

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Збірник наукових праць
студентів і молодих вчених

Випуск 2

КАФЕДРА ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Випуск 2

Хмельницький 2023

УДК 811
А43

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Хмельницького національного університету,
протокол № 15 від 18.12.2023 р.*

Збірник «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» є виданням студентських наукових праць, підготовлених на кафедрі германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету, і включає публікації, умовно поділені на дві частини: перша – містить дослідження проблем перекладу, друга – включає лінгвістичні розвідки.

Матеріали подані в авторській редакції.

Редакційна колегія:

Бойко Ю. П., д-р філол. наук, проф. ;
Ємець О. В., канд. філол. наук, проф. ;
Купчишина Ю. А., канд. філол. наук, доц.

А43 **Актуальні проблеми філології та перекладознавства** : зб. наук. пр. студентів і молодих вчених. Хмельницький : Поліdruk, 2023. Вип. 2. 116 с. (укр., англ.).

Видання присвячене актуальним питанням військової лексики, економічної термінології, художнього перекладу тощо.

Для студентів і магістрантів галузі філології та перекладу, науковців, викладачів ЗВО, всіх, хто цікавиться філологічними дослідженнями.

УДК 811

© Автори статей, 2023

© Поліdruk, оригінал-макет, 2023

Передмова

Сучасна військово-політична ситуація у нашій країні викликана агресією північних сусідів, вимагає від України подальших кроків у прискоренні вступу до Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу. Економічна, військова та політична допомога США та європейських країн сприяє розширенню контактів між людьми на всіх рівнях. Тому фахівці у галузі перекладу потрібні у різних сферах технічних і гуманітарних галузей.

Ганс Георг Гадамер так характеризував значення перекладу: «Переклад – наче міст між двома мовами. Він з'єднує два береги одного материка». Наше століття називають століттям перекладу. Переклад є важливим елементом міжмовної комунікації. Спостерігається значний інтерес як до практичних, так і теоретичних аспектів перекладознавства. Разом з тим актуальним залишається актуальним висловлення Т. Саворі, що не існує кінцевих і універсально-прийнятних рішень у цій галузі. Переклад – це комплексний процес, що вимагає врахування лексичних, граматичних, стилістичних та екстралінгвістичних аспектів.

В останні 20–30 років перекладознавство тісно пов'язано з лінгвістичними дослідженнями. Такі поняття, як когезія тексту, інтертекстуальність, інтермедіальність стали об'єктом вивчення як лінгвістів, так і фахівців у галузі перекладу. Видатний лінгвіст Роман Якобсон виступав за те, щоб лінгвісти ретельно аналізували перекладацьку діяльність. Він стверджував: «Жодне мовне явище не можна пояснити в лінгвістиці без перекладу мовних знаків на мовні знаки цієї ж або іншої системи».

Збірник наукових статей «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» виявляє зв'язок обох галузей. Тематика представлених робіт є досить широкою і актуальною. Аналіз військової термінології, переклад військової лексики, прагматичні та стилістичні аспекти статей з військової тематики становлять значний інтерес. У збірнику представлені розвідки у галузях фразеології, синтаксису, стилістики прозових текстів і пісень, концептуальні аспекти мовлення. Досить широка жанрова палітра статей. Зокрема, досліджуються економічні терміни, лексика туристичної галузі, художні тексти, мова кінофільмів.

Актуальні проблеми перекладознавства

Болячко Валерія

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія Петрівна

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ЯК ОКРЕМА ПРОБЛЕМА ПРИ ПЕРЕДАЧІ НАУКОВОГО ТЕКСТУ НА ЦІЛЬОВУ МОВУ

Переклад з однієї мови на іншу – складний процес рівнозначного відтворення поняття однієї мови, одиницями іншої мови, тобто відтворення оригіналу засобами іншої мови із максимальним збереженням змісту і по можливості – форми.

Якісний стрибок у розвитку науки і техніки: науково-технічна революція, диктує нам правила життя, які зазначають, що техніка є невід’ємною частинною нашого життя. Це стало поштовхом для розвитку перекладу науково-технічної літератури. Цей переклад значно відрізняється від перекладу художньої літератури чи документації. Монографії, навчальна науково-технічна література (довідники), технічна документація, патенти та інструкції з експлуатації – це все види науково-технічної літератури, переклад якої становить складнощі.

Особливості науково-технічної літератури та її перекладу розглядалися у працях вітчизняних (В. Карабан, Т. Кияк, М. Кур’янова, А. Міщенко та ін.) і зарубіжних (Л. Гоффманн, Г. Крінгс, Ю. Найда/Ч. Табер, Т. Рьольке, П. Шмітт та ін.) мовознавців.

Ця література характеризується таким стилем, який не схожий ні на один інший. Науковий переклад – це не суто денотативний акт (інакше ним би вже давно займалися лише комп’ютери). Наукові праці, написані в одному мовно-культурному середовищі, доводиться адаптувати до іншого [1, с. 255]. Є багато яскравих сучасних зразків такої адаптації. До прикладу, вислів *survival of the fittest* («виживання найбільш пристосованих»), який запровадив Герберт Спенсер, а зго-

дом перейняв Чарльз Дарвін, японською вперше переклали як *yushoh reppai* – «перемога вищого над нижчим» (Watanabe, 1990). Як і у будь-якому перекладі, в передаванні науки від мови до мови не уникнути якогось ступеню тлумачення. Ось короткий приклад з медичного журналу, де наведено уривки з публікацій французькою й англійською (Minchella et al., 2010) *But de l'élude. – Surveiller l'évolution de la résistance (R) aux antibiotiques de Pseudomonas aeruginosa de 2002 à 2006 dans notre établissement afin d'optimiser l'antibiothérapie.*

Aim of Study. – Monitor evolution of antibiotic resistance of Pseudomonas aeruginosa from 2002 to 2006 in our hospital to optimize antibiotherapy.

Дослівніший переклад оригіналу англійською такий: "*To monitor the evolution of resistance to antibiotics by Pseudomonas aeruginosa*", Попри те, що два англійські варіанти різняться несуттєво, другий все ж ближчий до звичайної мови, тут нема поданого слова *hospital*, він стилістично ближчий до оригіналу. Перекладач же вирішив дотримуватися стандартів англійського медичного дискурсу. Свідомо чи ні, але було зроблено вибір, з яким стикається кожен перекладач, – вірність цільовій чи джерельній мові, або ж пошук гібрида. У науці зазвичай, хоч аж ніяк не завжди, обирають орієнтацію на цільову мову, зокрема через вимоги практичного характеру до перекладацького результату. На вибір можуть впливати й такі чинники як призначення документа, аудиторія, вартість та зміст (наприклад, той факт, що оплата здійснюється за обсяг перекладених слів, може спонукати до буквального відтворення будь-якого багатослівного матеріалу) [1, с. 255].

Стосовно власне вибору відповідника на лексичному рівні, то варто зауважити таке: всі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) поділяються на дві групи: 1) ті, що вже мають відповідники («перекладні еквіваленти») в цільовій мові (напр., *bleep* – *короткий звуковий сигнал високого тону*, *blasthole drill* – *бурильна машина*) та 2) ті, що (ще) не мають відповідників у цільовій мові (напр., *flaming* у термінології Інтернету). Перші називаються одиницями, що мають перекладні еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями. Еквівалентні одиниці поділяються на *одноеквівалентні* (тобто такі, що мають тільки один перекладний відповідник, наприклад, *logarithm* – *логарифм*, *kinestatics* – *кінестатика*); і *багатоеквівалентні*, тобто такі, що мають два або більше перекладних відповідники: наприклад, *effect* – ефект, явище, вплив, наслідок, трикотажне переплетіння; *gaging* – *вимірювання, замір, контроль, перевірка, калібрування, градування* (слід мати на увазі, що тут йдеться словникові відповідники, тоді як відповідник певного слова чи фрази оригіналу в тексті може бути тільки один з кількох).

Еквівалентні лексичні та фразеологічні одиниці (не повністю) представлені в перекладних словниках та в текстах (тобто поки що не зафіксовані в словниках), але існують в мові перекладу як перекладні еквіваленти [2, с. 279].

Неоднозначні слова мають кілька перекладних відповідників у відповідності із кількістю їхніх значень (лексико-семантичних варіантів). Відповідники неоднозначного слова називаються **варіантними відповідниками**. Під варіантним відповідником розуміється один із можливих варіантів перекладу слова (терміну). Варіантний відповідник передає, як правило, якість одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта (ЛСВ) багатозначного слова. Наприклад, термін *insulator* має такі лексико-семантичні варіанти (значення): 1) *that which insulates*, 2) *dielectric, insulating material*. Відповідно, кожний з цих ЛСВ має свій перекладний еквівалент, і тому можна говорити, що термін *insulator* має такі варіантні перекладні відповідники: 1) *ізолятор*, 2) *діелектрик*, 3) *ізоляційний матеріал*.

Варіантні відповідники можуть бути зафіксовані в перекладних словниках, і тоді вони називаються **словниковими варіантними відповідниками**. Але перекладачі не завжди мають справу тільки із **словниковими варіантними відповідниками** – трапляється так, що словники не містять деяких відповідників неоднозначного слова або ж словникові варіантні відповідники певного слова взагалі не зафіксовані в словниках [2, с. 279].

З точки зору практики перекладу доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в даному контексті варіантного відповідника слова оригіналу з кількох, поданих в словнику. Для цього перекладач повинний точно визначити ЛСВ слова (тобто, в якому значенні вжито дане слово), після чого підібрати належний варіантний відповідник з тих, що наведені в словнику.

Наприклад, потрібно перекласти термін *geometry* в такому реченні: *Variable geometry wings constituted the main feature of the MiG-23, which appeared in 1967 and could attain Mach 3*. Цей термін має такі словникові варіантні відповідники: 1) *геометрія*, 2) *конфігурація, форма*, 3) *формат*, 4) *(геометричні) розміри*, 5) *параметри технології*. Для правильного перекладу терміна, що розглядається, потрібно точно визначити, в якому із значень він вжитий [2, с. 280].

Це робиться на підставі інформації про тематику (предметну сферу) тексту, речення з якого перекладається, характеру відповідності змісту речення, в якому вжито даний термін, змісту всього тексту та

семантичної узгодженості лексичних елементів даного речення. Тематика тексту – будова літака МІГ-23, зміст речення стосується побудови крила літака, аналіз семантики лексичних елементів речення свідчить про те, що йдеться про особливості побудови крила літака МІГ-23, а остаточно допомагає визначити значення цього терміну його лівостороння сполучуваність з терміном *variable* «змінний». Отже, спираючись на аналіз контекстуальних показників значення терміна *geometry*, доходимо висновку, що він має значення «конфігурація», і тоді переклад цього речення буде таким: *Головною особливістю літака МІГ-23, що з'явився у 1967 році і міг досягати швидкості 3 махи, були крила змінної конфігурації. Отже, Variable geometry wings перекладаємо тут як крила змінної конфігурації.*

У тих випадках, коли варіантні відповідники певного слова вихідної мови в словниках відсутні, перекладач спочатку також повинний точно визначити, в якому значенні вжито багатозначне слово, а потім вже перекласти його одним із способів перекладу слів. Наприклад, потрібно перекласти термін *digital ink* в реченні "A group of developers in the Engineering Research Center with the Carnegie Mellon University presented a new project – Digital Ink". Слово *ink* має такі відповідники: 1) чорнило, 2) туш, 3) маркувальний засіб, 4) паста (для товстоплівкової технології). В тексті йдеться про новий засіб введення інформації, зміст речення також свідчить про це, а лівостороння сполучуваність з терміном *digital* «цифровий» вказує на те, що це електронний засіб. Можна зробити висновок, що ми маємо справу з метафоричну терміном, де слово «чорнило» вжито в перенесеному значенні. Використовуючи прийом **семантичного калькування**, створюємо відповідник означеного терміна – *цифрове чорнило*, і тоді все речення перекладається так: "Група фахівців з Центру інженерно-технологічних досліджень при університеті Карнегі-Меллон провела презентацію нового проекту під назвою **Цифрове чорнило**".

Варіантні відповідники це найпоширеніший вид перекладних відповідників, оскільки **більшість слів** (у т.ч значна кількість термінів) **с неоднозначними**, а, отже, потребують при перекладі **вибору або утворення відповідника лексико-семантичного варіанту слова чи терміна**.

Такі реалії свідчать, що теоретичні питання такі мають значення. Думка, що науковий переклад – це лінгвістично простий процес, ґрунтований на послівному відтворенні тексту, хибна, як демонструє навіть короткий приклад вище. Технічна мова не універсальна; різні мови по-різному формулюють наукову інформацію. Попри це, наукового перекладача не розглядають як творчу одиницю навіть ті, хто пише про явище, що дістало назву "невидимість" перекладача (Venuti, 2008). Натомість наукові перекладачі творять культурні про-

дукти, які в цільовій мові функціонують як оригінали. Вони є потужними гравцями у сфері глобалізації знань, а це факт, що висуває питання щодо їхнього культурного впливу.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т.1 : пер. з англ. / за ред.: Івз Гамб'є та Люка ван Дорслара ; за заг ред. : О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова книга, 2020. 552 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
3. Рибалко І. В., Ткач Л. М. Особливості перекладу наукових текстів : навч. посіб. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2013. 52 с.
4. Venuty, Lawrence. 2nd ed. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London: Routledge. 2008. 456 p.
5. Watanabe, Masao. The Japanese and Western Science. Philadelphia : University of Pennsylvania Press. 1990. 486 p.

Гілевич Валерія

Хмельницький національний університет
Долинський Євген Володимирович
наук. керівник, д-р пед. наук, проф.

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Швидкий розвиток науки призводить до появи нових наукових понять, зміну значень старих та появу нових термінів у мові, які потім засвоюються іншими мовами. До того ж, використання термінів-англіцизмів у наукових публікаціях і виступах стало модним. Таким чином, англіцизми мають на меті створити враження новизни теми, незважаючи на те, що речі складні та важкі для розуміння.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У світлі постійного розвитку термінології, проблематика перекладу медичних термінів привертає увагу перекладознавців. Дослідженню аспектів перекладу медичної термінології присвячені роботи багатьох науковців, серед них: Г. Хацер, І. Лощенова, І. Гнатишена, Л. Зубова, О. Петрова, І. Корнейкота, В. Німчука та ін.

Мета дослідження – характеристика особливостей творення та перекладу спеціалізованих термінів у медичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Переклад медичних термінів приймає поточні труднощі, викликані еволюцією граматичної будови речень – різні мови мають різні системи абрєвіації та тенденції скорочень термінів. На додаток, медичні тексти використовують стандартні скорочення, які включають абрєвіатури, що не поширені і створені для зменшення довгих назв. Той факт, що ці абрєвіатури часто не використовуються, призводить до найбільшої проблеми з перекладом. Крім того, медична лексика змінюється, щороку багато нових назв, слів і фразеологізмів, які вже використовувалися, можуть отримати нове значення. Особливо більша кількість назв, які використовуються для опису нових методів діагностики та лікування хворих.

При проведенні даного дослідження було виконано аналіз термінів на матеріалі медичного словника, виявлено особливості перекладу термінів, розглянуто особливості вживання та творення медичних термінів, їх функціонування в текстах.

Основною сферою вживання та функціонування медичних термінів звичайно є медичні тексти. Вони є науковими, тому їм притаманний когнітивний тип інформації. Сучасна медична література містить велику низку термінів, що з'явилися в останні роки – це і створює певну складність у перекладі. Іноді одні й ті самі терміни в англійській та українській мовах можуть набувати різних, навіть прямо протилежних значень. Досить велика кількість термінів англійської мови позначають реалії, яких немає у нашій країні, тому вони й не мають відповідних еквівалентів. Для здійснення якісного перекладу, потрібно володіти щонайменше мінімальними знаннями у галузі медицини, проте хоча б мати поняття про морфологічну структуру терміна – вже може допомогти не менше здійсненими адекватний переклад.

Найбільше та найпоширеніше джерело утворення медичних термінів є словоскладання. Більшість термінів також утворюється шляхом афіксації, тобто за допомогою коренів, префіксів та суфіксів. Це чітко прослідковується у даних прикладах: *inter-* (*interosseous* – міжкістковий), *re-* (*reinfusion* – реінфузія). Також не рідко використовується явище абрєвіації: *ARF* (*acuterenal failure* – гостра ниркова недостатність) [1, с. 213]; *СВС* (*complete blood count* – (ЗАК) загальний аналіз крові) [1, с. 468].

Ще одна продуктивна сфера медичної лексики – слова-епоніми (в основному використовуються для найменування нових відкриттів чи явищ у галузі медицини): *Down's syndrome* – синдром Дауна, *Munchhausen syndrome* – синдром Мюнхгаузена [1, с. 576].

Хоч як і згадувалось раніше, основною рисою термінів є те, що вони використовуються в науковому стилі, проте не рідко трапляються випадки їх використання у публіцистичному стилі, наприклад: *financial*

injections – фінансові ін'єкції, *recovery of finances* – оздоровлення фінансів, *arms cargo* – ручна поклажа, *shock therapy* – шокова терапія [2].

Але саме при такому перекладі різноманітних промов чи статей, є вірогідність стикнутись з відсутністю у нашому середовищі таких реалій життя. Такі труднощі вирішують за допомогою трансформацій, наприклад: *Bleeding in the brain can be catastrophic* [3]. – Мозкова кровотеча **може мати катастрофічні** наслідки – яскравий приклад застосування трансформації додавання.

Висновки. З огляду на проаналізований матеріал, можна зробити висновки, що навіть не маючи потрібних еквівалентів у мові медичні терміни можна запозичити у різних мовах, які потім стають інтернаціональною лексикою. Медична лексика може використовуватись не лише у науковому стилі, а також знаходить своє призначення у текстах публіцистичного стилю. Проте проблема перекладу медичної термінології все ще залишається одною із актуальних, через те що вона постійно поповнюється та щороку додається більше тисячі нових термінів. Тому підхід до перекладу термінів медичного дискурсу завжди буде мати перспективу дослідження для перекладачів.

Список використаних джерел

1. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [гол. ред. П. Джуль, Б. Зіменковський]. Львів : Наутілус, 2002. 2688 с.
2. Гусар М. В. Лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти приватних газетних оголошень (на матеріалі сучасної британської періодики): дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2004. 230 с.
3. Olson L. C. How Brain Death Works. URL: <http://science.howstuffworks.com/life/inside-the-mind/human-brain>.

Горбатюк Альона

Хмельницький національний університет

Левицька Наталія Валентинівна

наук. керівник, ст. викладач

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ГАЛУЗІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Постановка проблеми. Незважаючи на складну ситуацію в країні, Україна продовжує розвиватися та вступати в міжнародні відносини. Такий тип відносин часто регламентується правовими доку-

ментами, серед яких трапляються угоди, контракти. А так як це домовленості між країнами з різними мовами, виникає потреба у виконанні перекладів. Таким чином, юридичний переклад в наш час є однією із найбільш затребуваних галузей перекладу. Юридична мова має свої особливості, які слід враховувати під час відтворення у цільовій мові. З огляду на ці особливості перекладацький аналіз німецькомовної термінології у галузі юриспруденції є дуже важливим та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У перекладознавстві можна виділити достатньо велику кількість наукових робіт, у яких розглянуто переклад юридичної термінології. У наукових працях українських лінгвістів (О. А. Шаблій, В. І. Карабан, Л. М. Черноватий та ін.) досліджувалися проблеми перекладу термінології. Перекладацькі труднощі у галузі юриспруденції також розглядалися у працях зарубіжних лінгвістів, а саме: С. Griebel, S. Pommer та ін. Незважаючи на те, що вивчення особливостей перекладу німецькомовної юридичної термінології неодноразово було об'єктом дослідження, питання її перекладу на українську мову з урахуванням структурно-семантичних, стилістичних і функціональних особливостей потребує подальшого розгляду.

Формулювання мети дослідження. Мета роботи – проаналізувати лексичні та граматичні особливості перекладу німецькомовної юридичної термінології.

Виклад основного матеріалу. Юридичний переклад – це мовно-юридична процедура відтворення правового змісту юридичного тексту вихідної мови засобами цільової мови із збереженням відповідних юридичних функцій. Як і будь-яка інша галузь перекладу, він має низку особливостей, які перекладач юридичних текстів повинен враховувати. Основні особливості юридичного тексту: насиченість спеціальною юридичною лексикою (*der Rechtsanwalt, das Gericht, die Urkunde*); наявність скорочень, аббревіатур – усі скорочення мають бути розширені відповідно до загальноприйнятих норм або транслітеровані: *BGB (Bürgerliches Gesetzbuch) – Цивільний кодекс; BGH (Bundes gerichtshof) – Федеральний суд; Übk. (Übereinkommen) – угода, конвенція*; тексти міжнародних угод характеризуються запозиченнями з латинської: *prima facie gelten – вважатися prima facie у значенні «здається достовірним, за відсутності доказів на користь протилежного».*

«Юридична енциклопедія» під редакцією Ю. С. Шемшученка подає таке визначення юридичного терміну: «слово або словосполучення, яке виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення в юридичній літературі (юридичних словниках, нормативно-правових актах, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо)» [6, с. 482]. Говорячи про проблеми юридичного перекладу термінів

О. А. Шаблій зазначає, що «їхня передача іноземною правничою мовою не завжди означає інтеграцію у відповідну іншомовну й іншочультурну систему правових понять та уявлень, скоріше навпаки – такий переклад «тягне за собою» ту поняттєву систему, складовою якої він є» [3, с. 121]. Продуктивним механізмом деривації в німецькомовному юридичному словнику є створення правничих термінів на основі власних назв (антономазія). Транслітерація і транскрипція часто застосовуються для перекладу антономазії: *die MonroeDoktrin* – *доктрина Монро*.

Дослідження прийомів перекладу юридичних термінів є одним з найважливіших напрямів сучасного термінознавства, адже він належить до фахового перекладу і є «цікавою перспективою для міждисциплінарних розвідок за межами лінгвістики» [4, с. 13]. Дослідники виділяють декілька основних способів перекладу юридичної лексики. В. І. Карабан підкреслює, що необхідно вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові та розширювати значення термінів-еквівалентів [1]. Як відомо, лексичні трансформації бувають формальні, які включають транскодування та калькування та лексико-семантичні (конкретизація, генералізація та модуляція). Під час перекладу юридичних документів найчастіше використовується транскодування, калькування та генералізація. Транскодування – спосіб перекладу, коли звукова або графічна форма слова вихідної мови передається звуками або літерами цільової мови. Наприклад, *das Akzept* – *акценм*, *die Alimente* – *аліменти тощо*, *der Kanzler* – *канцлер*, *der Bundesrat* – *бундесрат*, *das Organ* – *орган*. Калькування – це спосіб перекладу, коли відповідником слова або терміна вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику. Наприклад, *die Familienberatungsstelle* – *консультація з питань шлюбу*, *der Bestandsobjekt* – *об'єкт найму*, *das Amtsblatt* – *Офіційний вісник*, *Ausschuss der Ständigen Vertreter* – *Комітет постійних представників*, *der Landbezirk* – *сільський округ*; *das Verwaltungsgericht* – *адміністративний суд*. Генералізація – це спосіб перекладу, при якому видова назва перекладається родовою [5]. До прикладу, *alle Burger* – *кожен громадян*, *der Bundeswehrdisziplinaranwalt* – *військовий прокурор*. Під час перекладу юридичного терміна *die Prüfung* – *розгляд* доцільно використати прийом генералізації, адже він має більш конкретне значення – *контроль*, *перевірка*, що не є доречним у перекладі юридичних документів. У деяких випадках при передачі терміна відбувається конкретизація, як-от: слово «*Vermutung*» в українській мові – «*припущення*, *підозра*», але цей іменник має і більш вузьку сферу вживання і використовується як термін «*презумпція*». При перекладі слів «*Widerspruch*, *Konflikt*», які мають загальне значення «*конфлікт*» у юридичній сфері

використовується значення «колізія». Це можна пояснити тим, що терміном «конфлікт» позначається серйозна суперечка, і ця лексична одиниця є загальноприйнятною, в той час як слово «колізія» являє собою юридичний термін. А також *Bezug nehmen auf etw.* – називати, вказувати, хоча загальне значення *posilatisia na щось*. Одним з прийомів перекладу є модуляція – заміна слова або словосполучення мови оригіналу на слово або словосполучення мовою перекладу, значення яких можна вивести логічним шляхом з початкового значення [2].

Лексико-граматичні трансформації включають антонімічний переклад, описовий переклад та компенсацію. Деколи можливе застосування антонімічного перекладу, а саме під час перекладу багатомпонентних юридичних термінів, наприклад: *nicht öffentliche Tagung* – *закрите засідання*. Дослівний переклад є двозначним та не дозволяє досягти адекватності в передачі терміна українською мовою. Описовий переклад – спосіб перекладу, за якого необхідне використання додаткової інформації у цільовій мові для розуміння читачами. До прикладу, *der Schwerekriminelle* – *злочинець, який скоїв тяжкий злочин*; *Vollstreckbarer Form* – *форма, що підлягає виконанню*. Компенсація – спосіб перекладу, за якого термін немає еквівалента у цільовій мові (безеквівалентний елемент) і передається у перекладі іншими засобами. Наприклад, *erneutverheiratet* – *перебуває у повторному шлюбі*, *Jahresfrist* – *термін на один рік*, *gerichtlich* – *у судовому порядку*.

Висновки. Сучасне перекладознавство оперує достатньою кількістю перекладацьких трансформацій, за допомогою яких можна подолати труднощі та адекватно перекласти термінологію у галузі юриспруденції. Для перекладу простих термінів використовують такі прийоми: транскодування, конкретизацію. Для відтворення складних юридичних термінів у цільовій мові доречним буде застосування наступних прийомів та трансформацій: калькування, конкретизація, описовий переклад, генералізація. Правова термінологія безпосередньо залежить від традицій, культури та правової системи держави, тому терміни, використовувані перекладачем, в різних мовах можуть відрізнятися або взагалі не мати відповідників в іншій мові. Тому для перекладу такої безеквівалентної лексики варто застосовувати компенсацію. Ще один поширеним засобом перекладу юридичної термінології є антонімічний переклад. Слово, яке має кілька словникових значень, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну. Отже, юридична мова історично пов'язана з відповідною правовою системою, тому не існує однакової універсальної термінології, що й викликає основні труднощі при перекладі текстів юридичної тематики.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 407 с.

2. Лисенко А. О., Константінова О. О. Лексичні трансформації у перекладі суспільно-політичних текстів з української мови німецькою. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Том 1, № 9, 2017. 50 с.

3. Шаблій О. А. Варіативність німецьких законодавчих термінів на позначення поняття «компенсація» (труднощі юридичного перекладу). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : Проблеми української термінології*. Вип. № 676. Львів : вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2010. 121–124 с.

4. Arntz R. Sprachvergleich, Rechtsvergleich und Übersetzen im Sprachenpaar Spanisch-Deutsch. Übersetzen und Dolmetschen: Modelle, Methoden, Technologie. Hrsg. K. Schubert. Tübingen : Narr, 2003. Bd. 1; 4. S. 1–14.

Список довідкових джерел

5. Генералізація і конкретизація у перекладі лексичних одиниць. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/3756231/page:6/> (дата звернення: 25.10.2023).

6. Юридична енциклопедія : в 6 т. ; за ред. Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. 669 с. Т. 6 : Т–Я. 2004. 768 с.

Горгулько Юлія

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія Анатоліївна

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ МЕТАФОР ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ (на матеріалі романів Стівена Кінга)

Постановка проблеми. Збереження образності при перекладі текстів з української мови на англійську є проблемою, яка й досі є найбільш суперечливою на сьогоднішній день. Особливу складність представляє собою переклад метафори, оскільки її «перехід» з однієї мови в іншу вимагає від перекладача відображення її змістової і естетичної складових. Перекладачам доводиться враховувати і зміст, і емоційне забарвлення метафор для того, щоб вдало відтворити їх у перекладі. Важливо зберегти загальний задум автора, ідею та майс-

терно передавати художні засоби. Вирішення цих проблем зумовлюється також підвищеним інтересом лінгвістів до аналізу глибинних зв'язків між метафоризацією та способами її перекладу.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Тема перекладу метафор і досі є однією з найбільш обговорюваних та цікавих серед вчених. Її вивчали такі лінгвісти, як Т. Арбекова, І. Арнольд, Л. Бархударов, Л. Бресєва, В. Виноградов, І. Гальперін, Р. Гінзбург, В. Карабан, В. Комісаров, І. Корунець, М. Кочерган, М. Кронгауз, В. Прозоров К. Чуковський та ін. Проблемами перекладознавства художнього твору займалися Д. Дюришин, В. Коптілов, А. Попович В. Россельс та інші. Але багато проблем, пов'язаних з метафорою, залишаються невирішеними. Наприклад, немає єдиного підходу до її розуміння. Переклад метафори потребує вирішення низки лінгвістичних, літературознавчих, культурологічних та інших проблем.

Актуальність дослідження визначається важливістю аспекту перекладу метафори для перекладознавства, а також комплексним підходом до визначення ступеня адекватності перекладу метафоричних образів оригіналу.

Метою дослідження є висвітлення ролі метафори у передачі авторського вираження та аналіз способів її перекладу.

Художнє мовлення відрізняється від усіх інших форм мовлення перш за все тим, що воно виконує естетичну функцію. Реалізація цієї функції – представлення навколишньої дійсності в образній, конкретно-почуттєвій формі. Підсилення виразності мовлення досягається різноманітними засобами, і в першу чергу використанням тропів, так званих лексичних засобів створення образності. Одним з найбільш поширених видів тропів є метафора.

Під метафорою прийнято розуміти слово або вислів, що вживається в переносному значенні, в основі якого лежить порівняння предмета або явища з будь-яким іншим на підставі загальної ознаки. У свою чергу метафора може бути простою (слово чи словосполучення), розгорнутою (складається з кількох слів, які створюють єдиний образ), сюжетною (реалізується на рівні тексту). Національна метафора властива певній нації, а метафора, прийнята в будь-якому літературному напрямі або в певний період – називають традиційною [1, с. 43]. На сьогодні немає універсальних порад щодо перекладу стилістичних прийомів та виражальних засобів, зокрема метафорики. Так, П. Ньюмарк пропонує класифікацію прийомів перекладу метафор, яка вирізняє:

- 1) збереження образу у мові перекладу;
- 2) заміну образу мови джерела стандартним образом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу;

3) відтворення метафори за допомогою образного порівняння зі збереженням образу (але з можливою зміною експресії);

4) переклад метафори (або образного порівняння) за допомогою образного порівняння (або, інколи, метафори) з тлумаченням значення (це сприяє розумінню, але може призвести до втрати експресивності висловлювання);

5) відтворення семантики метафори описово (може застосовуватися, якщо метафора нечітка і її збереження є недоречним, хоча певні аспекти настанови висловлювання можуть втратитися);

б) пропущення метафори, якщо вона є надлишковою (необов'язковою);

7) збереження метафори з конкретизацією значення з метою підсилити образ [5].

Т. А. Казакова та В. І. Карабан пропонують такі способи перекладу метафори [2]:

1) повний переклад;

2) додавання/вилучення;

3) заміна;

4) структурна перебудова;

5) традиційний відповідник;

б) паралельне найменування метафоричної основи.

Таким чином, із запропонованих підходів до перекладу метафори, очевидним є той факт, що для забезпечення адекватного перекладу, перекладачеві при потребі слід вносити у текст певні поправки із врахуванням соціокультурних та психологічних аспектів споживача, а також без спотворень передавати смислове та стилістичне навантаження повідомлення.

У ході дослідження було здійснено аналіз романів Стівена Кінга «Воно», «Зелена Миля» у перекладі Олександра Красюка, Сергія Крикуна, Анастасії Рогози та Олени Любенко.

Розглянемо детальніше способи відтворення метафор романів українською мовою:

*Over his head, a grim gust of October wind rattled the trees, now almost completely unburdened of their freight of colored leaves by the storm, which had been this year **a reaper of the most ruthless sort** [7]. – Над його головою безжальний порив жовтневого вітру струснув дерева, тепер уже майже цілком позбавлені запасів кольорового листя, – дощовий буревій цього року виявився грізним женцем найнещаднішого татунку [3].* Український переклад відтворює образ, зберігаючи метафору.

*Moss had grown over the **warped xylophone of Victor's ribcage** and over the eagle on the buckle of his garrisonbelt [7]. – На грудній клітці Віктора, мов на покрученому ксилофоні, розрісся мох, і його*

мацаки обплели орла на пряжці його військового ремня [3]. Перекладач використав образне порівняння для передачі метафори і зберіг основний образ: "мов на покрученому ксилофоні."

Mewling, gasping, Eddie hunched his way backward, he could hardly breathe, his heart was a runaway engine in his chest [7]. – Мимрячи, задихаючись, Едді порачкував назад, він ледве міг дихати, серце в нього в грудях перетворилося на надсадний мотор [3]. При перекладі образ було відтворено та метафора була збережена.

So he walked down the four steps to the cellar shelf, his heart a warm, beating hammer in his throat, the hair on the nape of his neck standing at attention... [7]. – Отже, він зробив чотири кроки до підвальної полиці, серце гарячіє, воно наче молотком б'є йому в горлі, волосся на потилиці насторожено найжачене... [3]. При перекладі було використано образне порівняння для передачі метафори і збережено основний образ. Також можемо спостерігати структурну перебудову у перекладі.

George craned his neck away from that final blackness and began to scream into the rain, to scream mindlessly into the white autumn sky which curved above Derry on that day in the fall of 1957 [7]. – Джордж вигинав шию геть від тієї кінцевої темряви, він почав кричати до дощу, бездумно кричати до білого осіннього неба, яке кривилось над Деррі того дня восени 1957 року [3]. Перекладач зберіг образ та потрібний тривожний настрій у мові перекладу.

For a moment they were both under she could see him, his face contorted into a pale mask of fear and horror that rendered it inhuman, and so turned him into what he really was [7]. – На мить вони опинилися під водою удвох, і вона побачила його, з блідою маскою смертельного страху замість лиця, що втратило всі людські ознаки й показало його тим, ким він був насправді [3]. Автор перекладу відтворює метафору за допомогою структурної перебудови: *contorted into a pale mask* – з блідою маскою, далі спостерігаємо посилення стилістичного значення засобу за допомогою додавання більш експресивної одиниці семантичного поля «смерті» *mask of fear* – маскою смертельного страху. Такий спосіб перекладу є вдалим, оскільки зберігає стилістичний тон жаху, який присутній в оригіналі.

As for Coffey himself, he'd probably already forgotten it. He was nothing but a conduit, after all, and there isn't a culvert in the world that remembers the water that flowed through it once the rain has stopped [6]. – Що ж до самого Коффі, то він, певно, вже про все забув. Зрештою, він був лише провідником, а щойно перестає дощ, жодна дренажна труба у світі вже не пам'ятає воду, яка по ній текла [4]. При перекладі було замінено образ мови джерела стандартним образом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу: Український

переклад використовує образ "провідника," який відображає схожу ідею, і зберігає метафору в перекладі.

In his speech as in so many other things he was a mystery [6]. – *Його мова, як і багато інших реч, була загадкою* [4]. При передачі метафори було застосовано структурну перебудову, перекладач зберіг образ у мові перекладу.

Висновок. Перекладачі використовують різні способи перекладу метафор залежно від їхнього виду. Очевидно, що в кожному конкретному випадку перед перекладачем стоїть завдання не вибору з декількох готових варіантів дій, а необхідність пошуку способу передачі з найменшими втратами в плані збереження стилістики і змісту оригіналу. Перспективу подальших досліджень становлять функціональні характеристики метафор при перекладі художніх текстів.

Список використаних джерел

1. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів: жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. Київ : КНУ, 2009. 520 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. Вінниця : Нова книга, 2004. 276 с.
3. Стівен Кінг. Воно. URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/kinh-stivenovono3406.pdf>
4. Стівен Кінг. Зелена миля. URL: <http://flibusta.site/b/506802/read>
5. Newmark P. A. Textbook of Translation. Harlow : Pearson Education Limited, 2008. 292 p.
6. Stephen King. Green Mile. URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/9780575084346.pdf>
7. Stephen King. It. URL: <https://is.gd/V3I7Ox>

Гуцал Катерина

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр Васильович

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ГРИ СЛІВ У ГУМОРИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Постановка проблеми. Гумор має багато спільних рис у різних народів, незважаючи на культурні відмінності. Твори, написані О. Вишнею, В. Нестайко, І. Нечуй-Левицький, М. Твеном, С. Лікоком,

О. Генрі та Д. Джеромом викликали і дотепер викликають сміх і усмішку. Це особливо актуально для ситуативного гумору. До прикладу роман Д. Джерома "Three Men in a Boat" ("Троє у човні"), наповнений гумором, цікавими подіями і кумедними моментами, посміятися над якими зможе кожний.

Метою публікації є визначення оптимальних прийомів перекладу гри слів у коротких гумористичних текстах.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Феномен гри слів привернув і привертає значну увагу лінгвістів ще з 1990-х років. Найбільш ґрунтовні дослідження виконано Д. Делабатістою та С. Атардо. Серед вітчизняних науковців варто відзначити докладний аналіз прийомів перекладу гри слів, виконаний О. Білоусом (2005 рік). Серед найновіших досліджень можна відзначити праці О. Гнедкової та З. Карпенко (2016 рік), а також А. Шевченка (2019 рік).

Лінгвістичний гумор, який часто базується на гри слів, посідає особливе місце. Такий гумор притаманний британській та американській мовним традиціям. Крім того, як зазначає О. Дубенко, "комічний ефект такого гумору є похідною стилістичного використання різнорівневих мовних одиниць" [2, с. 207]. Тому аналіз лексичних одиниць і стилістичних засобів такого гумору є дуже цікавим, особливо з точки зору перекладу. Сучасні короткі гумористичні тексти демонструють креативність авторів, які поєднують непоєднувані лексичні одиниці, створюючи комічний та іронічний ефект.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на численні лінгвістичні дослідження цього феномену, єдиного визначення терміну гри слів не існує. Український вчений А. Алексєєв запропонував таке визначення: "Гра слів ґрунтується на вживанні семантично різних або протилежних за змістом слів, що створюють ефект ошуканого очікування у адресата" [1, с. 361]. Багато інших лінгвістів пропонували власні визначення терміну "гра слів", проте Д. Делабатіта запропонував найбільш детальне визначення гри слів: "Гра слів – це загальна назва для різноманітних текстових явищ, в яких ми використовуємо структурні особливості мов(и) для створення комунікативного зіставлення між двома або більше мовними структурами зі більш-менш схожими формами та більш-менш відмінними значеннями" [3, с. 128].

Сьогодні є різноманітні класифікації каламбурів. Є. Вандале зазначає такі основні мовні засоби створення гри слів, як омонімія (однакова вимова і написання), омофонія (однакова вимова), омографія (однакове написання) і параномія (схожа форма) [5, с. 182]. На наш погляд, інші ключові засоби реалізації гри слів – полісемія та ефект ошуканого очікування. Ефект ошуканого очікування може реалізува-

тися як на лексичному рівні (неологізм), так і синтаксичному рівні (несподівана кінцівка тексту або несподіване лінгвістичне явище).

Переклад гумористичних творів, зокрема гри слів, є складним завданням. А якщо взяти до уваги приклади з використанням омонімії та паронімії, то перекладачу потрібна буде не аби яка креативність, уява та індивідуальний підхід. Чимало науковців пропонували свої варіанти систематизації способів перекладу гри слів. У нашій роботі пропонується більш конкретний підхід до цієї перекладацької проблеми.

Перший прийом перекладу полягає у використанні аналогічного засобу створення гри слів з подібним лексичним складом – варіантний відповідник.

У перекладі полісемії як основи гри слів простіше досягнути збереження аналогічного лінгвістичного засобу, оскільки багатозначні слова в англійській і українських мовах нерідко співпадають. У наступному жарті слово *chemistry* має подвійне значення: хімія – як навчальний предмет, та хімія – як взаємодія та симпатія між людьми.

*Why did the physicist break up with the biologist? Answer: There was no **chemistry** [4]. – Чому фізик розлучився з біологинею? Відповідь: Між ними не було **хімії** (переклад наш).*

Співпадиння значень українських та англійських полісемантичних одиниць дає можливість відтворити гру слів без зміни лексичного засобу. Так, у такому жарті, гра слів утворюється за допомогою полісемантичного слова *atmosphere*, яке має такі значення як *повітряна оболонка планети* та *умови, обстановка*:

*Did you hear about the new restaurant on the moon? The food is great but there is no **atmosphere** [4]! – Ви чули про новий ресторан на місяці? Їжа чудова, але **атмосфери** немає (переклад наш)!*

Другий прийом перекладу передбачає відтворення гри слів та аналогічного лексичного засобу, проте з іншими лексичними одиницями.

Розглянемо наступний жарт, де гра слів полягає у використанні множинного значення слова *degrees*. Воно може мати два основних значення: градус (одиниця виміру температури) та ступінь (академічне досягнення).

*Why didn't the sun go to graduate school? Answer: It already had a million **degrees** [4]. – Чому сонце не пішло в університет? Відповідь: Воно мало дуже високу **температуру** (переклад наш).*

Під час перекладу ми застосували прийом компенсації, оскільки ми замінили образ (метонімія) і використали інше багатозначне слово в українській мові *температура*, яке в словосполученні *висока температура* може мати значення температура поверхні Сонця, а також один із симптомів хвороби. Тобто використали прийом лексичної модуляції.

На відміну від полісемії, паронімія як засіб створення гри слів – стає значним викликом у перекладі. Наприклад, дуже відомий жарт, де гумористичний ефект створюється за допомогою паронімії слів *butter* (масло) та *fly* (муха), що разом звучать як іменник *butterfly*:

What do you call a fly that lands on the butter? A butterfly [4]! – Як називається комаха, яка літає в заметіль? **Метелик** (переклад наш)!

При перекладі також використовується прийом паронімії. Слова *заметіль* та *метелик* в українській мові мають подібне звучання, і ми відтворюємо семантику комахи, яка літає в заметіль. Тобто використовується той самий лінгвістичний засіб – паронімія, але замість англійських слів вживаються відповідні українські пароніми для забезпечення подібності звучання та смислу.

Третій прийом перекладу включає передачу гри слів іншим лексичним засобом: полісемія – паронімія, омонімія – полісемія тощо; тобто прийом компенсації.

На наш погляд, одним з найцікавіших коротких наукових гумористичних текстів є наступний жарт, де гра слів реалізується за допомогою омонімії слів *genes* (гени) та *jeans* (джинси):

What did the biologist wear to impress his date? Designer genes [4]. – Що одягнула біологиня, щоб вразити свого партнера? **Інфузорії туфельки** (переклад наш).

У цьому жарті гра слів полягає у подвійному значенні терміну *туфельки*. З одного боку, воно вживається у звичайному сенсі як жіноче взуття, з іншого боку, може бути використано для позначення мікроскопічних організмів (інфузорія туфелька), що за формою нагадує відбиток туфлі. Тобто ми використовуємо трансформацію заміни образу.

В іншому прикладі бачимо обігрування паронімії за допомогою слова *planet* (планета) та фрази *plan it* (спланувати), у той час як в перекладі збережено гру слів, однак застосовано зовсім інші прийом, полісемія слова *зіркові*, яке може мати значення "тематика вечірки, пов'язана зі зірками" та "вечірки, де виступають знаменитості або видатні особистості":

How do astronauts organize a successful surprise party? They planet [4].

Як космонавтам вдається влаштувати таку класну вечірку? Вони організують зіркові вечірки (переклад наш).

Висновок. У цьому дослідженні були розглянуті лише деякі прийоми передачі гри слів у перекладі гумористичних творів, які є найтипівішими. Існує багато інших підходів і стратегій, які можуть бути застосовані залежно від конкретного контексту і тексту. Таким чином, наша робота довела перекладність гри слів, проте інколи з використанням інших лексичних засобів.

Отже, проаналізувавши 10 гумористичних текстів, ми дослідили, що переважна більшість текстів базується на полісемії, як засоби створення гри слів. При перекладі з англійської мови на українську більшість жартів з грою слів перекладено із тим самим прийомом, що й в оригіналі або за допомогою іншого лексичного прийому використовуючи такі перекладацькі трансформації як компенсація, лексична модуляція, заміна образу тощо.

Список використаних джерел

1. Алексеев А. Я. Порівняльна стилістика. Дніпро : НГУ, 2012. 470 с.
2. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов : навч. посіб. Вид. 2-е перероб. і допов. Вінниця : Нова книга, 2011. 328 с.
3. Delabastita D. Wordplay and Translation. Special Issue of "The Translator". Vol. 2. №. 2. Manchester: St Jerome Publishing, 1996. 227 p.
4. Science Jokes and Puns. KidPillar. URL: <https://kidpillar.com/funny-science-jokes-puns-for-the-everyone> (дата звернення: 01.12.2023).
5. Vandaele J. Humor in Translation. Handbook of Translation Studies. Vol. 2. Amsterdam : John Benjamins, 2010. 180–183.

Гуцуляк Марія

Хмельницький національний університет

Дмитрошкін Денис Едуардович

наук. керівник, ст. викладач

ПЕРЕДАЧА ГРИ СЛІВ ТА КАЛАМБУРУ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Постановка проблеми. Завдяки розповсюдженню іншомовного гумористичного контенту у середовищі мережі Інтернет, де залучені всі можливі види медіа, постає *проблема* перекладу гри слів та каламбуру в аудіовізуальному перекладі.

Актуальність дослідження. Причиною вибору даної теми є її популяризація у культурі та мас-медіа нашого суспільства, що, в свою чергу, й визначає *актуальність* даної теми.

Практика перекладу каламбурів полягає в пошуках паралелей та схожих відповідників у мові оригіналу та перекладу, адже абсолютних відповідників дуже мало. Усім видам гри слів притаманне те, що вони протиставляють одне до одного два, а то й декілька виразів, які

мають різні значення але однакову або ж подібну форму. Саме через це переклад гри слів є досить складним. Такого типу поєднання формальної схожості та семантичної розбіжності можливе у каламбурі певної мови, а при перекладі іншою створює суттєві труднощі [1, с. 3].

Гра слів має багато форм вияву. Вона чітко виражена в аналітичних моделях більшості мов світу.

Вживання гри слів ґрунтується на:

1) на схожості звучання голосних або їх ідентичності (**пароніми/Pарonymie** – слова, близькі за звучанням, але різні за значенням: *нагода – пригода* або **омоніми/Номonymie** – слова, що звучать однаково, але мають інше значення: *коса/дівчини; коса/знаряддя*);

2) на факті, що слову властиво мати різні значення (**полісемія/Polysemie** – наявність у слові кількох пов'язаних між собою значень, які розвинулися з первісного значення);

3) на можливості розуміння ідіоматичних виразів буквально або в переносному значенні;

4) на формах граматичної багатозначності [1, с. 1].

Фахівці виділяють такі види перекладу гри слів:

1) гра слів – гра слів;

2) гра слів – не гра слів;

3) гра слів – інша стилістична фігура;

4) пропуск гри слів;

5) пояснення.

Найчастіше при перекладі гри слів використовується пропуск або пояснення, адже, як було вказано раніше, абсолютних відповідників цьому явищу між українською та англійською мовами майже не існує.

Ось приклад перекладу жарту із американського серіалу «Шелдон» від телеканалу Інтер:

Bert: Yeah. You know what, uh, geologists and Bon Jovi have in common?

Bert: Знаєте, що у геологів і Бон Джові спільного?

Hovard: You're both into rock?

Говард: Вони обоє рокери?

Тут гру слів перекладено дослівно. «Rock» в англійській мові має значення «камінь» та «рок» як жанр музики. Геологи цікавляться камінням, а Бон Джові – співак у жанрі року. Прикладом вдалого перекладу гри слів можна навести репліку з цього ж серіалу:

Would you be interested in knowing that Mr. Wolowitzon cesnuckontomy World of Warcraft account and changed the name of a certain level-80 war lock from Sheldor to Smeldor? Чи буде вам цікаво почути, що містер Воловіц проник у мій акаунт Варкрафту, де я Чорно-книжник 80 рівня, і змінив моє ім'я з Шелдора на Смордора?

Оригінальний нікнейм головного героя у комп'ютерній грі Warcraft повністю звучить як *Sheldor the Conqueror* (*Шелдор Завойовник*). Новий нікнейм (*Smeldor* від англійського *smell* – тут *сморід*) вже не страшить, а лише викликає посмішку. В українському перекладі вдало використано аналогічний прийом – заміна кореню – завдяки чому прагматику оригінального гумористичного прийому збережено [2].

Розглянемо переклад каламбурів на прикладі сценарію комедійного відео «How to break up with your girl friend». Гра слів має двозначність фраз, якими користується головний герой. Ці фрази вживають у розмовному стилі мовлення в контексті розлучення між двома людьми та персонажі відео згодом їх доповнюють, надаючи їм іншого сенсу.

Головний герой вживає фразу «Baby it's not you, it's me», намагаючись пояснити партнерці, що причина, чому він хоче з нею порвати, у ньому. Та згодом він доповнює «That smell... It's actually me, I forgot to put on deodorant». Він перетворює першу фразу і каже, що просто погано пахне. Такий каламбур буде доцільно відтворити наступним чином: «Люба, проблема не в тобі, а в мені». «Оцей сморід... Це від мене, я забувся нанести дезодорант».

Наступним прикладом можна подати фразу «We need to go our separate ways», де головний герой доволі прямо пропонує завершити стосунки, кажучи, що їм треба розійтись. Пізніше він додає: «...Because you took the 79 here and I took the 5, and I don't know. I feel like your way is always faster». На цьому моменті важливо згадати, що в самому відео він дістає карту і починає показувати шосе, якими вони їдуть додому. Він каже, що їм треба поїхати різними дорогами додому, бо він думає, що головна героїня приїде туди перша. Хорошим варіантом буде перекласти, власне, «Нам треба розійтись». Оскільки між нашим менталітетом і менталітетом американців є розбіжності в тому, що ми більше їздимо громадським транспортом, фразу про шосе можна передати як «Ти їдеш 96-м сюди, а я їду 5-м, не знаю. Мені здається, твій тролейбус завжди швидший». Таким чином ми зберігаємо числа та локалізуємо жарт.

Хорошим прикладом каламбуру, який неможливо дослівно передати в перекладі є «I want you out of my life», що означає «Я хочу, щоб ти пішла геть з мого життя». Та згодом він дістає коробку пластивців з назвою «LIFE» та пояснює героїні, що не хоче, щоб вона їла його пластивці. Таким чином сказана фраза набуває нового значення і її можна перекласти: «Я не хочу бачити тебе поруч. Зі своїми пластивцями, в які ти щоранку сунеш свої рученята». Ми зберігаємо двозначність першої фрази при цьому не втрачаючи суть каламбуру.

Висновки. Переклад гри слів не може мати єдино можливих і визнаних рекомендацій. Від перекладача вимагається виявити макси-

мум творчості для її подолання. Найголовніше, про що перекладач має пам'ятати: при перекладі тексту, в якому наявна гра слів, найціннішим є збереження смислу гри слів та риторичної функції [1, с. 4].

Як показують наведені приклади, перекладачеві необхідно володіти високою культурною обізнаністю, великим словниковим запасом та мати добре почуття гумору. У ситуації з перекладом мейнстрімних медіа-матеріалів ці якості є рівноцінними професійно здобутим лінгвістичним знанням.

Список використаних джерел

1. Білоус О. М. Гра слів як перекладацька проблема. *Вісник сумського державного університету. Серія Філологічні науки*. 2005. № 5(77). С. 35–41.
2. Бондаренко М. Інтерпретація словесного гумору як виклик для перекладача [Електронний ресурс]. 2017. Режим доступу: <http://surl.li/mvqbl>.
3. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. Київ : *Національний авіаційний університет*. С. 1–6.

Домбровський Богдан
Хмельницький національний університет
Сергєєва Оксана Володимирівна
наук. керівник, канд. пед. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНФІНІТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Потреба у точному та ефективному перекладі текстів різних жанрів, у зв'язку з інтеграцією України в світовий інформаційний простір, лише зростає. Унаслідок цього виникає проблема володіння особливостями перекладу інфінітивних конструкцій. Вони широко розповсюджені в англійській мові, тому правильне їх розуміння та відтворення є важливими для точного перекладу. Інфінітивні конструкції та їх адекватний переклад уже впродовж багатьох десятиліть залишаються предметом дослідження таких вітчизняних та іноземних мовознавців як М. А. Беляєва, Я. І. Рецкевич, Т. А. Зражевська, Л. Ф. Курузов, В. Н. Комісарова, І. В. Корунець та ін. [2, с. 132].

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей перекладу інфінітивних конструкцій українською мовою, включаючи їх лексичні та граматичні аспекти.

Інфінітив – це безособова форма дієслова, яка є споріднена до іменника. Враховуючи це, інфінітив в англійській мові виконує у реченні всі ті синтаксичні функції, які виконує іменник, а саме: підмет, додаток, обставини, означення, частина складеного дієслівного присудка [4, с. 17]. До того ж, у сучасній англійській мові існує три конструкції, чи звороти, з інфінітивом: об'єктний інфінітивний зворот, суб'єктний інфінітивний зворот, інфінітив із прийменником *for* [2, с. 132].

Отже, інфінітив у ролі підмета використовується у цьому реченні: «*To swim in this river is dangerous*». Для вдалого перекладу цю конструкцію можна також перекласти інфінітивом, або використати заміну частини мови: «*плавання у цій річці є небезпечним*». При перекладі інфінітива у ролі додатка, частини складеного дієслівного присудка, обставини чи означення не виникає особливих складнощів, що видно на прикладі цих речень: «*I have never learnt to read*» – «*Я ніколи не вчився читати*», «*You should consult a dictionary to translate the article*» – «*Вам слід звернутися до словника, щоб перекласти статтю*». Варто зазначити, що для перекладу останнього речення застосовується членування, тобто поділ речення на дві та більше частини. Ця граматична трансформація також застосовується для перекладу неозначеної форми в пасивному стані: «*The text to be translated describes the events of the war*» – «*Текст, який необхідно перекласти, описує події війни*». У цьому реченні «*to be translated*» виконує роль означення.

Англійський інфінітив, поєднуючись із залежними словами, може утворювати особливі звороти. Об'єктний інфінітивний зворот утворюється за допомогою іменника або об'єктного займенника та неозначеної форми дієслова. Він являє собою синтаксичне спрощення складнопідрядного речення з підрядним з'ясувальним: підмет і присудок головної частини речення зберігаються, підмет підрядної частини стає додатком у головній, після якого йде інфінітив, що виражає дію [1, с. 237]. Об'єктний інфінітивний зворот вживається після дієслів, що виражають: відчуття (*see, watch, observe*); бажання або намір (*would like, wish, want*); надію або припущення (*consider, think*); наказ або прохання (*order, ask*), примушування (*force, cause, make, get*). Приклади використання цієї конструкції в англійській мові: «*We would him to come with us*» – «*Ми б хотіли, щоб він пішов з нами*». Для точного перекладу цього речення використовується членування, як і в наступних двох прикладах: «*I know her to study law*» – «*Я знаю, що вона вивчає право*». «*We watched them play chess*» – «*Ми дивилися, як вони грають у шахи*».

Суб'єктний інфінітивний зворот складається з другорядного підмета, як правило, іменника або займенника, та вторинного присудка, вираженого інфінітивом. Останній здебільшого відокремлений від іменної частини складного підмета первинним присудком: «*You are*

to live here for the next six months». – «*Ти житимеш тут наступні шість місяців*» [3, с. 263]. Ця конструкція використовується після дієслів, що виражають надію, припущення, відчуття та ін., а також після висловів *be sure, be certain, be unlikely, be likely*. При цьому, речення у перекладі українською мовою зазнає цілий ряд граматичних трансформацій, наприклад: «*The President is reported to have met the Chancellor of Germany*» – «*Повідомляють, що президент зустрівся з канцлером Німеччини*». У перекладі спостерігається перестановка слів у реченні, тому речення розпочинається із вставного слова «*повідомляють*». До того ж використовується морфологічна заміна, тобто при цьому граматична одиниця мови оригіналу перетворюється в одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. В оригінальному реченні дію виконували над підметом, а в українському варіанті виконавцем дії є сам підмет, тобто пасивний стан змінився на активний стан. Оскільки в перекладі речення складається з двох частин, було застосовано членування.

Важливу роль відіграє інфінітив з прийменником *for*. Цей зворот складається із прийменника *for*, іменника чи займенника та інфінітива. Він перекладається українською мовою додатковим реченням. Тип речення залежить від функції, яку виконує зворот у реченні, але найпоширенішою функцією є обставина. У такому випадку речення перекладається за допомогою сполучника *щоб* [4, с. 20]: «*She had enough money for her family to survive*» – «*Вона мала достатньо грошей, щоб її сім'я вижила*».

Отже, переклад інфінітивних конструкцій залежить від синтаксичної ролі неозначеної форми у реченні. До того ж, при перекладі застосовуються різні граматичні трансформації (членування, морфологічна заміна, перестановка чи заміна пасивного стану на активний).

Список використаних джерел

1. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
2. Кравченко Т., Пагутяк Ю. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»: структурні особливості перекладу інфінітивних конструкцій англійської мови на українську*. Мукачево, 2018. С. 131–135.
3. Остроушко О. А. Лінгвістика і поетика тексту. *Філологічні студії: деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу (на матеріалі інформаційних текстів)*. Кривий Ріг, 2012. С. 232–244.
4. Бондар О. та ін. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. *Філологія: вивчення особливостей перекладу інфінітиву та інфінітивних конструкцій англійської мови дискурсу українською мовою на заняттях з іноземної мови*. Хмельницький, 2023. С. 16–22.

Ісаєва Анастасія
Хмельницький національний університет
Бойко Юлія Петрівна
наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вивчення соціальної комунікації має велике значення для розвитку суспільства, підвищення ефективності комунікаційних процесів і вирішення соціальних проблем. Публіцистичні тексти у сучасному світі відіграють чи не найважливішу роль у цьому аспекті, адже вони інформують, повідомляють, висловлюють різні думки, а інколи і нав'язують певні позиції. У цьому стилі написані більшість статей, газет, журналів, матеріалів у мережі Інтернет тощо.

Однією із найважливіших характеристик публіцистики є її *експресивність*, за допомогою якої реалізується прямий чи прихований вплив на людську свідомість. Експресивні слова – це слова, які передають суб'єктивне ставлення мовця до ситуації. Для перекладача головне завдання у перекладі такого типу творів – це правильно зрозуміти їх зміст у реченні та знайти вірні відповідники, які будуть зрозумілими для читача; передати експресивну сторону слова, ніж просто стилістичне забарвлення.

На окреслену проблематику звертали увагу дослідники I. Levenchenko (2022), D. Miller (2012), H. Suprun (2020).

Метою статті є опис основних засобів експресивності, які вживаються в публіцистиці та способи їх перекладу на цільову мову.

Англомовні публіцистичні тексти поділяються на «серйозні» газети та журнали, які розміщують аналітичні матеріали, дискусійні питання, оцінки експертів з різних актуальних питань та популярну пресу, яка призначена для більш широкої аудиторії. У першого типу преси використовується виключно літературна англійська мова (Standard English). Популярні ж видання часто написані розмовною мовою.

Важливою складовою оцінно-публіцистичних жанрів є тональність тексту. Тональність тексту мовленнєвого жанру – це складова структурно-функціональної побудови жанрової форми, один із важливих виявів комунікативної прагматики жанру. У тональності на лінгвостилістичному рівні, реалізується сукупність функціонально-комунікативних рис, які визначаються екстралінгвальними чинниками породження текстів мовленнєвого жанру. Тональна побудова жанру – це результат стильового процесу, в тональностях реалізується аксіоло-

гічна функція, «функція суб'єктивно-духовного впливу, яка керує психологічним боком сприйняття» [2, с. 24].

Поняття «тон» необхідно відокремити від понять фонетики, таких як «інтонація», «тон», «звучання», які відбивають акустичну реалізацію тексту [2, с. 65]. Першим системним дослідженням тональної будови тексту стала монографія С. Іваненко «Поліфонія тексту». Дослідниця характеризує тональність як категорію тексту, що виражає інтенцію адресанта в залежності від якостей об'єкта мовлення й ставлення його до цих якостей. Тональність уособлює в собі концентрат експресивних засобів тексту, які застосовує автор у своїй мовленнєвій діяльності з метою відображення сутності предмета викладу і свого особистого ставлення до нього [4, с. 77]. Експресивність визначається при цьому як ефект, що виникає при будь-якому відхиленні від норм мовного узуса з раціональної чи емоційної причини [3, с. 210].

Під час продукування текстів учасники комунікації спираються на систему цінностей, загальноприйнятих у конкретному суспільстві в певний час, отже відбір мовних засобів на основі оцінки є продуктивним. Проектування емоційної оцінки на рівень тексту дає таку його характеристику, як тональність. Розмаїття оцінок впливає на багатотональність тексту. Зі своєрідності форм оцінки виводиться поліфонія тексту, але не в просодичному значенні, а з позиції стилістики тексту [2, с. 65].

Складовими гумористичної тональності є іронічна, саркастична та сатирична тональності [2, с. 255–260].

Іронічна тональність притаманна оцінно-публіцистичним текстам. Увага до проблем перекладу текстів цих газетних жанрів виникає із усвідомлення, що культурно-специфічні поняття, навіть за відносної близькості культури-джерела й цільової культури, можуть виявитися складнішими для перекладача, ніж відтворення синтаксичних чи стилістичних особливостей оригіналу. У своєму дослідженні А. Кам'янець трактує *іронію* максимально вузько – «як різновид висловлювання, який передбачає розрив або невідповідність між тим, що мовець стверджує, і тим, що загалом мається на увазі» [5, с. 15].

Іронічна тональність оцінно-публіцистичних жанрів зумовлена, насамперед, екстралінгвальним фактором комунікативної ситуації, а саме: порушенням так званих «ритуальних дій», які є очевидними для читача. Під ритуальною дією ми розуміємо звичний для певного суспільства перебіг причинно-наслідкових відносини, який є загальноприйнятим. Ритуальна дія базується на домовленості членів суспільства (гласної чи негласної) з приводу того, які явища чи процеси відповідають ідеалам, якими керується те чи інше суспільство, а отже є «правильними», а які не відповідають – а отже є «неправильними» [6, с. 279].

Екстралінгвістичний фактор «порушення ритуальних дій» базується на суспільних домовленостях саме у суспільстві – це прийняті норми у суспільному та культурному житті, норми у стосунках людина – суспільство, суспільство – людина, людина – людина. Саме тут захована одна із тих «родзинок», які необхідно побачити, відчути перекладачеві та із прототексту правильно перенести у метатекст [1]. Перекладачеві доведеться підшукати серед варіантних відповідників *такі, які контрастують за тим самим принципом*. При перекладі експресивне значення слова, як правило, домінує над стилістичним. Зіставлення перекладів з різних мов показує, що часто замість нейтральних слів мови-джерела у перекладі з'являються експресивно забарвлені слова мови перекладу. Поряд з більш яскраво вираженою експресивністю, українська лексика вирізняється і більшою конкретністю.

Використання засобів вираження експресивності забезпечує реалізацію однієї з основних функцій публіцистичного тексту – функції впливу. Певні засоби мови можуть «спеціалізуватись» на передачі позамовних явищ психологічного порядку і у певному контексті стають експресивними.

Отже, усе викладене засвідчує те, що засоби експресивності характерні для публіцистичних текстів відрізняються від експресивності в інших стилях. Якщо експресивність художньої мови полягає в найвищому ступені образності, то публіцистичної – у конкретизації думок, логічності тверджень, посиленні аргументованості міркувань автора, активізації уваги читача, зокрема шляхом використання іронії. Експресивність є однією з характерних ознак публіцистичного стилю і відповідно є невід'ємною характеристикою тексту, тому перспективою подальшого дослідження є вивчення прагматичних функцій публіцистичних текстів як з боку адресанта, так і в плані сприйняття їх адресантом, також пошук найбільш еквівалентних шляхів відтворення іронії у цільовому тексті.

Список використаних джерел

1. Павлик В. І. Особливості перекладу іронії публіцистичних текстів. *Вісник Житомирського державного університету. Вип. 3 (75). Філологічні науки*. С. 258–262.

2. Brandes M. P. *Stilistika teksta. Teoreticheskiy kurs: The text stylistics Theoretical course: A Coursebook*. 3-е изд., перераб. у доп. "YNFRA-M", 2004. 408 р.

3. Hänse G. Einstellungen als Kategorie zur Erfassung sprachlich reflektierter Beziehungen zwischen Text und Produzent und textreferentiellem Objektbereich. *Deutsch als Fremdsprache*. 1981. № 4. P. 208–214.

4. Ivanenko S. M. Polifoniya tekstu : monohrafiya. The text polyphony. Kyiv : Vydavnychyy tsentr KDLU, 1999. 318 p.
5. Kamyanets' A. B. Intertekstual'na ironiya ta pereklad Intertextual irony and translation. Kyiv : Vydavets' Karpenko V. M., 2010. 176 p.
6. Werlen I. Ritual und Sprache. Zum Verhältnis von Sprechen und Handeln in Ritualen. Tübingen, 1984.

Кузін Вероніка

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр Васильович

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

СКЛАДНОПІДРЯДНІ ОЗНАЧАЛЬНІ РЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Постановка проблеми. Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених дослідженню різних синтаксичних структур, синтаксис і дотепер залишається найменш дослідженою галуззю лінгвістики. Однак речення, як основна синтаксична одиниця є необхідним елементом у щоденному процесі комунікації в будь-якій галузі людського життя. Завдяки складному реченню мовець може повною мірою повідомити нову інформацію або ж бути у ролі реципієнта, який отримує те чи інше повідомлення, семантично оформлене і інтонаційно завершене.

Складнопідрядні речення з підрядними означальними використовуються у мовленні досить часто, бо залежна частина таких конструкцій виражає характерну ознаку предмета чи явища, про який говориться у головній, розширюючи семантику і доповнюючи зміст сказаного.

До теми про складнопідрядні означальні речення зверталися такі науковці, як Г. В. Верба, Л. І. Корунець та ін.

Мета даного дослідження передбачає визначення основних типів означальних речень в літературній казці Л. Керролла «Аліса в Дивокраї» та встановлення способів зв'язку головного і підрядного речення, прийомів перекладу та їх відповідників в українській мові.

У мовознавчій науці вже склалася традиція класифікувати складні речення залежно від характеру сполучників, які в свою чергу, поділяються на дві структурно-семантичні підгрупи: 1) складносурядні речення; 2) складнопідрядні речення [1].

Складнопідрядне речення (СПР), на відміну від складносурядного, складається з синтаксично нерівноправних предикативних частин, одна з яких підпорядкована іншій. Та частина складнопідрядного речення, якій підпорядковується інша називається головною. Частина

складнопідрядного речення, яка залежить від головної, називається підрядною. У підрядній частині завжди наявний показник її залежності – підрядний сполучник чи сполучне слово. Головна частина може мати у своєму складі співвідносне слово, а може й не мати його [2].

Отже, складнопідрядним називається речення, синтаксично нерівноправні предикативні частини якого поєднуються між собою за допомоги сполучників підрядності та сполучних слів.

За будовою усі різновиди складнопідрядних речень можуть бути або елементарними конструкціями, що складаються з двох предикативних частин, або неелементарними (багатокомпонентними), які складаються з трьох і більше предикативних частин. Вони мають такі основні структурні особливості: а) підрядна частина відноситься або до окремого слова головної частини або до головної частини загалом; б) підрядна частина приєднується до головної сполучником підрядності або сполучним словом; в) головній частині наявні чи відсутні співвідносні, вказівні слова (відносні займенники, прислівники); г) наявність чи відсутність спеціальних лексичних елементів; г) порядок розташування підрядної частини щодо головної, який може бути відносно вільним і сталим, фіксованим; д) співвідношення видо-часових форм дієслів-присудків у головній і підрядній частинах; е) інтонація [2].

- Серед складнопідрядних речень виділяють три основних види:
- речення з підрядними означальними;
 - речення з підрядними з'ясувальними;
 - речення з підрядними обставинними.

Підрядні обставинні речення, в свою чергу, поділяються на підрядні місця, часу, способу дії, порівняльні, міри та ступеня, причини, мети, умовні, допустові, наслідкові.

Як пише Г. В. Верба, підрядні означальні речення поділяються на обмежувальні (limiting), класифікуючі (classifying) та описові (descriptive) [3, с. 8].

Обмежувальне означальне речення уточнює, про який саме предмет іде мова. Іменник, до якого відноситься обмежувальне означальне речення вживається з означеним артиклем: *The house in which we live is in the centre of the town* – *Будинок, у якому ми живемо, розташований у центрі міста.*

Класифіковане означальне речення вказує, до якої групи або класу належить предмет, позначений іменником, до якого відноситься підрядне речення. Такий іменник вживається з неозначеним артиклем: *A polygon which has three sides is called a triangle* – *Многокутник, що має три сторони називається трикутником.*

Описове означальне речення містить додаткові відомості про особу або предмет, позначений іменником, до якого відноситься під-

рядне речення: *Our institute, which was founded 175 years ago, is one of the oldest educational establishments in Ukraine – Наш інститут, який був заснований 175 років тому, – один із найстаріших навчальних закладів в Україні* [3, с. 12].

Дослідження базується на казці Льюїса Керролла «Аліса в Дивокраї» («*Alice's Adventures in Wonderland*»). Підрядні обмежувальні речення завжди уточнюють про який предмет чи об'єкт йдеться в головному реченні, тому іменник до якого відноситься це речення вживається з означеним артиклем.

У казці Л. Керролла такі речі часто характеризують персонажів, предмети, якими вони користуються, та місце подій. Такі речення приєднуються до головного речення за допомогою сполучника (синдетично) або безсполучникового зв'язку (асиндетично).

Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank, and of having nothing to do: once or twice she had peeped into the book her sister was reading [4, с. 4].

Підрядне означальне речення *her sister was reading* уточнює, яку саме книгу Аліса читає і приєднується до головного речення без сполучника.

Алісі почало вже набридати отаке сидіння з сестрою на бережку, коли геть нічим розважитися: раз-другий вона зазирнула до книжки, яку сестра саме читала.

В українському варіанті існує сполучниковий зв'язок (сполучник «яку») і підрядне речення перекладене минулим часом.

For she had read several nice little histories about children who had got burnt, and eaten up by wild beasts and other unpleasant things [4, с. 10].

Підрядне обмежувальне речення *who had got burnt* приєднано до іменника головного речення *children* за допомогою сполучника *who*. В підрядному реченні використовується граматична форма Past Perfect.

Бо ж Аліса читала кілька чудових маленьких історій про діточок, які обпеклися, стали поживою для диких звірів або вскочили в інші неприємні халепи.

Описове означальне речення, як в англійській, так і в українській мовах завжди містить додаткову інформацію про людину чи предмет, позначений іменником, до якого відноситься підрядне речення.

How funny it'll seem to come out among the people that walk with their heads downward! – Певно весело буде вискочити поміж людей, що ходять догори дригом! [4, с. 6]

Підрядне означальне речення *that walk with their heads downward* описує дивну поведінку людей в казці (ходять догори дригом), тому може називатись описовим. Це речення приєднане за допомогою сполучника *that*, який перекладений сполучником *що*.

She found herself in a long, low hall, which was lit up by a row of lamps hanging from the roof.

Підрядне речення *which was lit up by a row of lamps*, подає нову інформацію про залу, в якій опинилась Аліса. Ця зала описана за допомогою прикметників та іменників.

Вона опинилася в довгій низенькій залі, освітленій численними лампами, що звисали зі стелі [4, с. 8].

Отже, підсумовуючи усе зазначене, можна сказати, що кожен з видів складнопідрядних означальних речень має певні особливості, як в українській так і в англійській мові. З проаналізованих підрядних означальних речень, бачимо, що в більшості випадків підрядні обмежувальні, описові та класифікуючі речення при перекладі на українську мову приєднуються до головного речення за допомогою сполучникового зв'язку. Окрім цього важливою рисою для визначення складнопідрядного означального речення є наявність у іменника головного речення артикля.

Список використаних джерел

1. Складні речення [Електронний ресурс]. URL: <https://vue.gov.ua/Складні> речення.
2. Складнопідрядні речення ССП [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ССП>.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської і української мов. Вінниця : Нова книга, 2008. 248 с.
4. Льюїс Керролл «Аліса в Дивокраї». Видання з паралельним текстом. Харків : Фоліо, 2017. 155 с.

Кучерява Софія

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія Петрівна

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ТЕРМІНИ СФЕРИ ТУРИЗМУ: ФУНКЦІЙНО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Вивчення мови як фахової підсистеми набуває спрямування, де терміни різних галузей та різних частин мови утворюють свої системи з внутрішньою впорядкованістю компонентів. Фаховій лексиці лінгвісти надають важливого значення, вивчаючи закономірності утворення термінів їхніми структурним і семантичним чинникам [4].

Метою роботи є окреслення засобів формування нових термінів, особливостей термінології туризму, аналіз можливих шляхів розвитку і поповнення англійської й української туристичних терміносистем, а також визначення найбільш вживаних способів перекладу таких термінів.

Специфіка термінів та загальноприйняті способи їх перекладу завжди посідали чинне місце у лінгвістичних дослідженнях. Раніше над цим питанням працювали такі лінгвісти, як І. В. Арнольд і Д. С. Лотте, а станом натепер вирішення завдань стосовно визначення найбільш оптимальних способів перекладу термінів є об'єктом уваги таких сучасних лінгвістів, як А. С. Д'якова, Т. Р. Кияка, З. Б. Куделько та ін.

Традиційно терміном називають «слово або словосполучення, яке означає чітко окреслене поняття спеціальної сфери або галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [3, с. 124].

Будь-яка терміносистема функціонує в рамках текстів окремої галузі або сфери діяльності. Термінологічна лексика має значний масив неологізмів, які виникають у більшості сучасних мов. Нині, повністю сформований термінологічний апарат туристичної сфери в українській мові відсутній, що зумовило появу тенденції до запозичення англійської лексики для позначення понять. Також зустрічаються запозичення з інших мов – польської, іспанської та французької. Англійська мова є однією з поширених мов у світі, тому запозичення з неї мають інтернаціональний характер. Однак, англійська туристична термінологія зараз перебуває на етапі наукового осмислення і розвитку.

Туристична термінологія характеризується наявністю специфічної структури на двох рівнях: концептуальному та мовному. Термін у такому разі виступає не тільки елементом лексики певної мови, але й окремою ланкою у системі науково-понятійного апарату. У цьому аспекті можна вважати туристичним терміном певне слово або словосполучення, яке застосовуються для визначення предметів, явищ та понять, що належать до туристичної галузі.

Найбільш динамічний розвиток термінології туризму відбувся у середині ХХ століття, причому появу нових реалій було зафіксовано як в англійській, так і в українській мовах. Однак цьому етапу передувало ще декілька, які ознаменували становлення туристичної термінології [10, с. 190]. Зокрема масовий диференційований туризм (кінець Другої світової війни – наш час) – цей період характеризується величезною різноманітністю послуг туристичної сфери, що спрямовані на індивідуальні потреби туриста. Цей етап і знайшов своє відображення у термінології туризму (*nostalgic tourism, rural tourism, flotel, honeymoon suite, American plan, last minute tour*) [9, с. 13].

Проведений попередній аналіз науковцями [1; 2; 8; 9] дає можливість виокремити такі семантичні групи туристичних термінів:

1. Назви видів туризму та турів (*fertility tourism, health/ medical tourism, dental tourism, cosmetic tourism, wellness tourism, birth tourism, cotourism, green tourism, sustainable tourism, soft tourism, nature tourism with a soft touch, egotourism, grief tourism, literary tourism, culinary/food tourism, fashion tourism, agritourism, sports tourism, whale watching, nautical tourism, religious tourism, coastal cruise, hosted tour, conducted tour* та ін.). 2. Назви видів приміщень для розміщення туристів (*presidential suite, beehive-style hotel, boarding house, honeymoon room, superior chalet, serviced, non-serviced accommodation, airport hotel, B&B hotel, commercial hotel, congress hotel, farmhouse, guesthouse, hostel, penthouse, inn, junior suit(e), resort hotel*). 3. Назви видів туристичного інвентаря (*life jacket, holdall, sleeping bag, rucksack*). 4. Назви різних видів транспорту та засобів пересування (*glass-bottomed boat, cruise liner, camper van, jumbo jet, shuttle bus, ski-bus, recreational vehicle (RV), car rental, bareboat charter, camping trailer*). 5. Назви різних видів спорту, розваг (*canyoneering, rafting, scuba diving, cave tubing, ski-pass, skiing, snowboarding, bungee-jumping, mountaineering*). 6. Назви видів їжі та типів харчування (*coffee shop, continental breakfast, pool bar, high class all inclusive, European Plan, Continental Plan, Asian breakfast, brunch, a la carte menu*). 7. Складені за моделями N + N та Adj. + Adj. + N назви для позначення тарифів за послуги (*cancelation charge, departure tax, complementary ticket, average daily rates, hotel bill, BBB tax (bed, board, beverage tax)*). 8. Назви різних туристичних документів (*health declaration form, hotel voucher, ski pass, accident insurance*).

У ході наукової розвідки проведеної Д.П. Шмідт було встановлено, що більшість термінів – це назви, утворені за моделлю N+N, для позначення понять туристичної сфери [10].

Опираючись на перекладацьку термінологію, запропоновану В. І. Карабаном [7], у ході проведеного аналізу дібраних текстів було виокремлено чотири продуктивні способи перекладу туристичної лексики. 1. Калькування, тобто збереження зовнішньої форми слова та передачу її внутрішньої форми задля розуміння змісту поняття чи терміна без змін: *half board* – напівпансіон, *economy class* – економ-клас, *all inclusive* – все включено. 2. Транскодування (передача значень термінів за допомогою транскрипції, транслітерації та/або поєднання транскрипції з транслітерацією): *ski pass* (скі-пас), *travel card* (тревелкард), а *snorkeling* передають як сноркелінг. 3. Еквівалентом у мові перекладу, напр, *complimentary ticket* можна перекласти як *безкоштовний проїзд*; а *escorted tour* – *туристична поїздка із супроводом*. 4. Модуляція, заміна контекстуального значення слова або словосполучення, як, наприклад, у випадку з дієсловом *to downgrade*. У економіці цей термін має таке значення: *to give something a lower grade, value or status*.

Однак у термінологічній системі туристичної сфери це поняття має значення *to move to a lower grade or quality of services or accommodations*. 5. «Гібридний» переклад, або використання варваризмів безпосередньо в терміні, що перекладають, такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання: *VIP service* та *VIP tourism* перекладають українською як *VIP-сервіс* і *VIP-туризм* відповідно.

Таким чином, у ході дослідження встановлено джерела походження туристичних термінів, проаналізовано найбільш продуктивні методи їх утворення та визначено ефективні методи перекладу термінології сфери туризму. Перспективи подальших досліджень полягають у більш детальному аналізі англійських туристичних термінів та віднайдення їх еквівалентів в українській мові.

Список використаних джерел

1. Англійська для туристичного бізнесу: професії, поезія та незвичайні тури. Сайт Yappi.com.ua. URL: <https://yappi.com.ua/posts/read/anglijskij-dlya-turisticheskogo-biznesa>.
2. Англійські терміни сфери туризму та їх переклад. Сайт bo0k.net. URL : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=19949&chapter>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
4. Дудок Р. І. Проблема значення і смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 358 с.
5. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : ВД «КМ Асадеміа», 2000. 218 с.
6. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т.1 : пер. з англ. / за ред. : Івз Гамб'є та Люка ван Дорслара ; за заг ред. : О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова книга, 2020. 552 с.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
8. Карпова К. С. Шляхи утворення неологізмів у туристичному лексиконі (на матеріалі англійської мови). URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/47-/48.pdf
9. Скібіцька О. В. Еквівалентність перекладу англійської термінології у сфері туризму. *Зб. наук. праць «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*. Вип. 3. Хмельницький, 2007. С. 195–198.
10. Шмідт Д. П. Способи перекладу англійських туристичних термінів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2021. № 52. Т. 2. С. 189–192.

Лобуренко Ольга
Хмельницький національний університет
Левицька Наталія Валентинівна
наук. керівник, ст. викладач

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Постановка проблеми. Перекладач в процесі своєї діяльності стикається не лише із загальновживаною літературною мовою, а й з «підмовами», які вживає лише незначна частина конкретного мовленнєвого колективу. Взаємодія між загальною мовою і мовою спеціальною (науковою) постійно зростає. За останній час сфера безпеки та оборони набула незворотного характеру. Широке міжнародне співробітництво у військовій сфері вимагає відповідних знань структури та особливостей міжнародної документації. У зв'язку з інтеграцією України у Європейський союз, НАТО, стандартизація бойових документів стає обов'язковою, щоб забезпечити ефективну співпрацю між військовими з різних країн. Тому питання галузевого перекладу загалом і військового перекладу зокрема завжди є актуальними для перекладачів.

Проблема полягає в обмеженій доступності літературних творів, довідкових видань і словників, які допомагали б при перекладі військової термінології. Проблема пояснюється тим, що література, що стосується перекладу військових документів з інших країн, включаючи німецькомовні, містить лише окремі зауваження з цього питання і не є предметом систематичного дослідження. Тільки протягом останніх років українська мова розпочала своє повноцінне використання в структурах армії і внутрішніх військ. Українським військовим фахівцям довелося створювати нову термінологію, структуру документів і новий формат.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці військового перекладу присвячена незначна кількість науково-методичних праць минулого століття (Л. Л. Нелюбін, М. Я. Цвілінг, В. М. Шевчук), сучасних наукових розвідок (О. Г. Князева, Н. М. Романенко, Е. Ф. Скороходько та ін.). Так, наприклад, Е. Ф. Скороходько визначає основні якості терміна, а саме: систематичність, точність, можливість подальшого самотворення та стислість.

Метою роботи є виявлення особливостей функціонування німецької військової термінології та аналіз проблеми її перекладу з німецької мови на українську, зокрема виявити найбільш поширені стратегії та способи перекладу військових термінів.

Виклад основного матеріалу. У різних мовах системи понять не є ідентичними. Це у повній мірі стосується і системи військових понять. Наприклад, німецькому терміну *Überlagerungsempfänger* відповідає український термін *супергетеродинний приймач*. Проаналізувавши склад цих термінів, можна побачити, що в основі німецького терміну лежить поняття *Überlagerung* – *накладення*, в основі українського терміну – поняття *супергетеродину*. Як бачимо, незбіг понять створює певні труднощі при перекладі. При розбіжності понять двомовні словники не завжди можуть допомогти обрати потрібний еквівалент перекладу. У таких випадках слід звертатися до тлумачних або ж енциклопедичних словників, оскільки вони мають не варіанти значень слова, а розкривають всю повноту внутрішнього складу слова. Однак і в цьому випадку необхідно пам'ятати, що значення слова завжди визначається мікроконтекстом, тобто ми приходимо до поняття «первинного смислу». Важливо при цьому відмітити, що вибір потрібного еквівалента (лексичного і граматичного) визначається не лише контекстом, але і певною сполучуваністю слів, яка в свою чергу залежить від мовної традиції. Саме тому перекладач часом обирає в якості еквівалента зовсім не ті значення, які містяться у двомовному словнику [5, с. 71].

Шлях до еквівалентного перекладу лежить через певні мовні трансформації, тобто, перетворення, яких у процесі перекладу зазнає як вихідний текст, так і його буквальный переклад. Буквальний переклад часто виступає як проміжний етап перекладу, як ступінь аналізу вихідного смислу, але вже на рівні мови перекладу. Наприклад: словосполучення *moderne Kriegsführung* буквально перекладається як *сучасне ведення війни*. Стилістично цей буквальный переклад є незадовільним. Аналізуючи його, ми помічаємо, що сучасне цілком рівнозначне сполученню в сучасних умовах, тобто, здійснивши трансформацію еквівалентної заміни на рівні мови перекладу, ми маємо еквівалентний переклад всього словосполучення *ведення війни в сучасних умовах*. При цьому важливо відмітити, що від цього вихідний смисл перетворення не змінився. У ряді випадків розуміння вихідного смислу здійснюється шляхом виділення у варіантах значень терміну певної загальної ідеї, що внутрішньо пов'язує усі ці значення [3, с. 14].

Близько 80 % усіх німецьких військових термінів є складними словами. Як правило, німецькі терміни перекладаються українською мовою термінологічними словосполученнями, які часто мають описову функцію. Наприклад: *Generalstabsoffizier* – *офіцер служби генерального штабу*, *Verteidigungsausgaben* – *витрати на оборону*, *військові витрати*, *Wegebahnabteilung* – *загін забезпечення руху*. Компонентами складних слів можуть бути не лише іменники, а й інші частини мови. Наприклад: *Nachtrupp* – *тильний загін*, *Vortrupp* – *головний загін*

(прийменники); *Nahschuss* – постріл з ближньої дистанції, *Langsamfahrt* – повільний рух, малий хід (прислівники); *langdienend* – надстроковий, *Kurzlage* – лютючка (прикметники) [1, с. 69]. Як видно з наведених прикладів, в українській мові словоскладання використовується значно рідше, частіше зустрічаються термінологічні словосполучення. Досить часто у німецькій термінології зустрічаємо усічені терміни-словосполучення. Такі терміни використовуються для позначення багатофункціональних понять, складаються з кількох складних слів, що мають один спільний для всіх компонент, який зберігається частіше в останньому слові словосполучення. Обов'язковим компонентом усічених термінів-словосполучень є сполучник *und*. Наприклад: *Stabs-und Versorgungskompanie* – рота штабна та рота постачання, *Land-und Küstenverteidigung* – наземна і берегова оборона [1, с. 73].

У всіх жанрах військової літератури зустрічаються скорочені військові терміни, тобто скорочені позначення термінів, які настільки увійшли у повсякденне вживання, що самі стали термінами. Скорочені позначення є також і в українській військовій термінології, але в німецькій термінології вони зустрічаються значно частіше та охоплюють ширше коло військових понять. Важливо зауважити, що таке саме скорочення може означати зовсім різні терміни, тобто вживатися в різних галузях військової справи. Про це необхідно пам'ятати військовому перекладачеві, щоразу визначаючи область вживання того чи іншого скороченого позначення. Наведемо деякі приклади скорочених позначень, які стали самостійними військовими термінами: *Btl.* (*das Bataillon*) – батальйон; *Geb.*(*Gebirgs-*) – гірський; *Lkw* (*der Lastkraftwagen*) – вантажний автомобіль; *Pkw* (*der Personenkraftwagen*) – легковий автомобіль. Аналізуючи військову термінологію, можна легко помітити, що багато військових термінів включають однакові компоненти в якості перших або останніх елементів складних слів [2, с. 45].

Для німецької мови в цілому і військової термінології зокрема характерна наявність великої кількості термінів – складних слів, які складаються з двох, трьох і більше компонентів. Для складних слів, незалежно від числа компонентів, характерна двочленна структура, наприклад: *Bundeswehr*, *Waffengattung*, *Luftwaffe*, *Dienstgradabzeichen*, *Wehrbereichskommando*. Найбільш поширеним способом перекладу термінів – складних слів є конструкції «прикметник + іменник», «іменник + іменник у родовому відмінку як означення». Можливий також переклад складним словом, простим словом (однокомпонентним) тощо.

Оскільки перша частина складного іменника є означенням до другої його частини(основного слова), при її перекладі слід враховувати поєднання слів в українській мові : *Einsatzverband* – з'єднання (яке?) бойове, *Ärmelabzeichen* – знак(який?) нарукавний. Але в кож-

ному окремому випадку при перекладі терміну-складного іменника слід враховувати, яке усталене словосполучення або окремий іменник відповідає йому в українській мові, наприклад: *Teilstreitkraft* – вид збройних сил, *Zeltbahn* – плащ-намет [1, с. 68].

Слова, які означають специфічні поняття, можуть бути перекладені українською мовою по-різному: 1. Способом транслітерації: (повної), коли всі літери іноземного слова передаються літерами українського алфавіту: *Luftwaffe* – *луфтваффе*, *Bundeswehr* – *бундесвер*; (часткової), коли транслітерується не іншомовне слово, а лише його основа і до неї приєднується відповідний український словотворчий суфікс: *Infrastruktur* – *інфраструктура*. 2. Іноді для перекладу безеквівалентних термінів використовують дослівний переклад, при якому складні слова, словосполучення перекладаються покомпонентно: *Truppengattung* – *категорія військ*. 3. Значно рідше зустрічаємо описовий переклад, коли безеквівалентний термін перекладається з врахуванням його функціонального значення: *Logistik* – *органи і частини тилу* [4, с. 345].

Висновок. Проблема перекладу військової термінології є однією з найважливіших проблем перекладу, так як вона позбавлена експресивності, позначаючи поняття, які не обтяжені емоційними відтінками. Слова, що входять до термінології, в результаті зміни значення втрачають колишнє емоційне забарвлення і стають стилістично нейтральними. Поелементний переклад складних військових лексичних одиниць може призвести до грубих помилок. Тлумачення військових термінів українською мовою можливе лише після повного з'ясування всього обсягу поняття, до якого відноситься цей термін. Часто двомовні військові словники не допомагають вирішити це завдання, оскільки можуть лише перерахувати деякі можливі варіанти адаптації. У більшості випадків при перекладі військової термінології перекладач застосовує еквівалентний переклад, описовий переклад, рідше транслітерацію.

Список використаних джерел

1. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2018. № 34. Т. 2. С. 67–73.
2. Білозерська Н. П. Термінологія та переклад / Н. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. Вінниця : Нова книга, 2012. С. 43–48.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу / І. В. Корунець. Київ, 2000. 443 с.
4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. підруч. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
5. Огуй О. Д. Актуальні проблеми німецько-українського перекладу / О. Д. Огуй. Чернівці : Рута, 2004. 256 с.

Льоринс Анастасія
Хмельницький національний університет
Купчишина Юлія Анатоліївна
наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ (на матеріалі міжнародних угод ООН та ЄС)

Постановка проблеми. Переклад дипломатичних документів – одна з тих сфер перекладу, яка не часто досліджується лінгвістами, адже вона торкається документів високого рівня стандартизації. Переклад у галузі дипломатії вимагає не лише бездоганного знання термінології, дипломатичного такту, глибокого знання міжнародних подій та політичної, економічної та соціальної сфери власної країни, а й спеціальних методів та професійні техніки У зв'язку з надзвичайною важливістю дипломатичного дискурсу для забезпечення успішних міжнародних, міжкультурних контактів *актуальним* дослідницьким завданням є проблема еквівалентності та адекватності перекладу термінів дипломатичних документів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми перекладу термінів знаходимо у працях таких лінгвістів як: В. Карабан, В. Коптілов, В. Комісаров, С. Флорін, С. Головатий, Е. Дерді, Ф. Донер, Е. Іссерлін та О. Зарума-Панських та ін. [1, с. 453–458]. Однак, через складність перекладу термінів дипломатичних документів, це питання не отримало повного дослідження.

Метою дослідження є виявлення способів перекладу, які застосовуються для забезпечення еквівалентності відтворення термінології дипломатичних документів українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Дипломатичні документи, до яких, зокрема, належать міжнародні угоди ООН та ЄС, розраховані на читача, який має точно зрозуміти суть повідомлення. Таким чином, лексичне наповнення дипломатичних документів характеризується стандартизацією викладення тексту, точністю і лаконічністю викладу, що зумовлює використання у таких документах особливих термінів, направлених на досягнення загальної комунікативної мети договору.

Сфера міжнародного співробітництва характеризується шаблонністю і кліше. Клішованість дискурсу виражається синтаксичними конструкціями, термінами та словосполученнями. Значну частину лексики складають топоніми та ергоніми, які представлені назвами міжнародних угод, установ, організацій, представницьких органів. Професійна лексика містить велику кількість слів іншомовного по-

ходження, а також архаїзми. Ще однією проблемою перекладу дипломатичних термінів та фраз є їхня неоднозначність.

Існує багато видів термінів та термінів-словосполучень сфери міжнародного співробітництва, а також способів їх перекладу з англійської на українську. Прийоми перекладу і перекладацькі трансформації допомагають перекладачеві створити адекватний переклад, який точно відтворюватиме зміст термінів з урахуванням їх особливостей [9, с. 96].

Переклад термінів дипломатичних документів згідно з А. Я. Коваленко може здійснюватися за допомогою таких прийомів, як:

1. Переклад за допомогою лексичного еквіваленту: *note of understanding* – меморандум про домовленість, *aide-memoire* – пам'ятна записка, *dispatches* – дипломатична кореспонденція.

2. Експлікація або описовий переклад: *concordat* – договір між папою і керівництвом держави, *internuncio* – посланник Ватикану.

3. Калькування: *diplomatic circle* – дипломатичні кола, *shadow cabinet* – тіньовий кабінет.

4. Транскрибування: *alternate* – альтернат, *impeachment* – імпічмент.

5. Транслітерація: *attaché* – аташе, *consul* – консул, *congressman* – конгресмен [3].

В. І. Карабан, окрім згаданих прийомів перекладу, у своїх працях також згадує модуляцію [2].

Під час аналізу текстів міжнародних угод ООН і ЄС нами було виявлено такі трансформації:

Калькування як спосіб послівного відтворення лексичних одиниць, які складаються із декількох компонентів, оскільки значна кількість термінів є саме багатоконпонентними:

«The Parties agree to work together at bilateral, regional and international levels to prevent and combat terrorism in accordance with international law, international human rights standards, and refugee and humanitarian law» [7].

«Сторони домовились співробітничати на двосторонньому, регіональному та міжнародному рівнях з метою запобігання та боротьби з тероризмом відповідно до міжнародного права, міжнародних норм у сфері прав людини, а також відповідно до гуманітарного права та норм права, що регулюють статус біженців» [6].

Трансформація **диференціації значення** передбачає певне уточнення значення терміну оригіналу в мові перекладу і викликана наявністю в англійській мові багатозначних слів, які не мають прямих відповідників в українській мові. Вона може використовуватися при перекладі одиниць лексики, що можуть позначати як більш широкі, так і більш вузькі значення:

«The custody and other legal measures shall be as provided in the law of that State but may be continued only for such time as is necessary to enable any criminal or extradition proceedings to be instituted» [7].

«Взяття під варту та інші подібні заходи здійснюються згідно із законодавством даної держави, але можуть тривати тільки протягом часу, необхідного для того, щоб провести кримінально-процесуальні дії у справі видачі» [6].

Термін *law* було перекладено як законодавство, а не як закон, позаяк у реченні говориться про сукупність законів.

Наступною трансформацією є **конкретизація** як засіб звуження значення терміну:

«The General Assembly may discuss any questions or any matters within the scope of the present Charter» [8].

«Генеральна Асамблея уповноважується обговорювати будь-які питання чи справи в межах цього Статуту» [5].

Під час перекладу окремих лексичних одиниць у текстах міжнародних документів можливе також застосування **транскрибування** та **транслітерації**:

«The Parties shall also endeavour to enhance the mobility of citizens and to make further progress on the visa dialogue» [7].

«Сторони також прагнуть досягти посилення мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі» [6].

Перша частина іменника *mobility* *mobil-* збережена та передана транскрибуванням, а суфікс *-ity* адаптовано і замінено на суфікс *-ність*.

«Cooperation on personal data protection may include the exchange of information and of experts» [7].

«Співробітництво у сфері захисту персональних даних може включати обмін інформацією та експертами» [6].

Слово *expert* – експерт уже давно запозичене до української мови шляхом транслітерування, тому воно традиційно відтворюється при перекладі саме у такий спосіб.

Відтворення при перекладі текстів дипломатичних документів передбачає також застосування трансформації **модуляції**:

«Communicate without delay with the nearest appropriate representative of the State of which that person is a national or which is otherwise entitled to protect that person's rights» [10].

«Невідкладно зв'язатися з найближчим відповідним представником держави, громадянином якої вона є або яка іншим чином правомочна захищати права цієї особи» [4].

Висновки та перспективи подальшої розвідки. Оскільки тексти міжнародних договорів мають характерний високий ступінь стандартизації та регламентації, це вимагає застосування особливих

засобів відтворення змісту тексту оригіналу в тексті перекладу з метою забезпечення його еквівалентності. Основною проблемою перекладу дипломатичних термінів та фраз є їхня неоднозначність не лише між різними галузями науки, а й у межах дипломатичної сфери тексту. У ході проведення дослідження було визначено основні прийоми та трансформації для перекладу термінології сфери міжнародного співробітництва, серед яких: переклад за допомогою лексичного еквіваленту, калькування, описовий переклад, транскрибування та транслітерація, а також модуляція. Ці прийоми допомагають зберегти значення термінологічних одиниць із можливою заміною їхньої структури. Також виявлено, що лексико-граматичні і стилістичні особливості дипломатичних документів найчастіше передаються із застосуванням калькування, диференціації значення, конкретизації, транскрибування і транслітерації, модуляції.

Проведений аналіз продемонстрував широкі перспективи для подальших розвідок, зокрема, дослідження лінгвостилістичних особливостей англо-українського перекладу дипломатичних документів.

Список використаних джерел

1. Зарума-Панських О. Р. Англійська лексика міжнародних договорів: структурні, семантичні та дискурсні особливості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів, 2001. 20 с.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 407 с.

3. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад. Тернопіль : вид-во Карп'юка, 2001. 284 с.

4. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму : Конвенція від 9 груд. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518 (дата звернення: 01.11.2023).

5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду : Статут від 26 чер.1945 р. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 30.10.2023).

6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : Угода від 27 чер. 2014 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu14097?an=3&ed=2018_05_14 (дата звернення: 31.10.2023).

7. Association Agreement between the European Union and Ukraine : Agreement from 27 June 2014. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integracija/ugoda-pro-asociacyu> (last accessed: 31.10.2023).

8. Charter of the United Nations. Charter of 26 June 1945. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (last accessed: 01.11.2023).

9. Derick Wyatt. Rudden and Wyatt's EU Treaties and Legislation. Oxford University Press, 1999. 420 p.

10. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. Convention of 9 December 1999. URL: <http://www.un.org/law/cod/finterr.htm> (last accessed: 02.11.2023).

Магась Любов
Хмельницький національний університет
Бойко Юлія Петрівна
наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

**ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
АНГЛОМОВНИХ ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ
(на прикладі аналізу перекладу європейських конвенцій)**

Україна як розвинена європейська держава бачить своє майбутнє в Євросоюзі, у тісному політичному, економічному та культурному співробітництві з країнами Європи та усім світом. Така співпраця можлива лише за умови порозуміння між народами, і тут роль мови (мов) міжнародного спілкування відіграє одну з важливих ролей.

Актуальність теми дослідження визначається недостатньою вивченістю лексичних, граматичних та стилістичних особливостей їх перекладу у сучасному мовознавстві та виявлення особливостей їх перекладу українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зазначити, що тим чи іншим особливостям правових документів як об'єктів лінгвістики та перекладознавства неодноразово приділялася увага науковців. Так, лексичні та граматичні особливості перекладу юридичних документів досліджуються у роботах Ю. П. Бойко, О. В. Васильченко, В. О. Гуменяк, С. Орлової, І. А. Сидоренко, Л. О. Ярової; стилістичні особливості перекладу документів міжнародного права вивчаються в наукових працях В. Ю. Кизим, І. А. Рудь, термінологічний підхід до аналізу міжнародної документації розкривається в розробках Н. Є. Кащишина, О. В. Лося, С. Б. Христюк, структурні, семантичні та прагматичні особливості перекладу текстів міжнародних договорів розглядаються у дослідженнях О. Р. Заруми-Панських, В. Г. Згурської, Т. Осинцевої, Г. Б. Кучика та ін. Проте, незважаючи на важливість наведених досліджень, слід виділити, що низка невіршених раніше частин загальної проблеми, зокрема питань, пов'язаних із способами перекладу англомовних текстів правових документів українською мовою, залишаються відкритими.

Метою дослідження є вивчення та аналіз лексико-граматичних особливостей англomовних текстів правових документів та особливостей їх перекладу українською мовою.

Юридична лінгвістика (фр. *linguistique* «мовознавство», від лат. *lingua* «мова») – міждисциплінарна галузь знань про взаємозв'язок мови і права, мовні засоби вираження правових понять і категорій, мовностилістичні ресурси у сфері правової комунікації [2–6].

Вперше термін «юридична англійська» ввів німецький вчений А. Подлех у праці «Юридична лінгвістика» в 1976 р. Сьогодні проблематика праць з юридичної лінгвістики розширилася, досліджуються природа, функції і специфіка мови права, жанрово-стилістичні різновиди мови законотворчості, судочинства. У центрі уваги й історія мови юриспруденції: термінологія, лексикографія, текстологія, стилістика.

Розглянемо лексико-граматичні особливості англomовних правових (юридичних) документів на прикладі європейських міжнародних конвенцій.

Юридичні документи характеризуються стандартизацією викладення тексту, ясністю та точністю, саме тому вони розраховані на читача, який зможе чітко зрозуміти суть повідомлення. Під час аналізу фактичного матеріалу було виявлено наступні характеристики текстів міжнародного права:

1. Використання власних назв для точного іменування учасників процесу, щодо яких застосовувався призначений документ. Залежно від типів онімів, ми можемо виділити наступні: 1) топоніми: – Rome, Paris [10]; 2) ергоніми назви міжнародних домовленостей [1, 5, 10]; 3) ергоніми як назви установ, організацій і представницьких органів [10]; 4) тенденція поєднання два або три синоніми (такі сполуки слів носять назви дуплет або триплет), щоб передати те, що зазвичай є єдиною юридичною концепцією [10]; 5) наявність дво- або багатокомпонентних словосполучень, які поєднані сполучником *and* або *or* [10];

Стандартизація юридичної мови призводить до стандартизації граматики юридичних документів. зокрема, мові юридичних документів властиве використання типових граматичних форм та синтаксичних конструкцій, що сприяє точності і лаконічності викладу інформації. Однією із рис стилю юридичного дискурсу є імперативність. Основна роль її реалізації належить модальним дієсловом. Модальне дієслово *shall* вважається досить старомодним модальним дієсловом і його використання в сучасній англійській мові стає все менш рідшим, в основному використовують для висловлення майбутнього часу або ввічливих питань. Слід зазначити, що модальне дієслово *should* в документах часто використовується разом з інверсією. У цьому відно-

шенні воно зазвичай замінює сполучник та робить речення умовним. Модальне дієслово *may* використовується для вираження можливості здійснити чи не виконати будь-яку дію, що часто залежить від обставин або умов, передбачених у юридичному тексті.

Отже, проаналізувавши поданий матеріал, можемо дійти висновку, що мова міжнародних правових документів характеризується шаблонністю та клішованістю. Кліше міжнародних конвенцій виражені синтаксичними конструкціями, термінами та фразами. Значну кількість лексики складають топоніми та ергоніми, які представлені назвами міжнародних домовленостей, установ, організацій, представницьких органів. Одним із стилістичних рис документів є паралелізм, який представлений дієприслівниковими конструкціями. Найчастіше такі конструкції використовуються в преамбулі. Загалом, такі слова можна поділити на декілька видів: 1) слова, що позначають необхідність підписання документу; 2) слова, що позначають зв'язок з іншими міжнародними документами або посилення на норми міжнародного права; 3) слова, що позначають прагнення досягти поставленої цілі.

Найчастіше зустрічаються в міжнародно-правових документах модальні дієслова *shall*, *should*, *may* та дієслово *undertake*. За допомогою *shall* можна передати обов'язковість, наказ, примус, гарантувати право та передати опис обставин, а з допомогою заперечної форми *shall not* – *заборону*. *Should* вживаються як синонім до модального дієслова *shall* та виражає зобов'язання. *May* використовується для позначення можливості або як гарант права для організації або однієї зі сторін. Проведений аналіз продемонстрував також широкі перспективи для подальших розвідок, зокрема, створення типології юридичних текстів із зазначенням їх спільних і відмінних рис, а також подальше вивчення лінгвостилістичних параметрів текстів правових документів на матеріалі різнопланових текстів та різних мов.

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf.)
2. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
3. Миронюк С. С. Роль юридичної термінології у формуванні мовленнєвої культури студентів-правознавців. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. № 15. С. 125–132.
4. Сидоренко О. О. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 1. С. 18–22.

5. Скороходько Е. Ф. Питання перекладу англійської технічної літератури (переклад термінів). Київ : Наука, 1983. 90 с.
6. Шемчушенко Ю. С. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол. Ю. С. Шемчушенко (відп. ред.) та ін. Київ : укр. енцикл., 2004. Т. 5. 768 с.
7. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. URL: <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx>
8. Convention on the Rights of the Child. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>.
9. European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_Eng.pdf
10. Sarcevic S. New Approach to Legal Translation. The Hague: *Kluwer Law International*. 2000. 316 p.

Редько Вікторія

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія Анатоліївна

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ СМІЛИВІСТЬ В ЕКОНОМІЧНИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Мова відображає те, як людина розуміє себе, світ та діяльність, створюючи свою власну картину світу. У когнітивній лінгвістиці дослідження мовних явищ пов'язане з інтерпретацією когнітивних сутностей, таких як прототипи, схеми, фрейми та сценарії. У наш час у лінгвістиці значно зросла увага до вивчення концептів та їхньої ролі в мовознавчій парадигмі ХХІ ст.

Дослідженням когнітивної концептології займалися О. Воробйова (когнітивна поетика), А. Приходько (зіставна концептологія), В. Дем'янюк, С. Жаботинська (створила авторську методику концептуального аналізу, названу «семантикою лінгвальних мереж»), О. Кубрякова, М. Джонсон, Дж. Лакофф (ввів нове поняття «когнітивна граматика»). Саме ці вчені зробили надзвичайний внесок у розвиток цього лінгвістичного напрямку.

Мета наукової розвідки – дослідження лексико-граматичних особливостей відтворення концепту СМІЛИВІСТЬ у економічних англомовних медіа-текстах української та англійської лінгвокультури.

Для здійснення зазначеної мети служать такі **завдання**:

– дослідити наукову літературу та з'ясувати поняття «концепт» в перекладознавстві;

- проаналізувати своєрідність вербалізації концепту СМІЛИВІСТЬ в англomовній і українській лінгвокультурах;
- визначити лексико-граматичні особливості відтворення концепту СМІЛИВІСТЬ у економічних англomовних медіа-текстах та труднощі їх перекладу.

Незважаючи на те, що у сучасних лінгвістичних науках науковці часто використовують термін «концепт», немає єдиного конкретного тлумачення [6, с. 269]. Розглядаючи різні наукові джерела, можна виділити декілька дефініцій концепту. Концепт це – «знання людини про дійсність і її елементи і перспективи» [2, с. 102]. Інші науковці визначають концепт як абстрактну одиницю ментального рівня, яка виникає внаслідок об'єднання результатів пізнання людиною елементів та фрагментів навколишнього середовища [1, с. 117]. Тобто концепт включає в себе інформацію про об'єкт, його певні властивості та риси, його роль в житті людей та місце в культурі.

Виражається концепт за допомогою слова, тобто це його матеріальна база, а основа структури концепту – це семантичні ознаки значення слова [5, с. 71]. Слід розмежовувати структуру і зміст концепту. Зміст – сукупність когнітивних ознак предмета або явища, що внутрішньо-упорядкована за польовим принципом – ядро, ближня та дальня периферія, а структура включає інформаційний складник, чуттєвий образ та інтерпретаційне поле [3, с. 114–115]. Структура містить базові компоненти когнітивної природи та може бути описана як сукупність когнітивних ознак [4, с. 6].

Отже, відповідно до визначення Ю. Степанова концептом вважається ідея, яка включає в себе емоційно-асоціативні властивості. Тобто це не лише те, про що ми думаємо, а й те, що ми переживаємо.

Концепт СМІЛИВІСТЬ є значущим лінгвоконцептом, який вистілює здатність людини вчиняти відважні дії в небезпечних ситуаціях. Цей концепт має культурно-історичний контекст і з часом зазнавав змін у своєму сприйнятті в різних лінгвокультурах.

Ядро семантичного мікрополя СМІЛИВІСТЬ в українській мові формують лексеми *безстрашність, відвага, відважність, героїзм, геройство, доблесть, мужність, сміливість, смілість, хоробрість*. За певних умов усі зазначені одиниці можуть вступати у семантичні відношення тотожності, тобто бути синонімами.

Концепт BRAVERY може зустрічатися в англomовних економічних текстах у контексті опису певних дій, рішень або підходів, які вимагають відваги та ризику.

Загалом ядро концепту BRAVERY в англійській мові може бути виражене різними словами та фразами, які належать до наступних семантичних полів:

1. Fearlessness (безстрашність):

*But even as today's battles resemble wars of old, Ukraine has been successfully defending itself beyond expectations in part because of the **courage** and determination of its people who have used new technology in ways that are changing how wars are fought [9].*

*Але незважаючи на те, що сьогоденні битви нагадують війни давнини, Україна успішно захищається понад очікування, частково завдяки **мужності** та рішучості свого народу, який використовує нові технології так, що змінюється загальна тактика війни.*

2. Adventure (пригода): adventure, exploration, risk-taking, thrill-seeking, excitement, daredevilry, escapade, expedition, quest, journey.

*When it swallows the cost of failure to stabilize markets, **risk-taking** increases [10].*

*Якщо витрати на невідповідність не враховуються, **ризик** збільшуються.*

3. Moral courage (моральна сміливість): moral courage, righteousness, morality, ethicality, honesty, integrity, uprightness, principle, virtue, honor.

*Amidst the economic uncertainty, policymakers will need to exhibit the **virtue** to make bold decisions and implement transformative reforms to revive the economy [8].*

*Серед економічної невизначеності політикам потрібно буде продемонструвати **силу**, щоб приймати сміливі рішення та впроваджувати трансформаційні процеси, аби відродити економіку.*

Концепт BRAVERY, який виражений словом virtue в англійському реченні, був змінений на СИЛУ в українській мові. Таким чином, можна стверджувати, що було застосовано трансформацію смислового розвитку.

4. bravery = Ukraine.

*"**Bravery** is our brand," he stated. "This is what it means to be us. To be Ukrainians. To be brave" [7].*

«Хоробрість – наш бренд», – заявив він. «Ось що означає бути нами. Бути українцями. Бути сміливим».

У цьому реченні концепт BRAVERY вербалізовано прямим відповідником ХОРОБРИСТЬ, однак слід зауважити, що, проаналізувавши речення повністю, читач розуміє що концепт BRAVERY = Ukraine.

Отримано результати дослідження, які свідчать про те, що переклад мовних засобів для репрезентації концепту BRAVERY має свої специфічні особливості.

У контексті економічного дискурсу, концепт BRAVERY має особливе значення, оскільки він допомагає розуміти економічні процеси, впливати на рішення та оцінювати ситуації з ризиком. При перекладі економічних текстів, перекладачі використовують різні під-

ходи, включаючи переформулювання, калькування та використання контекстуальних слів та метафор, для передачі сутності та ідей концепту українською мовою.

Висновок. Успішний переклад мовних засобів для репрезентації концепту BRAVERY вимагає від перекладача широких загальних знань, розуміння особливостей економічних сфер, актуальної інформації та орієнтації у супутніх тематиках. Окрім того, варто враховувати культурні контексти, абрєвіатури міжнародних організацій та особливості аудиторії для досягнення точності та зрозумілості в перекладі. Перспективу подальших досліджень становить вербалізація концепту BRAVERY у текстах соціальних мереж Twitter і Facebook.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. І. Специфіка лексико-семантичного поля концепту «війна» в кіноповісті О. Довженка «Україна в огні». *Література та культура Полісся. Серія: Філологічні науки*. 2021. № 17. С. 116–130.
2. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Сучасні тенденції розвитку мов*. 2013. № 10. С. 96–102.
3. Плотнікова Н. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2013. Ч. 1. С. 165–170.
4. Положин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості. *Проблеми романо-германської філології. Збірник наукових праць*. Ужгород : Ліра. 2005. С. 5–19.
5. Середницька А. Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства / А. Я. Середницька. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Одеса. 2016. № 21. Т. 1. С. 69–71.
6. Юрченко О. В. Дефініція концепту в сучасних лінгвістичних дослідженнях. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 2. С. 268–272.

Джерела ілюстративного матеріалу

7. <https://theworld.org/stories/2022-08-30/bravery-its-new-brand-ukraine-turning-advertising-weapon-war>
8. <https://www.marca.com/en/lifestyle/world-news/2022/07/28/62e21ce3e2704e446f8b45a9.html>
9. <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/11/7384372/>
10. https://www.wsj.com/articles/risk-svb-fdic-government-financial-markets-stability-d9c65be7?mod=Searchresults_pos1&page=1

Сем'янів Олександра
Хмельницький національний університет
Левицька Наталія Валентинівна
наук. керівник, ст. викладач

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Постановка проблеми. Наповнення вокабуляру відбувається за рахунок словотворчих процесів різного роду. Способи утворення нових слів та їх функціонування відображають різні епохи, духовний досвід нації, а що найголовніше становлять культуро-специфічну лексику мови. Враховуючи інтенсивний розвиток засобів комунікації, особливо активно лексичні новоутворення поширилися впродовж останніх десятиліть. Швидкоплинність соціальних, культурних, наукових, політичних трансформацій сьогодення утворюють нові реалії, які змушують щоразу звертатися до теми неологізмів, що є викликом для сучасного перекладознавства. Наразі вивчення перекладу неологізмів сучасної німецької мови є доволі актуальним через їхню відсутність у словниках. Головною проблемою неологізмів з точки зору перекладу є те, що вони перебувають тільки на етапі входження, тобто асиміляції в стандартну, загальноживану мову.

Аналіз останніх досліджень. Збільшення кількості нових лексичних одиниць, їх походження і функціонально-семантичне поле завжди викликали інтерес у мовознавців. Серед них слід виділити І. В. Андрусак, А. Е. Левицького, Ю. А. Зацного, А. В. Янкова, Д. Штеффенса, І. Барца, М. Д. Степанову, В. Фляйшера. Специфіці перекладу неологізмів присвячені дослідження таких науковців, як О. А. Єнальєва [1], Н. Ф. Клименко.

Метою роботи є аналіз специфіки перекладу неологізмів сучасної німецької мови, зокрема визначення способів та механізмів їх передачі українською мовою.

Вклад основного матеріалу. Найбільш масово лексичні новоутворення спостерігаються в мовленнєво-тематичних групах, що об'єднують економічну, політичну, наукову та інформаційно-технологічну сфери [2, с. 71]. Здебільшого процесу неологізації в сучасній німецькій мові підлягають слова зі сфери політики та ІТ-технологій, наприклад: *Europäisierung – європеїзація, Globalisierung – глобалізація, Depersonalisierung – деперсоналізація, Start-up-Ökosystems – стартап-екосистеми, Ökofest – еко-свято, E-Commerce-Markt – ринок електронної комерції, E-Musik, E-Wahl, E-Sekretärin, Online-Kurse* [1, с. 28].

Структурно-семантична особливість неологізмів зазначених тематичних груп, способи їх творення та джерела походження є реле-

вантними для процесу перекладу. Специфіка перекладу лексичного новоутворення має чітко виражений прагматичний характер, адже під час перекладу необхідно враховувати екологічні, соціокультурні, національні «відтінки» семантики неологізмів [4, с. 211]. Що важливо, перекладач конфронтує із завданням адекватного перекладу нових слів однієї мови засобами іншої із збереженням семантичного та стилістичного значення. Тому переклад неологізмів, як специфічної групи лексичних одиниць – це поліфункціональний процес, що має певні особливості, які у перекладознавстві визначаються мовними (джерело виникнення, спосіб утворення, структура) й позамовними (авторський задум, орієнтація на мовний досвід реципієнта тощо) факторами.

Яскравим прикладом відображення політичних подій у світі на вокабулярі німецької мови є неологізм «*Krimannexion – анексія Криму*», який пов'язаний із воєнними подіями в Україні. Наведений приклад дає чітко зрозуміти, що при перекладі неологізмів ключову роль відіграє не тільки адекватне відтворення семантики слова, але й правильне тлумачення екстралінгвістичного аспекту. Не рідко для реконструкції всього комплексу чинників: вербалізованого й невербалізованого, перекладач повинен враховувати тональність та власне емоційне забарвлення (найчастіше для передачі авторських неологізмів, так званих okazіonalіzmів).

При перекладі неологізмів виділяємо чотири основні перекладацькі прийоми: транскрипція, транслітерація, калькування, експлікація чи описовий переклад.

Транскрипція і транслітерація доцільно використовується у випадках, коли необхідно зберегти лексичну стислість неологізму та одночасно підкреслити, передати специфіку названого поняття чи об'єкта, якого немає в мові перекладу. Варто відмітити, що неологізми, які перекладають транслітерацією і транскрипцією найкраще передають експресивність вихідного тексту, проте вони не завжди здатні повністю розкрити зміст того чи іншого неологізму для масового реципієнта [4, с. 212].

При транскрибуванні відбувається запис вимови текстовими засобами мови: *Outsourcing – аутсорсинг, Brexit – Брекзіт, Tweets – твіти*. До прикладу, лексема «*Brexit*» означає вихід Великої Британії з ЄС та походить від словосполучення англомовного походження *Britain exit* й утворена шляхом телескопії. Транскрипція виступає в даному випадку найефективнішим способом перекладу зазначеного неологізму, утвореного шляхом зрощення і телескопії.

Транслітеруванню піддаються географічні назви, власні імена, терміни, що набули міжнародного визнання. При їх передачі потрібно дотримуватися точності чи у збереженні буквеного образу топоніма чи

власного імені, чи у відтворенні звучання. Наприклад: *Direktmarketing* – директ-маркетинг, *Euromaidan* – Євромайдан, *Minsker Prozess* – Мінський процес.

Семантичні запозичення або *кальки* є передачею мовними засобами внутрішньої форми іншомовного слова або словосполучення, з урахуванням їх морфологічної структури: *selbst* – сам, *Bildung* – освіта); *службове авто* – *Dienstwagen* (*Dienst* – служба, *Wagen* – автомобіль); *хмарочос* – *Wolkenkratzer* (*Wolke* – хмара, *kratzen* – чесати). Розглянемо декілька неологізмів сучасної німецької мови.

«*Ehe für alle*» стало гаслом маршів за право одностатевого шлюбу. Найбільш яскравою передачею семантики відбувається завдяки калькуванню – «*Шлюб для всіх*». Схожу специфіку мають і такі приклади: неологізм *Corona-Fälle* можна передати калькою *випадки коронавірусу*; *Livesendung* – *пряме включення*; *Energiewende* – *енергетичний перехід*. До прикладу, «*Gefällt mir*» має український еквівалент «*Подобається*». Його відносимо до неологізмів, оскільки в період розвитку соцмереж набуло іншого значення і позначає кнопку реакцій. Специфіка полягає в тому, що воно утворилося через адаптацію соцмереж, тому такі неологізми сучасної німецької мови мають функціональні аналоги в українській, оскільки вони створені однаково. «*Simsen*» – неологізм, який означає обмінюватися СМС-повідомленнями, передається функціональним аналогом «*переписуватися*».

Калькування є одним із найефективніших перекладацьких прийомів для перекладу неологізмів. Як бачимо частіше його використовують по відношенню до складених слів та словосполучень, із двох чи більше компонентів. Цей прийом зазвичай чітко передає емоційну складову слова, зберігаючи експресивність вихідного тексту [4, с. 212].

Перевагою *описового перекладу* є повне розкриття семантики і достовірна передача своєрідності неологізму. Тому звернення перекладача до експлікації лексичного новоутворення може бути ефективним інструментом, оскільки так адаптація неологізму буде зрозумілою для широкої аудиторії, наприклад: «*Schaufensterbummel*» перекладається англійською як «*windowshopping*», українською можна відтворити лише описово «*відвідувати магазини лише, щоб роздивитись товари*»; «*Reiseboom*» експлікується як «*великий попит на подорожі*»; «*GroKo*» перекладається як «*велика коаліція*».

Висновок. Аналіз специфіки перекладу неологізмів сучасної німецької мови доводить, що ключовим при перекладі лексичних новоутворень залишається правильне тлумачення семантичного аспекту неологізму, а не тільки точність передачі його змісту. У більшості випадків лексичний зміст неологізмів означає не лише закріплене в свідомості його співвіднесення з певним явищем дійсності (інформація,

яку воно несе), а й узгодження з іншими елементами, передусім національно-культурними особливостями німецької мови, тому важливим є також передача емоційного забарвлення. При перекладі німецьких неологізмів, у випадку відсутності еквіваленту в цільовій мові, слід звернутися до чотирьох основних перекладацьких прийомів: транскрипція, транслітерація, калькування та описовий переклад.

Список використаних джерел

1. Єнальєва О. А. Аналіз продуктивності моделей словотвору неологізмів у рекламних текстах сучасної німецької мови. *Серія : Філологія. Мовознавство*, 2012. Т. 195. Вип. 183. С. 25–29.
2. Калетнік А. А. Функціональний статус неологізмів як наукова проблем, 2003. Вип. 8. С. 70–75.
3. Словник неологізмів Інституту німецької мови IDS.
4. Ткачик О. В. Особливості способів утворення та перекладу неологізмів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2015. Вип. 59. С. 211–213.
5. Xuefu, Dou. Neologismus und Neologismenwörterbuch. In: Wörterbücher in der Diskussion. Vortrag aus dem Heidelberger Lexikographischen Kolloquium. (Hg. H. E. Wiegand). Tübingen : Max Niemeyer Verlag 39–73, 1989.

Сівко Аліна

Хмельницький національний університет

Левицька Наталія Валентинівна

наук. керівник, ст. викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Постановка проблеми. В німецькій мові словоскладання є провідним способом словотворення. Значна частина словникового запасу німецької мови – складні слова. Особливо продуктивним є словоскладання як спосіб утворення слів, які означають предмети і явища, тобто іменників. Специфіка німецьких складних іменників полягає в тому що вони можуть виражати найрізноманітніші логіко-семантичні відношення, які передаються вільним словосполученням. Таким чином, складний іменник виконує як лексичні, так і синтаксичні функції. Синтаксичний характер складних іменників проявляється в легкості і простоті утворення їх в процесі мовлення для вираження найрізноманітніших смислових відношень, при чому характер цих відношень формально не виражається і в деяких випадках зрозумілий лише із

компонентів складних іменників та їх внутрішнього контексту. Широка можливість німецького іменника вступати в зв'язки з іншими основами в формі складного слова складає специфічну рису структури німецької мови та є викликом для сучасного перекладознавства.

Аналіз останніх досліджень. В історії словотвору відомо багато робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, які зверталися до вивчення складних слів, зокрема іменників. Серед них слід виділити О. Бехагеля, Т. Пауля, В. Фляйшера, І. Барца, І. Гаврилову, М. Степанову, В. Кульчицького, В. Вашуніна, Л. Омельченка, Л. Шевельову, Г. Винокура та ін. Специфіці перекладу складних іменників у німецькій мові присвячені дослідження таких науковців, як А. Іскоз, А. Ленкова та ін.

Метою роботи є аналіз особливостей перекладу складних іменників сучасної німецької мови, зокрема визначення способів їх передачі українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність типів складних слів в німецькій мові, їх різні структурні, семантичні та стилістичні особливості, різне походження словотворчих моделей ускладнює їх класифікацію. Німецькими германістами розроблені різні типи класифікацій, які базуються на різних критеріях. Так, А. М. Іскоз і А. Ф. Ленкова у своїй книзі «Лексикологія німецької мови» розглядають два типи складних слів, виходячи з двох різних принципів: морфологічного та семантико-синтаксичного. При класифікації складних слів, в основі яких лежить морфологічний критерій, А. М. Іскоз і А. Ф. Ленкова вказують, що складні слова можуть належати до будь-якого класу слів [2, с. 40]. Їх приналежність до того чи іншого класу залежить, як правило, від другого компоненту, який відображає граматичні характеристики всього складного слова. Першим компонентом складного слова може виступати будь-яка частина мови, а другим компонентом обов'язково є іменник.

Складний іменник може мати морфологічну структуру [2, с. 41]:

– **іменник + іменник:** *das Kursniveau* – рівень курсу, перекладається за допомогою двох простих іменників, один з яких стоїть у називному відмінку однини, а другий у родовому; *das Reduktionsmetall* – метал-відновник, перекладається подвійним іменником, перший компонент є означуваним словом, а другий – означальним; *das Sparguthaben* – вклад з метою заощадження на рахунку, перекладається за допомогою поширеного словосполучення, до складу якого входять простий іменник – означуване слово, інші члени виконують атрибутивну функцію і належать до різних частин мови;

– **прикметник + іменник:** *das Fachgeschäft* – спеціалізований магазин, перекладається прикметником з іменником, тобто морфологічна структура співпадає;

– **основа дієслова + іменник:** *die Produktionsweise* – *спосіб виробництва*, перекладається простим іменником і віддієслівним іменником у родовому відмінку;

– **числівник + іменник:** *der Dreibein* – *тригранник*, при перекладі морфологічна структура зберігається;

– **займенник + іменник:** *der Selbstabholer* – *вантажоотримувач*, при перекладі морфологічна структура не збігається;

– **прислівник + іменник:** *das Zusammenwirken* – *взаємодія*, при перекладі морфологічна структура збігається;

– **прийменник + іменник:** *die Abwärtsbewegung* – *спад*, перекладається простим іменником, тобто при перекладі морфологічна структура не збігається.

Отже, із наведених прикладів можемо спостерігати, що при перекладі німецьких складних слів морфологічна структура іноді зберігається, проте часто замінюється іншими конструкціями.

Семантико-синтаксична класифікація розрізняє чотири типи складних слів у німецькій мові:

1. Означальні складні слова. Вони характеризуються атрибутивним зв'язком, що існує між компонентами складного іменника. Перший компонент визначає другий, і другий компонент (основне слово) вказує на приналежність слова до певного класу слів, а також його граматичні характеристики [1, с. 289]. Обидва компоненти мають власне значення в лексичному плані. Наприклад: *die Eisenbahn* – *залізниця*. Існує ускладнений вид означальних складних слів – багатокомпонентні складні слова, які складаються з двох частин: означального і основного слова, але одна з цих частин є в свою чергу складним словом: *der Hauptbahnhof* – *головний залізничний вокзал*. Особливим підвидом означальних складних слів є бахуврихи, в яких перший компонент визначає другий. Вони за змістом відповідають позначенню належності або властивості людини, тварини або рослини, але в результаті метонімічного перенесення служать найменуванням самої людини, тварини або рослини: *die Schlafmütze* – *соня* [3, с. 138]. При перекладі атрибутивні зв'язки зберігаються, проте відносини між компонентами можуть змінюватися.

2. Сурядні складні слова. Складаються з двох граматично рівноправних компонентів, які належать до одного й того ж граматичного класу. Кожен компонент має своє власне значення, але значення всього складного слова виражає нове поняття [4, с. 242]. Наприклад: *der Strichpunkt* – *крапка з комою*. Сурядні відношення при перекладі не передаються.

3. Словозсуви. Представляють собою об'єднання кількох слів або навіть цілого речення в одиниці. При цьому компоненти таких складних слів не втрачають свого самостійного значення і легко розу-

міються. Наприклад: *das Zugrundegehen* – *загибель*, утворилося з "zu Grunde gehen". Лексичні відношення при перекладі передають дослівно.

4. Зроцнення. Це результат взаємодії двох словотворчих процесів, таких як словоскладання і суфіксація або словоскладання і субстантивізація. Цей процес перетворює словосполучення в єдину словотворчу основу, при цьому взаємодіє з іншими способами утворення слів. Наприклад: *die Gesetzgebung* – *законодавство*. При перекладі таких складних іменників можуть збігатися всі властивості.

Отже, ми бачимо, що переклад вимагає від перекладача спеціальних навичок, оскільки структура та функції складних слів можуть значно відрізнятись в різних мовах. Наприклад, в українській мові може бути відсутній точний еквівалент для деяких німецьких складних слів, і тоді може бути використаний описовий переклад на основі різних компонентів мови.

Також варто враховувати, що при перекладі складних іменників, які можуть означати стійкі терміни або що є нормативними, важливо знаходити відповідний український еквівалент. У випадку відсутності такого еквівалента, потрібно консультиватися з фахівцями відповідної галузі науки та техніки або спеціальними словниками, що містять відповідну термінологію. Якщо у словниках відсутні складні іменники, що зустрічаються в тексті, це може свідчити про їх оказіональне утворення, і в таких випадках доцільно використовувати *описовий переклад* на основі різних частин мови. Такий аналіз структури складних слів дозволяє краще розуміти особливості німецької мови.

Висновок. Розглянувши теоретичне співвідношення складних іменників німецької мови та способів їх передачі при перекладі, можна чітко встановити, що більшість з них не мають постійних відповідників в українській мові і перекладаються за допомогою двох, трьох і більше слів. Це дає змогу простежити певну мовну економію в німецькій мові. Такі особливості німецької мови нерідко створюють перекладачам додаткові труднощі й вимагають не тільки спеціальних знань, але й великого досвіду перекладацької діяльності. Проаналізувавши способи перекладу складних слів, було встановлено, що для більшості таких слів використовуються описовий переклад. Тобто, складне слово німецької мови може бути відтворене українським словосполученням або, навіть, реченням.

Список використаних джерел

1. Гаврилова І. О. Лексико-граматичні особливості словотворення в сучасній німецькій мові. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 31. Т. 1. 2020. С. 285–289.

2. Искоз А. М., Ленкова А. Ф. Лексикологія німецької мови. 3-тє вид., випр. та дод. 1970. С. 39–44.

3. Кульчицький В. І. Проблеми теорії словотворення німецької мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. Вип. 17, 2009. С. 136–142.

4. Шевельова Л. В. Лексикологія сучасної німецької мови: навч. посіб. Київ : Просвіта, 2004. С. 240–242.

Тарабан Дана

Хмельницький національний університет

Левицька Наталія Валентинівна

наук. керівник, ст. викладач

ПЕРЕКЛАД ПАСИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Постановка проблеми. У процесі вивчення і перекладу іноземних мов, зокрема німецької, з'являється проблема адекватного передачі пасивних конструкцій. Пасивні речення грають важливу роль у німецькій мові, і їх правильний переклад є ключовим завданням для збереження смислу та структури тексту. Проблема полягає в тому, як забезпечити правильний переклад пасивних конструкцій, зберігаючи синтаксичну та граматичну структуру, а також смислові відтінки оригінального тексту. Вивчення способів оптимального перекладу пасивних конструкцій є ключовим аспектом для покращення якості перекладу і розуміння особливостей граматичної структури німецької мови.

Аналіз останніх досліджень. Останні дослідження у сфері перекладу пасивних конструкцій у німецькій мові звертають увагу на ключові відмінності між структурами речень німецької мови та української мови. Дослідження підкреслюють, що точний переклад пасивних речень вимагає ретельного врахування контексту, граматичних особливостей та структурних нюансів обох мов. До прикладу, посібник А. В. Ришкової спеціалізується на пасивних конструкціях у німецькій мові, надаючи можливість глибше розібратися в їх структурі та вживанні, а дослідження К. В. Хоменка надало важливі відомості щодо специфіки перекладу пасивних структур.

Метою роботи є вивчення та аналіз методів перекладу пасивних конструкцій у німецькій мові, виявлення труднощів, які виникають під час перекладу, та розробку стратегій для оптимального перекладу пасивних речень. Дослідження цієї проблеми сприятиме вдосконаленню навичок перекладачів та забезпечить краще розуміння особливостей пасивних конструкцій у німецькій мові, що може мати практичне застосування в перекладацькій практиці та навчанні мов.

Виклад основного матеріалу. Граматична категорія стану виражає відношення дії до суб'єкта і об'єкта. У німецькій мові дієслово має два стани: **активний** (das Aktiv, die Tätigkeitsform) і **пасивний** (das Passiv, die Leideform).

Активний стан показує, що дію виконує підмет речення. Ця дія часто переходить або спрямована на прямий додаток.

Frau Schmidt beendet den Unterricht. Пани Шмідт закінчує заняття.

Пасивний стан показує, що дія спрямована на підмет речення.

Дійова особа, виражена непрямым додатком, може бути не названа. *Der Unterricht wird (von Frau Schmidt) beendet. Заняття закінчується.*

Конструкції з дієсловом у пасивному стані поділяються за структурою на три типи: одночленний або безособовий, двочленний і тричленний пасив.

Одночленний або безособовий (das unpersönliche Passiv) – пасивна конструкція, в якій зазначається дія, але не називається дійова особа. При прямому порядку слів у реченні формальним підметом є безособовий займенник *es*, а при зворотному – відсутній і формальний підмет. Безособовий пасив можуть утворювати як перехідні, так і неперехідні дієслова: *Es wird sonntags nicht gearbeitet / Sonntags wird nicht gearbeitet. У вихідні не працюють.*

Значення безособового пасиву близько до активних неозначено-особових конструкцій із займенником *man*. *Man lachte im Zimmer/Es wurde im Zimmer gelacht. У кімнаті лунав сміх.*

Двочленний пасив (das zweigliedrige Passiv) – найбільш вживана пасивна конструкція. У ній зазначається лише особа чи предмет, на який спрямована дія. *Kali- und Steinsalze werden in Thüringen gewonnen. Калійні та кам'яні солі добувають в Тюрингії.*

Тричленний пасив (das dreigliedrige Passiv) – менш вживана пасивна конструкція. У ній вказана особа, на яку спрямована дія, а також особа, яка виконує дію (непрямий додаток). У тричленному пасиві непрямым додатком, що вказує на носія дії, може вживатися з прийменниками *von, durch, mit*.

Якщо носієм дії є людина, група людей, заклад, то на нього вказує непрямий додаток з прийменником *von*: *Die Abgeordneten werden von der Bevölkerung gewählt. Депутати обираються народом. Der Präsident wird von der Bundesversammlung auf 5 Jahre gewählt. Президент обирається федеральними зборами на 5 років.*

Непрямий додаток вживається з прийменником *durch* тоді, коли у якості носія дії виступає його причина або привід; з прийменником *mit* – засіб, інструмент: *Er wurde durch einen Lärm draußen geweckt. Його розбудив шум на вулиці. Der Brief wurde mit dem Bleistift geschrieben. Лист був написаний олівцем.*

Passiv є однією з граматичних категорій, яка викликає труднощі під час перекладу з німецької мови на українську, оскільки пасивні конструкції в німецькій мові більш поширені, ніж в українській. Особливо вони поширені в спеціальних текстах, коли важлива сама дія. Виконувача дії при цьому можна не вказувати, оскільки він або не є важливим, або є невідомим, або автор чомусь не хоче його згадувати.

Форми **Passiv** в німецькій мові утворюються за допомогою допоміжного дієслова *werden* у відповідній часовій формі та *Partizip II* смислового дієслова:

Präsens Passiv = *Die neue Ausstellung wird eröffnet.*

Präteritum Passiv = *Die neue Ausstellung wurde eröffnet.*

Perfekt Passiv = *Die neue Ausstellung ist eröffnet worden.*

Plusquamperfekt Passiv = *Die neue Ausstellung war eröffnet worden.*

Futurum I Passiv = *Die neue Ausstellung wird eröffnet werden.*

До тексту, який підлягає перекладу, виставляють такі вимоги, як передача в якомога більшому об'ємі змісту оригіналу як єдиного цілого і відповідність нормам мови перекладу. Більш вузька сфера поширення **Passiv** в українській мові обумовлює необхідність пошуку способу перекладу пасивних конструкцій з німецької мови на українську для досягнення комунікативної еквівалентності перекладу. Н. І. Дзенс дає таку класифікацію способів перекладу пасивних конструкцій на українську мову, наводячи приклади переважно з художньої літератури:

1. Приблизний/аналогічний переклад

1.1. За допомогою зворотніх дієслів:

Die neuen Wege werden angelegt. – *Прокладаються нові дороги.*

1.2. Дієприкметником з дієсловом «бути»:

Er wurde vom Autor eingeladen. – *Він був запрошений автором.*

2. Граматичні трансформації:

2.1. Переклад активною формою дієслова:

а) неозначено-особовим реченням: *Wo gehobelt wird, fallen Späne.* – *Ліс рубають, тріски летять;*

б) активним реченням з трансформацією непрямого додатка пасивного речення (при тричленному **Passiv**) в суб'єкт активного речення: *Es wird von den Jugendlichen getanzt.* – *Молодь танцює;*

в) активним реченням з підставленням підмета, який не виражений в початковому реченні (при двочленному пасиві): *Jetzt wird sich hingelegt!* – *Азараз ми ляжемо / ми ляжеш спати;*

г) безособовим реченням: *Er wurde vom Blitz getroffen.* – *Его вбило блискавкою.*

2.2. Переклад за допомогою інфінітива:

Jetzt wird sich gewaschen! – *А зараз – вмиватися!*

3. Лексико-граматичні трансформації (перетворення безособового пасивного речення шляхом заміни дієслова на сполучення «віддієслівний іменник + десемантизоване дієслово в активній чи пасивній формі»): *Verhandelt wurde unter Ausschuss der Öffentlichkeit.* – **Проходили судові засідання за закритими дверима.** // *Судові засідання проводились за закритими дверима.*

4. Комплексні трансформації (повне перетворення конструкції під час перекладу).

Згідно з аналізом способів перекладу (за Н. І. Дзенс) найбільш поширеним є приблизний переклад пасивних конструкцій. Так, переклад присудка дієприкметником з дієсловом «бути» використовувався в 31,3 % випадків: *Gleichzeitig wurden 552,9 Milliarden Dollar ins Land hinein transferiert.* – **Одночасно в країну було направлено 552,9 млрд. доларів.**

Із такою ж частотою використовують переклад за допомогою зворотніх дієслів. Наприклад: *Und jetzt wird über die Details verhandelt.* – **А зараз обговорюються деталі.**

Третій за частотою спосіб перекладу – переклад пасивного речення неозначено-особовим реченням. Наприклад: *Wilhelm wurde nurseines Postens enthoben.* – **У Вільгельма забрали лише його посаду.**

Наступним способом перекладу за частотою вживання є перетворення безособового пасивного речення шляхом заміни дієслова на конструкцію «віддієслівний іменник + десемантизоване дієслово»: *Wozi werden dann aber allenthalben Konzilsjubiläen begangen?* – **Навіщо тоді скрізь проводити урочистості на честь річниці собора?**

Найменша кількість пасивних речень перекладається активним реченням. Наприклад: *1809 wurde er von Jérôme Bonaparte im Königreich Westphalen in den Staatsrat berufen.* – **У 1809 році Жером Бонапарт призвав його до державної ради королівства Вестфалії.**

Висновки. Ефективний переклад пасивних конструкцій потребує не лише знання граматичних правил, але й розуміння внутрішнього смислу тексту. Дослідження показало, що переклад пасивних конструкцій є складним завданням через різницю у синтаксичних та граматичних структурах між німецькою та українською мовами. Пасивні речення в німецькій мові можуть включати багато додаткової інформації, яка повинна бути передана в українському перекладі для збереження повного смислу.

Список використаних джерел

1. Дзенс Н. І. Теорія і практика перекладу : навч. посіб., 2007. 560 с.
2. Ришкова А. В., Стройкова С. А. Пасивний стан в німецькій мові : навч. метод. посіб. з граматики. Черкаси, 2021.

3. Щербань Н. П., Лабовкіна Г. А., Бачинський Я. В., Кушнерик В. І. Німецька мова : підручник. Чернівці, 2003. 500 с.

4. Heilbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik für Ausländer. Leipzig, 1983, 200 p.

Таїбова Венера

Хмельницький національний університет

Давидок Юлія Борисівна

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

МЕТАФОРИ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ РЕЯ БРЕДБЕРІ «КУЛЬБАБОВЕ ВИНО»

Постановка проблеми. Рей Бредбері – американський письменник, відомий своєю великою прихильністю до жанру наукової фантастики та фентезі. Р. Бредбері відрізняється унікальною манерою письма, яка поєднувала фантастичні елементи і високу літературну якість. Його творчість пронизана символікою, метафорами і проникливими філософськими міркуваннями. У творах письменника саме метафори грають чи не найважливішу роль у створенні глибокого символізму і виразності, а переклад оригінальних авторських метафор завжди був цікавою темою дослідження для філологів та літературознавців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На жаль, в українському літературознавстві обмаль досліджень пов'язаних із вивченням творчої спадщини всесвітньо знаного письменника. Творчість Рея Бредбері досліджували і вивчали багато зарубіжних літературних критиків, академіків та фанатів. Інтерпретація творчості Рея Бредбері багатовекторна: про це свідчать роботи американських дослідників М. Менгелінга, Д. Моуджина, А. Саллівена, В. Тупонса [3]. Шарлотта Спаркс була однією з тих хто досліджував роль метафор та символіки у творчості Бредбері [5]. Оригінальну метафору як засіб реалізації очуднення та наративні особливості художньої прози Р. Бредбері досліджувала українська філологиня Купчишина Ю.А.

Мета дослідження. Виокремити та проаналізувати приклади метафор у романі Рея Бредбері «Кульбабове вино», запропонувавши власний переклад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще з часів античності метафора як риторичний прийом та стилістичний троп привертала увагу вчених, філософів та ораторів, які розглядали її здебільшого в межах риторики. На сьогодні метафори є важливими засобами підсилення структури і стилю тексту. Вони додають тексту індивідуаль-

ності і допомагають авторові виразно спілкуватися з аудиторією. «Кульбабове вино» – твір, який вирізняється серед літературної творчості Рея Бредбері особистими переживаннями письменника. Деякі рецензенти вважають «Кульбабове вино» найбільш автобіографічною книгою письменника. Як стверджував автор, цей роман – це поєднання його власних дитячих спогадів і уяви. Беручи до уваги особливості та символіку твору, почуття та зворушливу сентиментальність – використання образних і індивідуально-авторських метафор є вдалим прийомом.

Розглянемо декілька прикладів метафор. Метафора кульбабового вина є важливішою метафорою роману. У цій метафорі Р. Бредбері асоціює кульбабове вино з літом. За сюжетом дідусь Тома і Дугласа щоліта готує вино з кульбаб. Часто Дуглас розмірковує про те, що це вино повинно зберігати поточний час, ті події, які відбулися, коли вино було зроблене. Це важливо, тому що герой думає про те, як в холодну зиму сім'я може піти в підвал, взяти пляшку вина і згадати тепло літа.

“Dandelion wine. The words were summer on the tongue. The wine was summer caught and stoppered” – “Кульбабове вино. Смак літа на язичі. Кульбабове вино – снімане і закорковане в пляшці літо”.

Метафора літа, що означає безтурботність, спогади та затишок переплітається з метафорою вина: *“Summer was dandelion wine, blazing in bloom and flying on their fluffy brooms”* – «Літо було п'яним кульбабовим вином, що квітнуло та линуло на їх пухнастих чубчиках».

Тут метафора «вино з кульбаб» представляє ідею літа, яке є чарівним, радісним і швидкоплинним. Саме фраза «...линуло на їх пухнастих чубчиках» асоціюється з насінням кульбаби, рознесених вітром, що символізує швидкоплинність літа.

У наступному прикладі літня жінка Гелен – метафора молодості і старості: *“When you meet a dragon that has eaten a swan, do you guess by the few feathers left around the mouth? That's what it is – a body like this is a dragon, all scales and folds. So the dragon ate the white swan. I haven't seen her for years. I can't even remember what she looks like. I feel her, though. She's safe inside, still alive”*. «Коли ви зустрічаєте дракона, який з'їв лебедя, ви помічаєте кілька пір'їн, що залишилися навколо пащі? Тіло дракона, лиш зморшки та складки. А лебідь всередині. Отже, дракон з'їв білого лебедя. Я не бачила лебедя вже багато років. Я навіть не можу пригадати, як він виглядав. Але я відчуваю. Мій лебідь в моєму серці, досі живий».

Дракон – образ зострісті, лебідь – молодості, і лише глибоко в її пам'яті вони зможуть зустрітися та існувати разом. Цей метафоричний уривок використовує зображення дракона як щось неминуче, як процес старіння; тоді як лебідь символізує щось чисте, прекрасне, невинне. Дракон, що з'їв лебедя, насправді «з'їв» красу і юність.

Кілька пір'їн, що залишилися навколо його пащі, вказують на спогади про те, що колись і Гелене була юною і прекрасною.

У наведеному нижче прикладі Р. Бредбері зображує смерть, як вікно, що зачиняється. Після смерті полковника Фрілі Р. Бредбері зазначає: *“The three boys looked into the room and saw the old man sitting on the floor under the wall. Two thousand miles away, the **closing of a window**”* – «Троє хлопців тихенько зазирали до кімнати й побачили, що старий нерухомо сидить на підлозі під стіною. За дві тисячі миль, **вікно вже зачинилося**».

Ця метафора є ознакою того, що життя добігає кінця. Вона служить для створення відчуття туги та невідворотного плину часу. Гірка правда, що людина після смерті стає спогадом і залишиться десь в далекому минулому, тож вікно її життя більше ніколи не відчиниться.

Цікавими метафорами у творі є *машини часу, щастя та зелена машина*. Машина часу в романі – це не просто пристрій, призначений для здійснення мандрівок у часі, це метафора сили пам'яті та уяви. Вона представляє здатність подорожувати в часі, переживаючи свої спогади та досвід, підкреслюючи ідею, що саме вони дозволяють нам повернутися до минулого: *“He was our **Time Machine**. He kept all the memories in his mind”* – «Полковник Фрілі був **машиною часу**. Він зберігав усі спогади у пам'яті своїх доріг».

Машина щастя – машина, яка призначена для зберігання щастя, яка зрештою дає збій, наголошуючи на тому, що справжнє щастя неможливо захопити чи виготовити, його можна лише відчувати та прожити.

*“What should it be like, that **Happiness Machine**? Such that you can carry it in your pocket? Or you should put your happiness in it's pocket?”* – «Яка вона має бути, наша **машина щастя**? Така, щоб можна було покласти її в кишеню? Чи така, щоб ми зберігали своє щастя у її кишені?»

Зелена машина є метафорою бажання Дугласа зберегти радість і спогади літа. За його уявленнями, це машина, яка може вбирати в себе літо, зберігаючи його на зимові місяці. Ця метафора відображає тему швидкоплинності дитинства та бажання зберегти його.

*“They drove their silent **Green Machine** through the hot town, leaving traces of summer behind them”* – «Вони їхали своєю бездоганною **зеленою машиною** по спекотному містечку, залишаючи по собі сліди літа».

Висновки і перспективи подальших розвідок. Метафори в романі «Кульбабове вино» Рея Бредбері допомагають створити образну мову та передати емоційну глибину оповіді, відображають авторський погляд на ключові теми і концепції. Вони використовуються для створення живописних зображень та розширення палітри читачеві, дозволяючи відчувати магію літа, радість дитинства. Метафори у творах

Рея Бредбері є об'єктом значного літературного аналізу та досліджень. Подальші дослідження можуть включати аналіз індивідуально-авторських метафор у романах Р. Бредбері, що відображають його унікальний стиль, філософію письменника. Розуміння цього аспекту допоможе оцінити його внесок у світову літературу і художню майстерність.

Список використаних джерел

1. Купчишина Ю. А. Наративні особливості художньої прози Р. Бредбері. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Мовознавство.* № 24 (249). Луцьк, 2012. С. 76–80.
2. Купчишина Ю. А. Оригінальна метафора як засіб реалізації очуднення. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2012. № 62. С. 159–161.
3. Ameson M. The fiction literature. M. meson. L. : Press, 2016. 150 p.
4. Bradbury R. Dandelion Wine. Great Britain, 2008. 240 p.
5. Brud F. The fundamental writing style of R. Bradbury. NY. : PressHouse, 2010. 240 p.

Троян Олександр
Хмельницький національний університет
Долинський Євген Володимирович
наук. керівник, д-р пед. наук, проф.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Постановка проблеми. У сучасному світі ми є учасниками постійного розвитку, і регрес є непритаманними. Цей час відзначається постійним науково-технічним прогресом, що відкриває широкі можливості для створення безлічі технічних пристроїв. Кожен такий виріб супроводжується інструкцією з експлуатації, яка допомагає зрозуміти технічні компоненти та функціональні характеристики. Великої уваги заслуговує аналіз лінгвостилістичних та структурно-функціональних властивостей науково-технічних текстів, а також особливостей їх відтворення у цільовій мові. Варто зауважити, що культурні традиції іншомовних середовищ також впливають на процес перекладу. Всі ці фактори підкреслюють актуальність таких досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення науково-технічних текстів є предметом дослідження зарубіжних і вітчизняних лінгвістів, зокрема Дж. Бірна, М. Свенвольда, Р. Глазера, Л. Хоффмана, Дж. Гауса, В. Карабана, І. Корунця, А. Коваленка. Більшість дослідників, до науково-технічного перекладу висувають такі вимоги – він має бути

точним, але не буквально або дослівним, бо останні, як правило, найбільш неточні. Перекладаються не окремі слова оригіналу, а його зміст. Слова набувають певного значення лише в контексті, завдяки якому можна точно з'ясувати зміст оригіналу. Проте, варто зазначити, що серед усіх досліджень ще залишається багато невирішених питань.

Мета статті. Аналіз особливостей науково-технічних текстів, зокрема у площині перекладу на українську мову.

Переклад є одним із найважливіших шляхів взаємодії національних культур, способом міжкультурної комунікації. Перекласти – означає точно, змістовно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано іншою мовою у нерозривній єдності змісту і форми. Правильний переклад передає зміст оригіналу, його стиль, при цьому відповідає всім нормам літературної мови [1, с. 15]. Процес перекладу – не лише заміна одиниць однієї мови одиницями іншої мови, це складний процес з низкою труднощів, які необхідно подолати фахівцю для того, щоб правильно перекласти тексти документів [2, с. 3].

Під час перекладу наукових текстів неправильно добирають українські еквіваленти загальноживаних лексем російської мови, перекладають дослівно усталені словосполучення, а постійне тиражування одних і тих же помилок у наукових текстах зумовлює розхитування мовної норми. У сучасних науково-технічних та фахових текстах широко вживають синтаксичні конструкції, не властиві українській мові, частина яких узвичаїлась під багаторічним впливом російської мови. Для якісного перекладу потрібна термінологічна підготовка, оскільки, незважаючи на спорідненість, російська та українська мови мають суттєві (а часом навіть і принципові) відмінності в синтаксисі, лексиці та фразеології [3, с. 18].

Науково-технічна література охоплює різноманітні види текстів:

1. Наукові тексти: включають наукові статті, монографії, доповіді, дисертації, дипломні та курсові роботи.

2. Науково-навчальні джерела: об'єднують підручники, посібники та довідники, які мають навчально-методичний спрямований.

3. Інформаційно-реферативні матеріали: включають реферати, автореферати, тези, резюме та анотації.

4. Науково-оцінні праці: сюди входять відгуки та рецензії, які надають оцінку іншим науковим роботам.

5. Науково-популярні тексти: матеріали, що спрощено пояснюють складні наукові концепції для широкого читачього загалу.

6. Технічні тексти: Охоплюють паспорти, формуляри, авторські свідоцтва, патенти, специфікації, мануали.

Науково-технічне перекладання – процес перекладання текстів, що містять певну інформацію про наукові і технічні досягнення.

Завдання науково-технічного перекладу полягає у тому, щоб точніше передати зміст оригіналу. Це можна здійснити в три етапи:

1) необхідно знати загальну логіку викладу матеріалу оригінального тексту, бо саме розуміння структури тексту, його логічних зв'язків (які є визначною рисою наукового тексту) перешкоджатиме появі невідповідностей у перекладі;

2) подумати, як і автор, над проблемою, намагаючись зрозуміти її сутність;

3) правильно передати зміст оригіналу, дібравши найбільш точні еквіваленти термінів та загальноживаних слів [2, с. 5].

Більшість дослідників виділяють такі лінгвістичні особливості, які відрізняють науково-технічні тексти від інших видів текстів і відіграють суттєву роль у процесі їх перекладу:

1) використання складних синтаксичних конструкцій;

2) застосування стандартів лексичної, синтаксичної та композиційної стереотипізації;

3) обмежене вираження емоцій, регламентоване використання;

4) часте використання стандартних синтаксичних та лексичних виразів;

5) виділення об'єктивності у викладі, поєднання об'єктивного та суб'єктивного;

б) інтенсивне використання символів, формул, таблиць для подання інформації.

До основних лексичних труднощів, з якими стикається перекладач науково-технічного тексту, відноситься багатозначність слів та складність у правильному виборі їхнього словникового еквіваленту. Однаковий термін може мати різне трактування в різних науках чи пояснюватися різним чином залежно від конкретного приладу чи обладнання, що суттєво ускладнює завдання для перекладача. У таких випадках завжди важливо враховувати контекст. Наприклад:

bearing – підшипник (машинобудування), азимут (авіація);

gear – шестерня (машинобудування), снасті (морський флот);

linkage – зчеплення (машинобудування), зв'язок (хімія);

valve – клапан (машинобудування), електронна лампа (радіотехніка).

Використання термінів-неологізмів у науково-технічній літературі також може ускладнювати завдання перекладача. У цьому випадку рекомендується використовувати описовий переклад або експлікацію для кращого розуміння та передачі значення термінів. Найчастіше експлікація використовується при перекладі багатокомпонентних термінологічних словосполучень з галузі інформаційних технологій та комп'ютерної сфери. Наприклад:

Virtual Machine – програмний емулятор апаратного забезпечення, що дозволяє виконувати операційну систему або програмне забезпечення.

Firewall – система захисту комп'ютерної мережі, яка контролює та фільтрує вхідні та вихідні мережеві пакети, запобігаючи несанкціонованому доступу.

Machine Learning – галузь штучного інтелекту, де комп'ютерні системи навчаються вирішувати задачі на основі даних та досвіду, без явного програмування.

Тексти в галузі науково-технічної літератури включають в себе значну кількість скорочень та абrevіатур. У той же час, виявляється інтенсивне використання як загальноприйнятих та вже занесених у словники скорочень, так і абсолютно нових, авторських – тобто тих, що створені для конкретного, індивідуального випадку й використані лише в одному тексті.

У більшості випадків, при перекладі абrevіатур використовуються описовий переклад. Однак, доволі часто вдається підібрати відповідну абrevіатуру у цільовій мові. Наведемо декілька прикладів перекладу абrevіатур науково-технічного жанру:

QETS – Системи Квантового Передачі Енергії;

CPU – Центральний процесор (ЦП);

HTML – Гіпертекстова мова розмітки;

VPN – Віртуальна приватна мережа (ВПМ).

Грамаітична структура речень у науково-технічних текстах відрізняється від конструкції речень в інших стилях. Ця структура часто призводить до труднощів під час перекладу. Найчастіше проблеми виникають при перекладі складних речень, що містять послідовність однорідних членів, пасивних конструкцій, зворотів та особливого використання висловлення службових слів (особливо у таблицях, графіках, специфікаціях). Наприклад:

The sensor is typically connected to a data acquisition system, where the acquired data can be processed and analyzed using specialized software. – Датчик зазвичай з'єднаний з системою збору даних, де отримані дані можуть бути оброблені та проаналізовані за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Грамаітичні відмінності між двома різними мовами є важливим аспектом у перекладі. Тому, працюючи над перекладом, слід обов'язково звертати увагу на цей аспект.

Мова науково-технічної літератури входить у склад загальнонаціональної мови, однак вона є унікальною через особливий стиль, який визначається специфічним використанням лексичних та грамаітичних засобів. Перекладач науково-технічного тексту повинен пам'я-

тати про своє основне завдання – передачу отримувачеві точної та конкретної інформації за допомогою логічної інтерпретації фактичного матеріалу, яка не супроводжується емоційним висловленням.

Висновок. Після аналізу основних рис текстів науково-технічної літератури та виявлення труднощів у їх перекладі можна дійти до висновку, що глибока освіченість в конкретній темі та професійний підхід перекладача є важливою умовою для отримання точного та адекватного перекладу. Дослідження підтверджує, що різноманіття характеристик текстів з різних наукових галузей відкриває широкі можливості для роботи перекладача. Вочевидь, володіння необхідною інформацією допомагає фахівцеві зберегти цілісність та ідентичність оригінального тексту у перекладі, що, в свою чергу, є пріоритетним завданням у кожному процесі перекладу.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
2. Рибалко І. В., Ткач Л. М. Особливості перекладу наукових текстів : навч. посіб. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2013. 52 с.
3. Українська ділова мова : практ. посіб. / укл. : М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна ; за ред. М. Д. Гінзбурга. Харків : Торсінг, 2003. 592 с.

Черноусов Дмитро

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія Петрівна

наук. керівник, д-р. філол. наук, проф.

ВІЙСЬКОВИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Сучасна лінгвістика все частіше звертається до досліджень в області дискурсу. За Ф. Бацевичем, дискурс – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовний потік, який має різні форми прояву (усну, письмову, паралінгвальну) і здійснюється в рамках конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками спілкування; він є синтезом когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним оточенням «формами життя», які залежать від тематики спілкування і націлені своїм результатом на створення різноманітних мовних жанрів [1 с. 138].

Поступово тлумачення дискурсу в гуманітаристиці набуло більш окреслених контурів. Дискурс став визначатися як деякий мовний абстракт, що віртуально існує у надрах живої національної мови, або штучні мовні обмеження, що виконують певну соціальну функцію, «сурогатні» підмови. За ілюстрацію таких штучних «субмов» можуть правити мови науки, мистецтва, мови політичних співтовариств. Кожна така підмова створює власну картину світу, особливий «ментальний світ». У просторово-часовому континуумі живої мови вільно співіснують різні дискурси: міфологічний, релігійний, науковий, філософський, ідеологічний, медичний, військовий тощо.

Метою цієї статті є аналіз відносно нового поняття «військовий дискурс», його тлумачення та особливості перекладу.

Сьогодні армія є одним з найважливіших соціальних інститутів у багатьох державах світу. Тому виникає необхідність комплексного вивчення військового дискурсу з подальшим виявленням його структуроутворюючих рис та специфіки перекладу. Військовий дискурс є інституційним дискурсом, оскільки має низку властивостей останнього. Військовий дискурс виділяється стосовно сучасного суспільства поряд з іншими видами інституційного дискурсу [2, с. 370].

Серед вітчизняних та зарубіжних дослідників, які об'єктом наукового пізнання обирали англомовний військовий дискурс та особливості його відтворення в українському перекладі, слід згадати А. Махова, Д. Храмченка, Н. Фурсіну та ін. Зазначені дослідники приділили особливу увагу вивченню військового дискурсу, особливостей його перекладу з урахуванням специфіки застосування військової лексики.

Військовий дискурс – пов'язаний (усний чи письмовий) текст, виражений за допомогою вербальних і невербальних засобів, обумовлених ситуацією військового спілкування разом з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами [2, с. 372].

Специфіка військової сфери діяльності полягає насамперед у тому, що ця діяльність розгортається в обстановці постійної небезпеки, в якій від швидкості, точності і коректності дій залежать життя військового колективу і успішне вирішення бойового завдання. Специфіка діяльності передбачає такі риси мови, як стислість, лаконічність, гранична ясність і точність, що покликані максимально виключити будь-яку двозначність. Це знаходить своє вираження у використанні певних клішованих мовних форм, особливо в таких типах військового дискурсу, які покликані регламентувати військову діяльність, тобто команд, бойових документів (наказів, донесень), настанов, інструкцій, статутів тощо. У військовому дискурсі кожне слово не тільки пояснює, а й переконує.

Дослідники відзначають такі особливості воєнного чи мілітарного дискурсу – його міжчасовий актуальний характер (мова війсь-

ковослужбовців мала місце в усі часи, в кожен період вона мала властивий тому часу колорит); яскраво виражена маскулінність семантики (служба в армії та участь в бойових діях вважалися проявом мужності); тісний зв'язок з іншими, суміжними видами дискурсу (військово-політичним, військово-патріотичним), з тими видами дискурсу, з яким військовий дискурс пов'язаний на лінгвістичному рівні (метафоричними моделями, метафоризація, наприклад, спортивний дискурс) [4].

Військовий дискурс володіє такими лексичними особливостями. Тексти, що належать до військового дискурсу насичені термінами, і саме цей факт створює проблему для перекладу. Види термінів: 1) *просмі терміни*, наприклад *weapon* – зброя; 2) деривати, утворені за допомогою: а) афіксації – приєднання афікса до основи слова (*counterguerilla movement* – *антипартизанський*, афікс *counter-*; *submarine* субмарина – афікс – *sub*); б) конверсії – утворення однієї частини мови від основи іншої без зміни форми (*mortar* – міномет, *to mortar* – вести мінометний вогонь); 3) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (*Nuclear-free zone* – без'ядерна зона); 4) терміни-словосполучення, до складу яких входить кілька компонентів (багатокомпонентні терміни) (*coastal defence* – берегова оборона). Крім того, оскільки військова справа, військова наука поділяються на окремі області, відповідно відбувається виділення таких видів військової термінології: 1) тактична, тобто відноситься до тактики (складової частини військового мистецтва, що включає теорію і практику підготовки і ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) і підрозділами різних видів збройних сил, родів військ (сил флоту) і спеціальних військ на суші, в повітрі і на морі, наприклад, *setback* – відступ, *stay-behind mode* – спосіб базування); 2) військово-організаційна, що відноситься до організаційної структури військ: *General Staff of Armed Forces* – Генеральний штаб Збройних Сил, *military district* – військовий округ; 3) військово-технічна, що відноситься до військової техніки, зброї тощо: *strategic bomber aircraft* – стратегічний бомбардувальник, *antiaircraft launcher* – зенітна пускова установка; 4) термінологія за видами збройних сил: *Army* – сухопутні війська, *Navу* – військово-морський флот; 5) термінологія за родами військ: *vehicular troops* – мотострілкові війська, *ground attack air force* – штурмова авіація [2].

Наявність великої кількості скорочених лексичних одиниць є характерною рисою сучасної англійської військової лексики. Використання скорочень є відмінною рисою військових і технічних матеріалів з точки зору лексики. Абревіатури можуть складатися з одного (*Co-Company*), двох (*SW-Special Weapons*), трьох (*DIC-Defence Industrial Complex*), чотирьох (*CWCD-Chemical Weapons & Civil Defence*), п'яти (*MGCIR-master ground-controlled interception radar*) і більше компонентів.

З метою досягнення комунікативної рівноцінності перекладу оригіналу військового тексту необхідно здійснити широке коло лексичних, граматичних, стилістичних перетворень. При перекладі військових текстів необхідно проводити лексико-семантичні заміни для правильної передачі змісту висловлювання. Тому під час роботи з текстами військового дискурсу перекладачі вдаються до використання низки перекладацьких трансформацій. Наприклад: Переклад за допомогою еквівалента (*grenade launcher-гранатомет, nuclear warhead-ядерна боеголовка, sniper rifle-снайперська гвинтівка*). Переклад за допомогою еквіваленту є найпростішим видом, оскільки не потребує додаткових маніпуляцій в перекладі. Проте не завжди можливо знайти прямий відповідник у мові, на яку перекладається термін через полісемантичність термінів чи відсутність відповідника для якогось унікального терміну. Наприклад при перекладі виразів *main structure* – основний конструкційний елемент, *the flight control surfaces* – поверхні управління повітряного судна, застосовується лексичне додавання – «елемент» і «повітряне судно», необхідні в українському перекладі для граматично правильного оформлення сенсу. Так само як і в таких висловлюваннях: *structural requirements of the aircraft* – вимоги, що висувуються до конструкції повітряного судна, перекладач з тією ж метою вдається до використання лексичного додавання «висувуються»; *Air Land Battle* – доктрина про ведення повітряно-наземного бою. У прикладі *the majority of the fuselage* – більша частина фюзеляжу – слід використовувати прийом конкретизації, звужуючи значення слова *majority* – до значення «більша частина чого-небудь», так само як і в прикладі *close air support* – безпосередня авіаційна підтримка, прикметнику *close* відповідає більш точний термінологічний варіант – «безпосередня» [2].

Додавання доцільно використовувати для додаткового пояснення, коли якийсь об'єкт чи явище відомий у мові оригіналу, проте може бути незрозумілим для іншомовних читачів у перекладі (*наприклад: блокпост був обстріляний з «Градів» – the checkpoint was hit by “Grad” Multiple Rocket Launch Systems; МН17 збитий російським «Буком» – МН17 was knocked down by russiaan “Buk” air defence system*).

Таким чином, військовий дискурс – це військова когнітивно-комунікативна система, яка представляє собою систему концептів, що відображають уявлення про реальні та уявні об'єкти, явища та їх взаємодії в сфері військового протистояння, їх раціональну та емоційну оцінку, і засоби вираження, що забезпечують комунікацію членів військового співтовариства між собою та із зовнішнім світом в різноманітних ситуаціях взаємодії і протидії. Для відтворення військових термінів в англо-українському перекладі використовують різноманітні транс-

формації. Питання особливостей англомовного військового дискурсу і його перекладу українською мовою потребують подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ Академія, 2004. 178 с.
2. Корольова Т., Соріч Р. Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. С. 369–386.
3. Фурсіна Н. А. Дискурс сучасного військового конфлікту. *Полі-комплексні війни. Економіка та держава*. № 4. 2019. С. 112–118.
4. Thorne S. *The Language of War*. London : Routledge, Taylor & Francis e-Library, 2006. 122 p.

Устимчук Вікторія

Хмельницький національний університет

Сергєєва Оксана Володимирівна

наук. керівник, канд. пед. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ GERUNDIЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ «ВЕЛИКИЙ ГЕТСЬБІ» Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному перекладознавстві практично не залишилось граматичних явищ, які б не були об'єктом дослідження й аналізу з боку лінгвістів. Незважаючи на це, є ще теоретичні та практичні питання у сфері перекладу, які потребують подальшого вивчення. Особливий інтерес вчених прикуто до тих граматичних одиниць, які належать до групи граматичних категорій, у яких немає еквіваленту. Оскільки герундій відсутній у граматичній системі української мови, він може викликати деяку складність під час перекладу, особливо його герундіальні комплекси, тому виникає необхідність деталізації способів його передачі цільовою мовою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багатьох дослідників англійської мови цікавили форми, функції в реченні та переклад герундія. Такі вчені, як М. Блох, Т. Казакова, Ж. Голікова, К. Гузєєва, Т. Трошко, К. Качалова, Є. Ізраїлевич Г. Верба, Л. Верба та багато інших дали визначення герундія, назвали стани, часи, у яких може вживатися герундій, його функції у реченні. Ряд вчених досліджували усі можливі варіанти перекладу герундія та герундіальних зворотів і їхні функції в реченні: В. Шпак, В. Карабан, І. Корунець, В. Слепович та ін.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей перекладу герундію українською мовою, включаючи їх лексичні та граматичні аспекти.

Герундій – неособова форма дієслова, що має властивості як дієслова, так і іменника [2]. У реченні герундій може виконувати функції підмета, іменної частини складеного присудка, додатка, означення та обставини. У цьому випадку важливо розрізнити вживання герундія з прийменником та без нього. Так, герундій із прийменником може виконувати функції: означення, додатка та обставини (часу, способу дії, мети); герундій без прийменника може виконувати в реченні синтаксичні функції: підмета, іменної частини складеного іменного присудка та прямого додатка [1]. Переклад герундія, на думку І. Корунця [3], залежить від його функції в реченні. Герундій у функції підмета або додатка перекладається переважно віддієслівним іменником, герундій у різних обставинних функціях – різними формами дієслова (зокрема дієприкметником) або підрядним реченням. Однак, треба зауважити, що вирішальне значення при перекладі герундія часто мають не його функції в реченні, а його лексичне значення і зручність користування тією чи іншою українською граматичною формою.

Розглянемо деякі приклади передачі герундія та герундіальних конструкцій українською мовою на матеріалі твору Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі»:

1. Інфінітив: «*No harm in trying,*» he said [4]. – *А чом би не спробувати* [5]. *Do you object to shaking hands with me?* [4]. – *Ти не хочеш вітатися зі мною?* [5].

У прикладі ми також спостерігаємо генералізацію значення.

2. Підрядне речення: *I was almost surprised into murmuring an apology for having disturbed her by coming in* [4]. – *А я, роззубившись, мало не попросив пробачення за те, що завадив їй своєю несподіваною появою* [5].

У наведеному прикладі також застосовується внутрішній поділ.

I remember being surprised by his graceful, conservative fox-trot [4]. – *Пригадую, мене здивувала граційна стриманість його рухів* [5]. У цьому прикладі пасивна конструкція замінюється активною.

3. Особова форма дієслова: ... *but I felt that Tom would drift on forever seeking* [4] – ... *але мені здавалося, що Том довіку блукатиме по світу* [5].

...*it was like skimming hastily through a dozen magazines* [4]. – *Мою недовіру витіснив захват: перед моїми очима немовби горталися сторінки десятка ілюстрованих журналів* [5].

Також, спостерігаємо внутрішній поділ, зміну порядку слів та контекстуальну заміну у цих прикладах.

4. Дієприслівник: *This absorbing information about my neighbor was interrupted by Mrs. McKee's pointing suddenly at Catherine* [4]. – Цю вельми цікаву інформацію про мого сусіда урвала місіс Маккі, яка, показавши пальцем на Керрін, раптом вигукнула [5].

При перекладі цього речення було застосовано внутрішній поділ та зміна порядку слів.

Висновки. Отже, переклад герундія українською мовою залежить від його синтаксичної функції, контекстуального оточення та сполучуваності слів у реченні. До того ж, при перекладі застосовуються різні граматичні трансформації, такі як: внутрішній поділ, зміна порядку слів, перестановка чи заміна пасивного стану на активний.

Список використаних джерел

1. Беседіна Т. Г., Савчук К. А. Граматичні особливості перекладу герундія на українську мову URL: <http://intkonf.org/besedina-tg-savchuk-ka-gramatichniosoblivosti-perekladu-gerundiya-na-ukrayinsku-movu/>
2. Верба Г. В., Верба Л. Г. Граматика сучасної англійської мови : підручник. Київ, 2004. 341 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
4. Fitzgerald F. S. *The Great Gatsby* / Fransis Scott Fitzgerald. URL: <http://gutenberg.net.au/ebooks02/0200041h.html>
5. Фіцджеральд Ф. С. Великий Гетсбі (переклад М. Пінчевського) / Френсіс Скотт Фіцджеральд. URL: <http://www.ukrlib.com.ua/bookszl/printout.php?id=118&bookid=0>

Ярош Марина

Хмельницький національний університет

Тарасова Ольга Володимирівна

наук. керівник, канд. пед. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (на матеріалі документів ВООЗ)

Медична термінологія залишається однією із найскладніших галузей термінознавства. Ця сфера має точно та однозначно передавати певні поняття, щоб уникнути помилок та непорозумінь у медичній практиці. Вона повинна бути чітко структурованою для використання термінів у текстах. Ознакою сучасності цього питання є те, що

медицина розвивається кожного дня, а з нею поповнюється і медична термінологія.

Переклад медичних термінів є надважливим завданням, оскільки дає можливість отримати доступ до медичної інформації та знання не лише у власній країні, а й за кордоном. Саме від якості перекладу залежить, чи зможуть лікарі та студенти медичних закладів освіти правильно розуміти та застосовувати такі відомості.

Дослідженням теми також займалися такі науковці: О. В. Михальчук (основні способи перекладу медичних термінів) [4, с. 49], а також Т. В. Гуцуляк (прикладні відтворення медичних термінів у документах ВООЗ) [1, с. 114].

Актуальність дослідження обумовлена потребою в якісному перекладі медичних текстів, а особливо документів ВООЗ, які стають одним із найважливіших джерел інформації для медичних працівників та науковців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота пов'язана з проблематикою наукової теми кафедри германської філології та перекладознавства “Проблеми лексикограматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі”.

Мета роботи – аналіз особливостей відтворення англомовних медичних термінів українською мовою на матеріалі документів ВООЗ.

Задля досягнення цієї мети були поставлені такі **завдання**:

- охарактеризувати особливості англомовних медичних термінів;
- дослідити основні способи відтворення англомовних медичних термінів українською мовою;
- проаналізувати частоту застосування різних способів відтворення англомовних медичних термінів українською мовою на матеріалі документів ВООЗ.

Об'єкт дослідження – англомовні медичні терміни, які використовуються в документах ВООЗ.

Предмет дослідження – способи відтворення англомовних медичних термінів українською мовою.

В якості **матеріалу дослідження** були використані медичні статті та тексти, а також документи ВООЗ. Для аналізу приклади було обрано з офіційних сайтів, журналів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз: аналіз наукової літератури з проблем перекладу медичної термінології; статистичний аналіз: підрахунок частоти застосування різних способів відтворення англомовних медичних термінів українською мовою.

Наукова новизна полягає в тому, що з кожним днем нових медичних термінів стає все більше і більше. Це дослідження допоможе

медикам дізнаватися необхідну сучасну інформацію за допомогою виявлених нових способів відтворення англomовної медичної термінології українською мовою. Варто зазначити, що на сьогодні це є надзвичайно важливим, оскільки українські військові можуть отримувати медичну допомогу від інших країн, то ж знання англomовних термінів у сфері медицини є, як ніколи, доречним.

Дослідження було і є актуальним, то ж багато науковців вже дослідили деякі аспекти цієї теми:

– згадана О. В. Михальчук розглядає такі способи перекладу як калькування, транслітерацію, транслокацію, описовий переклад, змішаний переклад. Вона стверджує, що найбільш поширеним способом є калькування, наприклад, “lungcancer” – «рак легень», “diabetes” – “цукровий діабет” [4, с. 50];

– відзначилася своєю статтею «Трансформація англomовних медичних термінів у процесі перекладу» також і Н. В. Супрун, де вона аналізує трансформації англomовних медичних термінів у процесі перекладу на українську мову, зокрема зміну форми, значення, стилю. Наприклад, англійський термін “heart attack” перекладається українською як «серцевий напад», але в описовому перекладі цей термін може звучати як «раптове припинення кровопостачання серця» [6, с. 37];

– науковець Т. В. Гуцуляк зазначає, що в документах ВООЗ часто використовуються терміни, які не мають еквівалентів в українській мові. У такому випадку застосовується описовий метод, наприклад, термін “acquired immunodeficiency syndrome” перекладається як “синдром набутого імунodefіциту” [1, с. 115];

– Олена Муханова, Яна Тікан та Інна Купчак у статті “Способи утворення та переклад англomовної медичної термінології засобами української мови” [5, с. 235] розглянули лексико-граматичні особливості перекладу англomовних медичних текстів та визначили поширені перекладацькі трансформації;

– Наталія Залізник розглянула особливості перекладу англomовних термінів українською мовою [7, с. 128]. Вона поділила терміни на декілька груп за характером походження та визначила шляхи перекладу кожної групи у статті «Переклад англomовних медичних термінів українською мовою»;

– Олена Дністрянська аналізувала способи відтворення англomовних медичних термінів українською мовою на матеріалі документів ВООЗ. Авторка виділила такі основні способи: калькування, транслітерація та адаптація [2, с. 46];

– Ольга Друченко запропонувала методи перекладу англomовних медичних термінів українською мовою, які враховують особливості медичної термінології та української мови [3, с. 103].

Висновок. У результаті дослідження було виявлено такі особливості відтворення англомовних медичних термінів українською мовою: більшість англомовних термінів перекладаються українською мовою за допомогою калькування або транслітерації; у документах ВООЗ часто можна зустріти терміни, які не мають відповідників в українській мові; щоб відтворити медичні терміни використовуються такі способи, як дефініція, пояснення або створення нових українських термінів, які передають зміст із допомогою українських мовних засобів. Ці особливості необхідно враховувати перекладачам медичних текстів для забезпечення якості і точності перекладу.

Вивчення особливостей відтворення англомовних медичних термінів в інших видах медичних текстів, таких як медичні статті, медичні довідники, медичні протоколи, дозволить отримати більш повне уявлення про особливості перекладу медичних термінів. Також це дозволить розробити більш ефективні способи перекладу таких термінів. Ці дослідження будуть сприяти розвитку теорії і практики перекладу медичної літератури.

Список використаних джерел

1. Гуцуляк Т. В. Відтворення англомовних медичних термінів українською мовою. *Лінгвістика*. 2016. № 22. С. 114–122.
2. Дністрянська О. М. Переклад англомовних медичних термінів на матеріалі документів Всесвітньої організації охорони здоров'я. *Науковий вісник Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*. 2018. Т. 22. № 3. С. 46–51.
3. Друченко О. В. Розробка методів перекладу англомовних медичних термінів українською мовою. *Науковий вісник Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*. 2019. Т. 2, № 1. С. 103–109.
4. Михальчук О. В. Особливості відтворення англомовних медичних термінів українською мовою (на матеріалі документів ВООЗ). *Українська мова та література в школі*. 2019. № 10. С. 49–53.
5. Муханова О. В., Тікан Я. В., Купчак І. М. Способи утворення та переклад англомовної медичної термінології засобами української мови. *Мовознавство*. 2022. № 3. С. 235–246.
6. Супрун Н. В. Трансформація англомовних медичних термінів у процесі перекладу. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 10. С. 37–41.
7. Залізняк Н. Переклад англомовних медичних термінів українською мовою. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2018. Вип. 1(57). С. 128–133.

Яцюк Діана
Хмельницький національний університет
Бойко Юлія Петрівна
наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ПРИЧИНИ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ

Перетворення тексту є значущою складовою частиною перекладу, і багато з цих перетворень вже вивчені докладно в перекладознавчих дослідженнях. Однак в сучасному перекладознавстві залишається живим інтерес до різних аспектів міжмовних трансформацій, а деякі з них навіть зазнають зростання уваги [1, с. 57].

Варто відзначити трансформацію вербалізації, яка охоплює як внутрішньомовні, так і міжмовні аспекти. Особливо важливою є остання, оскільки вона залишається менше дослідженою. Вивчення міжмовної трансформації залишається актуальним у зв'язку з необхідністю повного опису перекладацьких перетворень та встановлення взаємозв'язку між вербальним та невербальним засобами в різних мовах, навіть у тих, де граматичні відмінності є невеликими. Метою статті є виявлення та встановлення причин щодо застосування трансформації вербалізації у перекладі з англійської мови на українську. Давайте спершу розглянемо, яким є цей вид транспозиції. Серед причин використання вербалізації у перекладі можна розглядати з різних боків, враховуючи мовні аспекти, що пов'язані зі співвідношенням мовних систем перекладу і оригіналу; мовленнєві аспекти, які взаємодіють з частотністю використання певних синтаксичних структур і мовних компонентів у мовленні, а також особливостями мовних традицій обох мов; і комунікативно-перекладацькі аспекти, які використовуються для забезпечення успішної міжмовної комунікації. Перекладацькі трансформації пов'язані з відсутністю в мові перекладу еквівалентних форм і конструкцій, з незбігом мовного значення й еквівалентних мовленнєвих форм і конструкцій, з різним для кожної мови специфічним розташуванням синтаксичних одиниць, з деякими особливостями словотворення в англійській мові [4, с. 20–30]. Більш докладно розглянуто причини застосування трансформацій у праці В. І. Карабана [3, с. 13]. Автор окремо розглядає причини застосування граматичних трансформацій, причини застосування лексичних трансформацій і жанрово-стилістичні причини застосування трансформацій у перекладі наукової і технічної літератури [3, с. 13].

Розглядаючи дослідження сучасних лінгвістів та використовуючи класифікацію В. І. Карабана як основу, виділяємо такі мовні

причини трансформації вербалізації: 1) пов'язані з граматиною;, 2) пов'язані з жанрово-стильовими особливостями; 3) пов'язані з лексикою.

Якщо говорити про граматичні причини застосування вербалізації, то до однієї із них ми може віднести відсутність еквівалентних граматичних форм англійської та української мов: «*For as to that infamous practice of acquiring great employments by dancing on the ropes ..., that they were first introduced by the grandfather of the Emperor now reigning*» [6, с. 56]. – «Наприклад, ганебний звичай призначати на високі посади тих, хто добре танцює на канатах..., вперше запровадив дід теперішнього імператора» [2, с. 66]. Те, що в українській мові відсутня форма герундія, призводить до того, що в перекладі українською використовуються інші форми дієслова, як особисті, так і неособові, що, в свою чергу, призводить до вербалізації українського речення.

До іншої граматичної причини можемо віднести розбіжності синтаксичних можливостей в українській та англійській мовах: «*Her eyes, photographic, did not move from the woman's face*» [6, с. 74]. – «Ця пані в'ялася очима в обличчя тієї жінки, немов фотографуючи його» [2, с. 9]. Повторення структури цього речення англійською з таким же сполученням членів речення у перекладі суперечило б правилам української мови (наприклад, фотографічно, мовленнєвій практиці мовців. Таким чином, для забезпечення відповідності мовним нормам та мовним звичаям використовується вербалізація.

Ще однією граматичною причиною може виникати саме у способі передачі інформації в англійському й українському реченнях. Розгляньмо такий приклад: «*Far below one could see a small square of space*» [7, с. 8]. – «Далеко внизу білів крихітний квадратик простору» [4, с. 6]. Інформація, яка одночасно передає якість і дію кольору, не має прямого еквіваленту в англійській мові і, зазвичай, перекладається за допомогою іменного складеного присудка або перцептивного дієслова у поєднанні з модальним дієсловом.

Різниця у вираженні змісту речення в поверхневій структурі також слугує за граматичною причиною вербалізації: «*As a frank outspoken woman she walked toward the house*» [6, с. 105]. – «Із виглядом жінки, що зневажає всілякі умовності, вона попрямувала до будинку» [2, с. 40]. В українській мові активні дієприкметники обмежені вживанням: «У сучасній українській мові активні дієприкметники теперішнього часу з суфіксами -уч- (-юч-) і -ач-(-яч-): *ростучий, правлячий* ... вживаються порівняно рідко, причому за значенням вони наближаються до звичайних прикметників типу *лежачий*... У відповідних випадках частіше у цьому значенні вживаються означальні звороти типу: *той, що (який, хто) росте, (править)*» [5, с. 101]. Таким чином, у випад-

ках, коли дієприкметник пов'язаний із іменем особи, його можна замінити конструкцією "той, хто + дієслово". Це призводить до вербалізації речення через зміну його структури: просте речення перетворюється на складне.

Стосовно лексичних причин застосування трансформації вербалізації, у першу чергу виділяють саме невідповідності розуміння картини світу англійської і української мов: «...*and the road one has traveled does not seem to have been a pleasant walk...*» [7, с. 8]. – «...не здається тільки приємною прогулянкою минулий шлях» [6, с. 6]. У англійській мові дієслова мають властивість попередності, яку необхідно виражати за допомогою перфектного інфінітива чи інших відповідних засобів.

Відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів теж відноситься до лексичних причин застосування даної трансформації при перекладі: «*The girl sat down by the house and wept. But then she had an idea and went to the side of the house where a thick pole was set against the wall for the hens to climb to roost in the loft*» [4, с. 20]. – «Вона сіла на призбі й заплакала, потім подумала, встала й пішла на причілок» [5, с. 18].

У прикладі, що наведений нижче, у перекладі використано активний стан дієслова-присудка в реченні, оскільки для англійських речень публіцистичного стилю характерно уникнення форм пасивного стану, що визначає одну із рис стилістичних і жанрових норм подання інформації в текстах: «*We have to adopt a concept of how to teach history*» [4, с. 6]. – «Ще не затверджено концепцію історичної освіти» [5, с. 5].

Ми включаємо стилістичні особливості до мовних причин через те, що відмінності між стилями англійської та української мов, на нашу думку, визначаються загальноприйнятими усними нормами мови. Іноді ми стикаємося з випадками, коли, маючи ті ж самі мовні засоби як українською, так і англійською, ми не можемо їх використати в перекладі через їхню стилістичну нееквівалентність. Напр. «*Perhaps he was an officer's servant*» [4, с. 71]. – «Мабуть, прислужував якомусь офіцерові» [5, с. 102]. У таких випадках доводиться змінювати структуру англійського речення, використовуючи в перекладі інші засоби, хоча й дещо далекі за формою від англійських, але адекватні у стилістичному плані.

Отже, трансформація вербалізації – різновид перекладацької лексико-граматичної трансформації, пов'язаної не тільки із заміною однієї частини мови на іншу, а й зі зміною структури речення. Причинами застосування трансформації вербалізації є їх особливості при перекладі з англійської на українську. Серед цих причин перекладачі виділяють лексичні, граматичні та жанрово-стилістичні.

Перспективою подальших досліджень в окремому руслі є вивчення та аналіз культурних особливостей та виразів при вербалізації для кращого розуміння тексту.

Список використаних джерел

1. Борисова О. В. Трансформація вербалізації в англо-українському перекладі: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / О. В. Борисова. Київ, 2004. 227 с.
2. Кавара В. В. До проблеми класифікації лексикограматичних засобів вираження категорії аспектуальності *Тези доповідей міжнародної наукової конф. "Іноземна філологія на межі тисячоліть"*. Харків : Константа. 2000. С. 99–100.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : посібник-довідник. Вінниця : Нова книга, 2001. 271 с.
4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія. Ч. II. Київ : вид-во Київського університету, 1964. 158 с.
5. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна граMATика української та англійської мов : посіб. для вчителів. Київ : Радянська школа, 1960. 158 с.
6. Bialy A. Reflections of Verbal Syntax in Nominalization and Adjectivization. *Poznań Studies in Contemporary Linguistics*. 2008. № 44 (3). Pp. 284–301.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Фіцджеральд Ф. Скотт. Ніч лагідна / пер. з англ. М. Пінчевський. Київ, Дніпро, 1975. 334 с.
2. Лондон Джек. Біле Ікло: Повість та оповідання / пер. з англ. Київ : Веселка, 1986. 216 с.
3. Лоуренс Д. Г. Коханець леді Чатерлей / пер. з англ. С. Павличко. Київ : Основи, 1999. 314с.
4. Лондон Джек. Біле Ікло: Повість та оповідання / пер. з англ. Київ : Веселка, 1986. 216 с.
5. Лоуренс Д. Г. Коханець леді Чатерлей / пер. з англ. С. Павличко. Київ : Основи, 1999. 314 с.
6. Fitzgerald F. Scott. *Tender is the Night*. Harmondsworth: Penguin, 1997. P. 69.
7. London Jack. *The Call of the Wild. White Fang*. K.: Progress Publishers, 1971. 288 p.

YOUTH SLANG AS A KIND OF COLLOQUIAL VOCABULARY (BASED ON THE MATERIAL OF MODERN TV SERIES)

Relevance: the study of youth slang based on the analysis of contemporary television series confirms its status as a kind of colloquial vocabulary used by young people to express their identity and communicate in a specific context. The results of the study show that youth slang is a dynamic phenomenon that is constantly evolving and adapting to changes in the cultural environment around it. Youth slang is an important element of cultural and linguistic research that can help understand the linguistic behavior of young people and reflects their cultural values.

The object of the study: modern youth slang in television series.

The subject of the study: youth slang as a kind of colloquial vocabulary (based on the material of modern television series).

The concept of "youth slang" is one of the most controversial and confusing issues in English lexicography. The difficulties of revealing the origin of the term are exacerbated by its ambiguity and diverse interpretation of slang by the authors of dictionaries and special studies. A significant step in the study of the issue of profanity was made by the results of a study by the British lexicographer E. Patridge, who was one of the first to raise the question of the status of slang. He traced the cultural and historical background of the dynamic development of informal speech and the popularity of slang on the North American continent, and also pointed out that the word «*slang*» probably correlates with the verb «*to sling*» – *вимовляти*, which confirms the existence of such a combination as *sling words*, which functioned in the era of G. Chaucer.

According to S. Flexner's researches, young people are the most active element that creates slang. The difference between youth slang and other types of slang is that, firstly, slang words are used for communication between people of the same age group. Secondly, youth slang is characterized by a "fixation" on the realities of the youth's worldview. The slangisms under consideration are separated from other categories of slangisms, and most often can be incomprehensible to people of other age categories [1, p. 1]. The modern explanatory dictionary of the Ukrainian language defines the term "slang" as: slang words or expressions; colloquial version of a particular social or professional group. These are very

expressive, ironic words that serve to denote objects that are spoken about in everyday life [2].

Problems of translating slangisms in television series (on the example of the «Breaking Bad» series).

Slangisms identified as a result of scientific research:

– common slang (youth slang);

«...*listening to this asshole talk* – слухати, що говорить цей мудака» «*There's no way I could say I wasn't in on it.* – Сказати, що я був не в курсі, – не прокотить» – In this example, the translators used analog translation, which is the most appropriate, as it preserves the stylistic connotation of slang linguistic units. Two more examples of unsuccessful use of analog translation are with the words "стукач" and "стукачу": «*I'm no rat, and you know it.* – Я не стукач, і ти це знаєш.», «...*sooner or later, someone's gonna flip.* – рано чи пізно, хтось візьме і настукає». In the sentence «*No joke. You way back in business, man.* – Без, жартів. Ти знову в справі, чувак». The phrase «*In business*» is translated literally, but it is better to use the analogous translation «*в темі*», as this is a common equivalent in our country. The translation of «*man*» – чувак, is fully consistent with the stylistic coloring. «*Nothing beats free.* – Безкоштовний сир лише в мишоловці» та «*I'd have said this was just a top-up job,* – я б вам сказав, що справа вже в капелюсі», – both of these sentences have been translated equivalently, as it is the only correct way to translate phraseology.

– profanity (swearing, jargon, obscenities);

«*shut the fuck up.* – заткнися нахер» – an equivalent translation was used, which accurately and fully conveys the expressive color of the phrase. «...*you know, cut the crap and keep the methyamine coming.* – ну знаєш, типу кінчай херню мутити і продовжуй поставляти метиламін», literally *cut the crap* – досить молоти дурниці – analogous translation is used, which helps to preserve the stylistic coloring. «*I mean, like, holy shit.* – Я маю на увазі, типу, от чорт.». It is better to use the equivalent translation – «от гівно» – since «от чорт» is less expressive and is very common;

– professional slang (police);

By the way, the aforementioned slangism "стукач" can be attributed to both youth and professional slang of the DEA (Drug Enforcement Agency), as DEA officers, as part of their profession, must quickly find a common language with criminals for cooperation, which is why it is in their interest to use the same vocabulary. «*Tell him, Gomie.* – Yeah. Some small amounts on the street-side pulls. – Ага. Невелика кількість у вуличних бариг.» *Pulls* literally means to push, so the Ukrainian equivalent of «барига» best conveys the stylistic connotation of the linguistic unit denoting a drug dealer. «*B&E artists.* – Майстри злому і проникнення.», is a literal explanatory translation. The sentence «*they'll come back and live*

for goods themselves» – вони самі повернуться і обчистять будинок» is an example of a successful analogous translation. The word «обчистити» out is a common slang unit in Ukrainian, which is analogous to the word «to rob».

– drug-related slang:

«...and get high to prove it to you? – і впарювати наркоти, щоб довести тобі це». Another problem is the incorrect translation, as *get high* does not mean to sell or distribute drugs, but to use them. The correct translation is «обдовбатись». Depending on their category, English slangisms and their Ukrainian equivalents were analyzed at the lexical and stylistic level, and the degree to which their emotional and expressive coloring was preserved was considered. It was found that in the vast majority of slangisms reproduced in Ukrainian, they belonged to the same type of slang as the original. [3, pp. 120–123].

It has been found that translators face the difficulty of conveying the authenticity and proper context of slang use, which can affect the audience's perception and understanding of the original text. Approaches to solving these problems at different levels of translation are proposed. V. Hryshchenko studied slang as a linguistic category in American television series [4, pp. 109–114]. In the article, the author analyzes the use of slang in American television series and considers its role in the formation of cultural and social stereotypes.

Thus, contemporary youth slang is a complex and dynamic phenomenon that reflects cultural changes and the way young people communicate. Youth slang develops rapidly and changes depending on cultural and social factors related to young people. By analyzing the language of television series, it is possible to identify the characteristic features of youth slang and determine how it changes over time.

References

1. Lishchuk I. (2018). Problems of translation of slangisms in the TV series "Breaking Bad". *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series "Philological"*, 55, pp. 120–123.
2. L.V. Denisyuk, N.R. Danilova English youth slang as a means of self-expression and reflection of the worldview of teenagers, 2014. p. 1.
3. Problems of translating slang in audiovisual works into Ukrainian (on the example of the television series "Breaking Bad"). URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2792>
4. Grishchenko V. (2018). Slang as a linguistic category in American television series. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Philology"*, 74, pp. 109–114.

Сучасні лінгвістичні та літературознавчі дослідження

Вишневська Віталія

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія Петрівна

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Політичний дискурс – особливий вид комунікації, це феномен, який можна розглядати як мінімум в трьох аспектах: *філологічному*, як і будь-який інший текст, при цьому дослідник зважає на «фон» – політичні та ідеологічні концепції, що панують в світі інтерпретатора; *соціопсихолінгвістичному* – при оцінюванні досягнення прихованих чи чітко виражених цілей мовця, які є безумовно політичними; *індивідуально-герменевтичному* – при виявленні особистісних смислів автора та/чи інтерпретатора дискурсу в певних умовах. Окрім цього, з культурологічної точки зору, політичний дискурс виявляється найважливішим соціальним ідентифікатором та ретранслятором суспільних цінностей. На думку І. Бутової, політичний дискурс став предметом особливої та навіть прискіпливої уваги лінгвістів саме у той період, коли політична комунікація набула рис засобу маніпулювання свідомістю [1, с. 232]. Оскільки політика завжди була тісно пов'язана з мовленнєвою діяльністю, то інтенсифікація політичної сфери призвела до різних лексичних, стилістичних та інших змін в мові. Тому провівши аналіз різних електронних джерел, я зібрала в цій статті концепт політичного дискурсу, а також основні його особливості, які допоможуть сформулювати чіткіше розуміння цього поняття.

Метою цієї розвідки є аналіз політичного дискурсу як засобу створення ментальної моделі світу політики.

Політичний дискурс – сукупність мовленнєвих висловлювань, суб'єкт, адресат та зміст яких відноситься до сфери політики. Виходячи із цього дискурс можна назвати політичним, коли він супрово-

джує політичний акт у політичному середовищі [2, с. 7]. Прикладами політичного дискурсу можуть бути урядові обговорення, парламентські дебати або політичні промови. Політичний дискурс є багатоаспектним явищем, основними компонентами якого є текст (в усній чи письмовій формі), екстралінгвальний контекст (тема дискурсу, його мета, час та місце реалізації, а також ситуація в якій проводиться комунікативний акт), крім того чільне місце займають дві сторони дискурсу: адресант – ініціатор впливу та адресат – на якого здійснюється вплив. Адресантом виступають політичні діячі, партії, рухи, в той час коли адресатом частіше буває народ чи електорат, можливо також – «противник».

Політичний дискурс належить до інституційного різновиду спілкування, яке, на відміну від міжособистісного чи художнього, є статусно-орієнтованим [3, с. 72–73]. Аналізуючи політичний дискурс, потрібно згадати про його особливості: театральність, ритуальність, аргументованість, аксіологічність, ідентифікація, евфемізація, експресивність.

Розпочнімо з основних аспектів театральності, що спричиняє трансформацію вигаданого образу світу в реальний. Місце перебігу політичної діяльності перетворюється на «сцену», що впливає на презентацію дискурсу та його сприйняття аудиторією, крім того театральність передбачає використання «сценаріїв» мовленнєвої поведінки, що не передбачають спонтанності й орієнтовані на виконання визначених комунікативних ролей в окреслених комунікативних ситуаціях. Варто додати, що спілкування між адресантом та адресатом відбувається дистанційно, опосередковано. Замість прямого спілкування у форматі діалогу (ток-шоу, інтерв'ю) домінують форми, характерні для сучасного інформаційного простору – коментарі у ЗМІ і соцмережах [4, с. 92–95].

Ритуальність – особливість пов'язана з періодичністю та регулярністю оскільки комунікативна взаємодія підпорядкована ритуальним правилам. Сюди належать привітання з урочистими датами, регулярні звернення до народу, вербальні реакції на кризові ситуації [4, с. 92].

Наступна особливість – аргументативність. Це важлива риса, тому що політичний дискурс виконує не лише інформаційну функцію, тобто не просто розповідає усім відомі факти, але і переконує до своїх ідей, використовуючи політичну ідеологію, яку вважає найкращою. «Основний зміст аргументу полягає в тому, що він покликаний змінити внутрішню модель ситуації в суб'єкта, до якого звернений аргумент». Отже формування ментальної моделі, яке є результатом аргументації, потенційно відображає процес ухвалення рішення адресатом, тому процесі аргументації відбувається не тільки відображення комунікативних намірів, але і відображення світу мисленнєвих дій ініціатора дискурсу, в завдання якого входить синхронізація й узгодження зі своїм перебігом думок думки читача [5, с. 179–186].

Особливість аксіологічності або оцінки, стосується в більшій мірі адресата, тому що він дає оцінку подіям і образам, що в подальшому спонукає його наслідувати поведінку, погляди та ідеї політиків. Аксіологічну особливість політичного дискурсу становлять статус політиків, їх рішення, прецедентна ситуація, де вони були учасниками, а також різні політичні гасла, які будуються на цінностях суспільства серед яких Ш. Шварц виокремлює десять типів: безпека, конформність (слідування очікуванням оточуючих, ігноруючи власну думку), традиція, самостійність, стимуляція, гедонізм (бажання до насолоди і уникнення страждань), досягнення, влада, доброзичливість, універсалізм.

Крім того варто згадати ідентифікаційну особливість, тому що політичний дискурс є певним культурним кодом, який може бути декодований лише представниками певного соціуму. Саме тому для інтерактивності та взаєморозуміння адресанта та адресата важливим чинником є належність до однієї соціальної групи (нації, релігії тощо). За допомогою цієї особливості адресати розуміють хто «свій», а хто «чужий». Тут варто підкреслити цю концепцію «свій – чужий», тому що ще однією особливістю політичного дискурсу є будівництво образу «ворога», який би забрав на себе удар при виникненні проблем чи труднощів.

Евфемізація. Ця особливість виражається в здатності політиків «прикрашати» дійсність, «розважати» слухача. Це пов'язано також з лінгвістичними характеристиками політичного дискурсу, а саме з використанням дифузної семантики для моделювання нечітких та неоднозначних понять, що в результаті призводить до змістової невизначеності. Евфемізми використовуються політичними діячами не лише задля маніпуляції реципієнтом, але і для зменшення аксіологічного натиску, а більшої концентрації на цінностях, щоб зменшити можливість активної негативної реакції соціуму.

І останньою особливістю, на яку я б хотіла звернути увагу є експресивність, яка використовується для вираження емоцій, увиразнення мовлення та привернення уваги читача, що є частиною основної мети політичного дискурсу, а саме зробити реципієнтів своїми прихильниками. Політичний дискурс передбачає естетизацію мовлення для підсилення впливу на суспільство. Найчастіше звертаються до висловлень відомих постатей історії й сучасності, апеляція в мовленні до прецедентних текстів, особливо неполітичного походження, сприяє створенню іміджу інтелектуального, широко обізнаного, освіченого політика задля яскравої і влучної характеристики політичних опонентів, соратників та ситуацій [6, с. 134–183].

Отже, усе сказане дає підставу зробити певні висновки та окреслити перспективи подальших досліджень. Політичний дискурс є

багатоаспектним явищем, основними компонентами якого є текст, контекст (мета, обставини, спосіб та час утворення), адресант і адресат. Базовою характеристикою політичного дискурсу є його інституційність. Необхідними умовами функціонування політичного дискурсу є взаємодія адресанта й адресата, а також взаємодія зовнішніх чинників його утворення. Важливою рисою політичного дискурсу є його ЗМІ – опосередкованість. Більш типовими характеристиками політичного дискурсу є риторичність, емоційність, маніпулятивність, аргументативність, ритуальність, евфемізація, аксіологічність і театральність. Основною функцією політичного дискурсу є боротьба за владу, а метою – прихильність адресатів. Однак, це лише частина характеристики політичного дискурсу, як мовленнєвого явища, яка дає певні підстави для подальшого дослідження та аналізу цієї ідеї.

Список використаних джерел

1. Бугова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови*. Львів, 2009. Вип. 16. С. 232–238 URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/lingua/article/view/2649/2725> (дата звернення: 18.05.2023)
2. Чорнойван Н. В. Лексико-семантичні особливості промов американських політичних діячів ХХ–ХХІ століть: курс. роб. *Київ. політ. інст. ім. Ігоря Сікорського*. Київ, 2021. С. 7. URL: <http://surl.li/hdmum> (дата звернення: 18.05.2023)
3. Акінчиць Н. Г. Політичний дискурс як об'єкт наукового аналізу. *Культура народів. Причорномор'я 2007*. С. 72–73 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54472/19-Akinchits.pdf?sequence=1> (дата звернення: 18.05.2023)
4. Кондратенко Н. В. Завальська Л. В. Реалізація параметра театральності в українському політичному дискурсі: Основні вияви. *Південноукр. нац. ун-т ім. К. Д. Ушинського*. Одеса 2021. С. 92–95 URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13106/1/Kondratenko%20N.%202021.pdf> (дата звернення: 18.05.2023)
5. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики] : монографія ; за ред. В. Різуна. *Київ. нац. ун.-т ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2002. С. 179–186 URL: <https://www.twirpx.com/file/242668/grant/> (дата звернення: 18.05.2023)
6. Соловійова Т. О. Типологія та прагматика прецедентних феноменів в українськомовному політичному дискурсі 2014–2019. *Криворізький державний педагогічний університет*. Кривий Ріг, 2022. С. 134–183. URL: <http://surl.li/hdnja> (дата звернення: 18.05.2023)

Герасименко Тетяна
Хмельницький національний університет
Ємець Олександр Васильович
наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ БІЖЕНЕЦЬ (на матеріалі публіцистичних та юридичних текстів)

Постановка проблеми. Дослідження концептів привертають чимало уваги серед лінгвістів та літературознавців, адже концепти наявні не лише в художніх текстах, а й в публіцистичному дискурсі та повсякденному мовленні. Вербальне вираження концептів на матеріалі мас-медіа становить особливий інтерес, оскільки саме в них висвітлюються найбільш нагальні питання, які хвилюють суспільство та становлять ментальний «фундамент» структури концептів англomовної картини світу. На тлі подій у сучасному світі, що стосуються проблем міграції та війни, концепт БІЖЕНЕЦЬ є чи не одним з центральних.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Значний внесок у дослідження концептів зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Д.Лакофф, М.Джонсон, В.Г. Ніконова, Л.І. Белехова, О.М. Кагановська та інші. Концепт тісно пов'язаний із концептуальною метафорою, яку досліджували Джордж Лакофф та Марк Джонсон та започаткували її поняття у своїй праці "Metaphors we live by" [5]. Концептуальним аналізом займалась В.А. Маслова [2].

Актуальність дослідження визначається тим, що концепт БІЖЕНЕЦЬ займає в англomовному публіцистичному та юридичному дискурсі чільне місце через події сьогодення.

Метою дослідження є дослідити мовні засоби вербалізації концепту БІЖЕНЕЦЬ у сучасному англomовному юридичному і публіцистичному дискурсах.

Концепт є одним з основних термінів когнітивної лінгвістики та предметом зацікавлення багатьох науковців. Концепти – це ментальні конструкти, які людина використовує в процесі мислення [3].

Концепти відображаються в мові. Деякі лінгвісти вважають, що найважливіші концепти відображаються в граматиці (ЧАС, МІСЦЕ, ЯКІСТЬ, ЧИСЛО тощо). Інші вчені звертаються до лексики у своєму дослідженні концептів. Лексично конкретизованими концептами є соціальні поняття і відносини (СВОБОДА, ДРУЖБА, ВІЙНА), моральні поняття (ПРАВДА, БРЕХНЯ), емоційні поняття (РАДІСТЬ), поняття природних явищ (ДЕРЕВО, ВОГОНЬ), поняття про людей (ГЕНІЙ, ДУРЕНЬ), наукові поняття і т.д [2].

Необхідно вербалізувати концепт, тобто виразити його за допомогою мовних засобів. Концепти можна вербалізувати за допомогою слів, словосполучень, фразеологізмів, речень, текстів. Деякі концепти можуть бути виражені лише за допомогою текстів або літературних творів одного чи кількох авторів, наприклад, АНГЛІЙСЬКИЙ ГУМОР.

Кожен концепт характеризується певною структурою – ядром і периферією. Ядро – словникове значення мовної одиниці, яка вербалізує концепт. Периферія – суб'єктивний досвід, конотації та асоціації [3].

Згідно з одним із підходів, у структурі концепту виділяють 5 шарів: 1) словникова дефініція концепту; 2) етимологія концепту; 3) художнє або наукове чи філософське визначення; 4) метафори, метонімії, прислів'я, що стосуються концепту; 5) індивідуальне осмислення концепту (предмета, явища) [2].

Біженець, вигнанець, виселенець, переміщена особа, переселенець, утікач – ці та інші вербалізатори концепту БІЖЕНЕЦЬ в українській мові набувають особливих змістів та специфіки когнітивно-дискурсивного функціонування відповідно до умов часу. Термін біженець функціонує в багатьох різних терміносистемах і реалізується через це у багатьох комунікативних ситуаціях різних професійних дискурсів, що зумовлює специфіку його значення і наголос на певних змістових елементах відповідно до конкретної сфери та ситуації вживання. Ці екстралінгвістичні обставини визначають і семантичні акценти терміна.

Розглянемо структуру лексичного концепту на прикладі статей з англomовного юридичного та публіцистичного дискурсу.

Internally Displaced Persons and Their Legal status: The Ukrainian Context На основі цього прикладу, бачимо, що ядро концепту становлять *internally displaced persons* і *legal status* оскільки з юридичної точки зору біженці тісно пов'язані із правовими нормами тієї чи іншої країни. Тому, типовим семантичним оточенням для вербального репрезентанта однойменного концепту є лексеми, що репрезентують правову галузь, зокрема *law, legal, status, rights* тощо.

The problem of internally displaced persons not only is topical in Ukraine but also has been seen all over the world, in various historical periods. According to research cited by the United Nations High Commissioner for Refugees on movements in the world in late 2014, the number of displaced persons was 59.5 million then, with 38.2 million of these being internally displaced persons (hereinafter also 'IDPs').

Виходячи із цього прикладу, бачимо, що ядро концепту біженець становлять лексеми *refugee, movements* та *displaced persons*. Останнє словосполучення є ширшим, аніж *internally displaced persons*.

According to paragraph 2 of the introductory part of the Principles, 'internally displaced people are people or groups of persons who were

forced to flee or leave their homes or places of usual residence as a result or in order to avoid the consequences of a military conflict, mass violence, human rights violations, natural disasters’.

З цього прикладу лексеми-супровідники репрезентанта концепту є досить логічними і відображають жертви, що приносить війна, та складають ядро концепту: *to be forced to, to flee or leave homes, to avoid, a military conflict, mass violence, human rights violations, natural disasters*.

In situations where individuals have been displaced due to war, Spain offers temporary protection that enables them to reside, work, or pursue education within the European Union for a period of one year, with an automatic extension of an additional year after the initial period has expired. This period may be further extended for a third year without necessitating an asylum application.

У цьому прикладі бачимо, що ядро концепту складають такі лексеми, як *war, temporary protection, asylum application*, останні з яких є тісно пов'язані із відчуттям дому.

Перейдемо до стилістичних засобів вербалізації концепту БІ-ЖЕНЕЦЬ.

The Ukrainian-government-controlled territories became a second home for many families who witnessed the military aggression from Russia, people who lost their job, documents, and material property acquired over the course of life.

Вербалізація концепту відбувається за допомогою метафори *became a second home*. У прикладі можемо побачити чимало лексем, що стосуються ядра концепту, зокрема: *home, military aggression, witness*.

Ukrainians are Refugees, but Our Laws don't consider them such.

Тут наявна метонімія у слові *Laws*, яка вербалізує концепт у його юридичному аспекті, оскільки містить у собі одну з головних лексем, що супроводжують концепт та відображають правову галузь.

How Ukraine helped the US rethink refugee policy.

У цьому прикладі наявні слова-ядро для концепту *refugee-policy* і метонімія, де *US* – уряд, що знову вербалізує концепт у юридичному плані.

For Ukrainian refugees: Europe opens doors that were shut for others.

У цьому прикладі є метонімія – *Europe* та стерта метафора – *opens doors*. Тут знову спостерігаємо лексеми, характерні для ядра концепту, та метафоричний зв'язок із домом. Дім є чи не одною з найбільш наскрізних супроводжуючих лексем концепту, яку можна прослідкувати у багатьох прикладах.

America is failing refugees and itself.

Тут концепт вербалізується за допомогою метонімії.

Ukrainian's Herculean task: helping millions whose homes are in ruins or Russia's hands.

Даний приклад є доволі цікавим завдяки використанню декількох стилістичних прийомів. Найбільш цікавим є використання міфологічної алюзії про Геркулесів подвиг, що означає виконання надскладного завдання. Також тут ми спостерігаємо знову наскрізну нитку ядра концепту – *home*. Також в оригіналі використано персоніфіковану метафору та алітерацію звуків "h" та "r".

Висновок. Отже, можемо зробити висновок, що концепт вербалізується різноманітними способами в публіцистичному та юридичному дискурсах. Концепт може вербалізуватись за допомогою різних лексем, які можуть становити його ядро або периферію, та також різних стилістичних засобів. Перспективу подальших досліджень становить вербалізація концепту БІЖЕНЕЦЬ у публіцистичному дискурсі.

Список використаних джерел

1. Ємець О. В. Принципи і етапи концептуального перекладу художніх текстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Лінгвістика*. 2018. Вип. 31. С. 197–203.
2. Маслова В. А. Когнітивна лінгвістика : навч. посіб. Київ : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
3. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 344 с.
4. Internally Displaced Persons and Their Legal Status: The Ukrainian Context. Iryna Basova. [https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2017_26_113_internallydisplaced-persons-and-their-legal-status-the-ukrainian-context]
5. Lakoff, G., Johnson. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago press, 2003. 242 p.

Герасимчук Анна

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія Петрівна

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ШЛЯХИ УТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ НА ПРИКЛАДІ КОМП'ЮТЕРНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Термінознавство – наука, яка займається вивченням термінів. Як будь-яка предметна сфера, термінознавство має прикладний аспект, що полягає у зборі, аналізі та, в окремих випадках, стандартизації термінологічних одиниць у глосаріях та базах даних [1, с. 552].

Метою даного дослідження є вивчення та аналіз утворення термінів в комп'ютерній англійській терміносистемі з метою визначення шляхів їх створення та розвитку.

Кожна галузь використовує свою термінологію і тим самим формує значення термінологічної системи конкретної науки. Для визначення терміну необхідно враховувати його функціональний і семантичний аспекти, адже термін має незмінно стосуватися одного конкретного поняття. Карабан тлумачить поняття «термін» як: «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» [2, с. 315].

Так, комп'ютерна англійська терміносистема досить різноманітна, як IT-галузь постійно вдосконалюється і розвивається.

З кожним роком світ змінюється, створюючи нові проблеми та виклики. Протягом 2019–2021 років у світі панувала пандемія, що започаткувала віддалену роботу вдома. Через швидке поширення вірусу, всі штатні працівники працювали з дому, тим самим розвинувши новий стиль роботи – віддалена робота. Виходячи з цієї ситуації компанії пристосувались і почали брати до уваги найм кандидатів з різних куточків світу. Люди привносили свої цінності, культуру, фрази і звички, тим самим збагачуючи термінологію і сферу інформаційних технологій. Це дало поштовх до появи нових термінів в IT-сфері, що інтегрувались у мову і в майбутньому будуть широко використовуватись.

Комп'ютерна англійська терміносистема запозичила багато термінів іншомовного походження з різних країн, наприклад: 1) *cookie* (refers to a small piece of data) походить з нідерландського слова *koekie* (маленький пиріг); 2) *cache* (high-speed data storage layer that stores a subset of data), було запозичено з французької мови, а саме слова *caché* (ховати).

Запозичені терміни IT-технологій Лібінсон Марія пропонує класифікувати таким чином:

- за джерелом запозичень;
- за критерієм запозичень;
- за ступенем асиміляції (повністю або частково асимільовані);

[3, с. 18].

Більшість термінів у сфері інформаційних технологій були повністю асимільовані. Насправді, термінологія IT-сфери доволі специфічна і не всім зрозуміла, особливо тим, хто ніколи не зустрічався з цією сферою. Комп'ютерна терміносистема має досить спеціалізовану лексику, яка в основному базується на мовах програмування, інтернет-технологіях і інноваціях.

У спілкуванні з будь-яким IT-спеціалістом чи клієнтом цієї сфери є необхідність мати певний вокабуляр слів, які будуть зрозуміли

усім хто дотичний до цієї галузі, так як це запобігає виникненню непорозумінь та критичних ситуацій, які можуть коштувати бізнесу великих коштів для виправлення несправностей.

Одним з найпоширеніших шляхів утворення ІТ-термінів є аббревіація. Аббревіація є найшвидшим способом передачі інформації між командами ІТ-спеціалістів, що допомагає не помилитись у найважливіших ситуаціях. Прикладами поширених аббревіатур можуть бути: *AI* (*Artificial intelligence*) штучний інтелект, *SSH* (*secure shell*) безпечна оболонка, *API* (*application programming interface*) інтерфейс для взаємодії двох додатків; *LAN* (*local area network*) локальна комп'ютерна мережа.

Комп'ютерна терміносистема відома тим, що тут використовується багато складених лексем (compounds), зокрема складених іменників (compound nouns). Так, наприклад: 1) *gateway* – шлюз, утворений за допомогою іменника “gate” – ворота та іменника way – шлях; 2) *username* – ім'я користувача, утворений за допомогою іменника user – користувач та іменника name – ім'я; 3) *endpoint* – кінцева точка, утворений за допомогою 2 іменників “end” – кінець та “point” – точка.

Багато термінів у ІТ-сфері формуються за допомогою афіксації, які, в свою чергу, були запозичені з інших мов. Одні з найбільш використовуваних префіксів є запозиченими з Греції: *auto-*, *cyber-*, *anti-*, *meta-*: *metafield* – мета поле, *autodeploy* – автодеплой, *cybersecurity* – кібербезпека. Найбільш поширеними є суфікси *-ware*, *-ment*, *-tion*, *-er*: *hardware* – апаратне забезпечення; *deployment* – розгортання; *developer* – розробник.

Завдяки розвитку нових технологій все більше і більше з'являється неологізмів у сфері комп'ютерних технологій. Неологізми відображають онлайн-культуру та спілкування, спеціалізовані терміни, які позначають нову технологію чи мову програмування. До прикладу *blockchain* – нова технологія збереження та передачі даних у мережі Інтернет, *cryptocurrency* – криптовалюта – різновид цифрової валюти, *cybersecurity* – кібербезпека – галузь для захисту комп'ютерних систем.

Все більше можна зустріти неологізмів, які стали загальноживаними завдяки популярності соціальних мереж. До таких можна віднести: *feed* – новини у стрічці; *hashtag* – хештег – мітка у соцмережах, *followers* – люди, які цікавляться твоїм життям і слідкують за тобою, *tweet* – пост у соціальній мережі з викладом думок, *stories* – публікації, які живуть 24 години.

Отже, поширені шляхи утворення комп'ютерної терміносистеми складаються з аббревіацій, складних іменників та афіксації, також багато термінів ІТ-сфери були запозичені з інших країн та введені у мову як неологізми, що з кожним днем все більше і більше використовуються у житті.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія перекладознавства : у 4-х т. Т. 1. пер з англ. / за ред. Івз Гамбієра та Люка Ван Дорслера ; за заг ред.: О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова книга, 2020 552 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : [у 2-х ч.] / В. І. Карабан. Вінниця : Нова Книга, 2002. 315 с.
3. Лібінсон М. Ю. Французькі запозичення в англійській мові (на матеріалі творів англійської художньої літератури). С. 18. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412245.pdf> (дата звернення 24.11.2023)

Городнича Ілона

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія Анатоліївна

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

КОНЦЕПТ ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ КАРТИНИ СВІТУ

Постановка проблеми. У сучасній науці дедалі частіше з'являються проблемно-концептуальні та гуманітарні підходи до вивчення концепту. Це пов'язано з прагненням осмислити ХХІ століття як цілісний культурний феномен. Тема дослідження є актуальною і різнобічною в контексті розуміння і аналізу сприйняття світу. Проблема полягає в тому, що концепти можуть бути різними для націй, культур та епох, змінюватися з часом, адже наше розуміння світу постійно розвивається.

Аналіз останніх досліджень. Серед українських дослідників, хто займався вивченням поняття «концепт» слід відзначити М. Полужина, О. Газуда. Дослідниця Х. Януш розглядала критерії розрізнення між поняттям та концептом. Дослідженням концепту як концептуальної одиниці картини світу займалися: Н. Гайдук, А. Яремчук, Т. Ястремська, Н. Сухачова.

Метою дослідження є аналіз концепту як засобу творення картини світу, а також виявити його обмеження та недоліки.

Концепти – основні ідеї, поняття та уявлення, які люди використовують для організації та розуміння навколишнього світу. Термін «концепт» є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики, проте широко використовується і в інших гуманітарних науках, таких як культурологія, психологія, філософія, соціологія, політологія [4, с. 215].

Концепти – смислові кванти людського буття. Залежно від конкретних умов такого роду смислові кванти здатні перетворюватися на різні спеціалізовані «гештальти» буття. По суті концепти характе-

ризують буття у всій його повноті, від повсякденного стану до виходу на важливі життєві орієнтири. Поняття – лише один із модусів концепту (його бік, іпостась, аспект). До концепту можна піднятися дискурсивно (через міркування) та недискурсивно (через образ, символ, участь у осмисленій діяльності, емоційне переживання) [2, с. 70]. Концепт – окремих зміст, ідея, що є у свідомості людей. Така ідея існує як оперативна одиниця в розумових процесах, причому одиниця, яка виступає як гештальт, як цілком самостійна і чітко виділена від інших сутність [6, с. 185].

Картина світу як зміст діючої свідомості будується людиною протягом усього її життя, починаючи від народження. При цьому вона розвивається у напрямі від суто мовної, номінативно-категоріальної до дискурсивної, понятійної в широкому значенні цього слова. Вона будується разом з менталітетом особистості та представляє собою оцінну частину свідомості. Визначимо картину світу як метафорично позначений відбиток світу свідомістю, адже кожен елемент світу може стати предметом концепту [5, с. 75–80]. Але концепти, як відомо, об'єднуються в концептосфери, тобто в асоціативні множини концептів, що відносяться до певних ділянок світу, відображеною свідомістю. Отже, картину світу в цьому сенсі можна визначити як сукупність концептосфер. Концепт і концептосфера формуються з урахуванням мови, оскільки розумова діяльність людини опосередковується мовою, отже і картина світу є мовно-опосередкованою. Таке опосередкування дає підстави деяким філософам і лінгвістам розглядати саму мову, що містить у собі власне відображення світу, тобто мовну картину світу [1, с. 43–51].

В сучасних дослідженнях виділяються дві взаємопов'язані, але різні картини світу, а саме, концептуальна, понятійна, картина світу, опосередкована мовою, та мовна картина світу, що міститься всередині самої системи мови. Таким чином, концепт – елемент свідомості, ментальна одиниця, що у процесі думки заміщає невизначені предмети, а сукупність концептів утворює картину світу [7, с. 70–75].

Проблема досліджень концепту у формуванні картини світу полягає в тому, що концепти можуть бути обмежені та узагальнені, наприклад, концепт «краса», може мати різні значення залежно від країни, політичних чи релігійних вірувань, епохи. Також, концепти можуть бути неповними або недостатньо точними, що може призводити до неправильного розуміння та сприйняття світу. При однаковому наборі універсальних концептів у кожного етносу існують особливості, тільки йому притаманні співвідношення між цими концептами, що створює основу національного світобачення та оцінки світу. Потрібно також розуміти, що концептосфера кожної окремої людини ін-

дивідуальна і залежить від багатьох причин: від рівня її освіченості, вихованості, інтелігентності [8, с. 394–396].

Концепт є одним з важливих чинників, які впливають на формування картини світу. Концепт визначає наші прийняті поняття, правила і принципи, які визначають уявлення про світ, справедливість, доброту, як вимірюємо успіх або невдачу.

Дослідження теми має такі перспективи вивчення:

1) розвитку концептів (вивчення історичних змін у концептах);
2) концептів у різних галузях знання, таких як філософія, наука, мистецтво, щоб зрозуміти як концепти використовуються у різних контекстах;

3) впливу концептів на наше сприйняття світу (вплив концептів на цінності, вірування, рішення);

4) концептів у контексті когнітивної науки, щоб краще зрозуміти, як люди формують і використовують концепти у розумінні світу.

Перспективу подальших наукових розвідок становить вербалізація концептів у сучасному мемуарному дискурсі в оригіналі і перекладі.

Список використаних джерел

1. Гайдук Н. А. Еволюція лінгвістичних поглядів на поняття концепту як одиниці концептуальної картини світу. *Філологічні студії*. 2015. Вип. 1. С. 43–51.

2. Газуда О. М. Дослідження терміну «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Мова та культура : сучасні аспекти співвідношення : мат. між нар. науково-практичної конференції (м. Одеса, 7–8.12.2018)*. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 69–71.

3. Качмар О. Проблема співвіднесення концептуальної та мовної картини світу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 9. С. 173–178.

4. Положин М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського нац. у-ту ім. Л. Українки*. 2015. № 4. С. 214–224.

5. Сухачова Н. С. Науковий концепт як складник концептуальної картини світу. *Мова і міжкультурна комунікація*. 2017. Вип. 1. С. 74–83.

6. Януш Х. Поняття і концепт. Критерії розрізнення. *Studia methodologica*. 2014. № 37. С. 184–190.

7. Яремчук А. Мовна картина світу – концептуальна картина світу – художня картина світу : параметричні ознаки й характер співвідношення. *Studia ukrainica posnaniensia*. 2020. № 8/1. С. 69–76.

8. Ястремська Т. Картина світу і концепт: проблема (пере)осмислення. *Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність : збірник статей*. 2020. Вип. 33. С. 394–410.

Коренчук Карина
Хмельницький національний університет
Бойко Юлія Петрівна
наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕМАНТИЧНОГО ОБРАЗУ ТВОРУ

Після здобуття нашої державної незалежності утвердження й захист культурної самобутності українців, нашої етнічної серцевини, не втратили свого значення, а тим самим, не втратив свого значення й художній переклад. Він – у нових умовах – повинен бути на передньому плані турботи про культуру, про ментальність народу, про мову.

Сучасні теорія і практика перекладу в Україні розвиваються завдяки науковим дослідженням перекладознавців, кожен з яких працює в окремій галузі цієї науки. Надзвичайно вагомий внесок у теорію художнього перекладу зроблено українськими вченими В. Коптіловим, І. Корунцем, О. Фінкелем [3] та ін. Специфікою перекладу драматичних творів займається Т. Некряч, доцент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка [2]. Проблеми перекладу художніх текстів незмінно привертають увагу дослідників, але це зовсім не означає, що інші види перекладу залишаються поза увагою вчених.

Метою цієї розвідки є встановлення та опис особливостей формування художнього потенціалу семантичного образу твору з акцентом на номенклатуру параметрів, запропонованих С. Засекіним [1].

Так, А. Лілова зазначає: «Переклад – специфічна усна або письмова діяльність, спрямована на перестворення існуючого однією мовою усного або письмового тексту іншою мовою, при збереженні інваріантності змісту та якості оригіналу, а також авторської автентичності» [цит за 2]. Проте при перекладі художнього тексту потрібно враховувати таку його рису як образність. І це те, що перекласти найскладніше. Бо образ відтворює у свідомості читача минулі відчуття, оживляє спогади про зорові, слухові та інші чуттєві переживання. Сприйняття стає живим і конкретним. В філософії образ – це відображення дійсності у свідомості людини. Образи, які створюються реальною дійсністю, називаються первинними образами. Образи, які створюються текстом художнього твору, називаються вторинними. Такий образ можна визначити як відрізок тексту, який відтворює у свідомості читача відчуття, емоції і почуття, які закодував в тексті письменник. Образам належить ключова позиція в розробці ідей і тем творів. Пра-

вильно відтворений в перекладі образ не викривлює смисл всього художнього твору і може вважатися одиницею перекладу художніх текстів.

Формування художнього потенціалу *семантичного образу твору* відбувається на кількох підрівнях, зокрема *лексичному, стилістичному та морфолого-синтаксичному* [4; 5]. Зокрема, С. Засекін на основі здійснених його студентами 40 перекладів текстів, включаючи професійний переклад Ю. В. Покальчука, вважає за доцільне ураховувати такі параметри задля максимально можливого відтворення семантичного образу оригіналу:

1) лексичні (кількість слів, словникове розмаїття, лексична щільність, індекс читабельності тексту);

2) стилістичні (кількість речень, їхня середня довжина у словах, дискурсивні маркери, агресивність / дієслівність тексту);

3) синтаксичні (прості / складні речення, сурядність / підрядність зв'язку між ними, зв'язність тексту – сполучники, прийменники, займенники) [1].

Проаналізуймо ці параметри. Так, лексичне розмаїття свідчить про особливості використання автором способу представлення інформації: спрощене (стереотипізоване) чи ускладнене. Якщо текст, наприклад, інкорпорований діалогічним дискурсом, то природно припустити, що зазначений показник, а відтак і показник лексичної щільності буде меншим. Крім того, якщо у діалозі беруть участь комуніканти з романтичними стосунками, то ступінь соціальної та психологічної дистанції між ними буде наближеною до нуля, міркує С. Засекін [1].

Зазначимо, що автоматичний індекс читабельності (Automated Readability Index – ARI) розроблений у 1967 р. в університеті Цинцинатті для потреб ВПС США. Його автори – Е. Сміт та Р. Сентер [7]. Первинно за допомогою цього індексу можна було оцінити ступінь читабельності текстів посібників та різноманітних документів. Згодом його застосування поширилося на інші сфери, зокрема використовується і для виміру читабельності художніх текстів.

На відміну від інших відомих індексів читабельності, наприклад Flesch-Kincaid, Gunning Fog ndex, SMOG Index, та формули читабельності Fry Readability Formula – його перевагою, поряд з індексом Coleman-Liau (1975), є те, що він не залежить від конкретної природної мови друкованого тексту, оскільки враховує не склади, а співвідношення знаків у слові та кількості речень. Його формула виглядає так:

$$\underline{4,71 \left(\frac{\text{characters}}{\text{words}} \right) + 0,5 \left(\frac{\text{words}}{\text{sentences}} \right) - 21,43}$$

Що вищим є показник ARI, то складнішим для розуміння адресатом є текст.

Стосовно стилістичних та синтаксичних маркерів, то їх максимальне збереження однозначно є індикатором стилю. Наприклад, як показали дослідження М. Айрленд і колег [6], що більше в мовленні співрозмовників однакових займенників, сполучників, прийменників, дискурсивних маркерів, то вищим є ступінь інтимізації комунікантів.

Ці чинники потрібно враховувати і під час перекладу задля досягнення схожого естетичного ефекту на українського читача. Тому стверджуємо, якщо перекладач зберігає спільність цих одиниць із вихідного тексту при перекладі, це може свідчити на користь зближення з автором першоджерела.

Викладені дані, безсумнівно, не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективним видається дослідження подібної стратегії перекладу на матеріалі української мови, її обробка, класифікація й збереження в електронному форматі на основі зіставного аналізу корпусів перекладних текстів та текстів – продуктів носіїв цих цільових мов, що, без сумніву, потребує докладання значних зусиль і часу.

Список використаних джерел

1. Засєкін С. В. Когнітивно-дискурсивні S-універсалії перекладу художнього тексту: досвід емпіричного психолінгвістичного дослідження. *Розділ III. Теорія і практика перекладу*. 22, 2012. С. 119–123.
2. Некряч Т. Є. Чала Ю. П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів. Для студентів перекладацьких факультетів вищих навчальних закладів : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 200 с.
3. Олександр Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. Вінниця : Нова книга, 2007. 438 с.
4. Чередниченко О. І. Лінгвістичні проблеми відтворення образу в поетичному перекладі : тексти лекцій. Київ : Вища школа, 1980. 67 с.
5. Чередниченко О. І. Про мову і переклад / О. І. Чередниченко. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
6. Language style matching predicts relationship initiation and stability / M. Ireland, R. Slatcher, P. Eastwick et al. *Psychological Science*. 2011. № 22 (1). P. 39–44.
7. Smith E. A. Automated Readability Index AMRL-TR / E. A. Smith, R. J. Senter. № 66–22. Wright Patterson AFB, OH : Aerospace Medical Division, 1967.

Петрова Олександра
Хмельницький національний університет
Купчишина Юлія Анатоліївна
наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Висвітлення міждисциплінарних аспектів міжкультурної комунікації як ключового елементу взаєморозуміння та співпраці між різними культурами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження підкреслюють важливість інтердисциплінарного підходу до вивчення міжкультурної комунікації. Наприклад, в роботі Холла Едварда Т. "Схеми культури" [6] детально аналізується вплив культурних особливостей на мовну та немовну поведінку учасників комунікації. Дослідження Білла Ашкрофта, Майкла Гріффітса та Хелен Тіффін у книзі "Міжкультурна теорія літератури" [2] надає важливі підходи до аналізу літературних творів як засобу відображення та розуміння культурних особливостей. Додатковий контекст можна знайти у роботах Джозефа Кесслера "Мови, культури, комунікація: міжкультурний підхід" [3] та Хьюнг-Мі Лі та Вільяма Гудліфа у "Теорія та практика міжкультурної комунікації" [5].

Мета дослідження. Метою цього дослідження є аналіз сучасних підходів до міжкультурної комунікації та розробка рекомендацій для покращення цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мова є ключовим інструментом у спілкуванні, особливо у міжкультурному контексті. Міжкультурна комунікація є важливою складовою сучасного світу, де різні культури, мови та традиції взаємодіють. Цей процес вимагає глибокого розуміння ролі лінгвістики для досягнення ефективного спілкування. У цій статті розглянемо різні аспекти впливу лінгвістики на міжкультурну комунікацію, включаючи використання мовних засобів, аналіз літературних творів, методичні підходи до навчання іноземних мов.

Мова виявляється важливим чинником у сприйнятті та передачі інформації в міжкультурному спілкуванні. Наприклад, у взаємодії українського студента з носієм англійської мови важливо враховувати культурні відмінності в використанні мовних засобів. Необережне вживання прямого стилю українською може спричинити непорозуміння чи навіть образити англомовного партнера. Однак використання лінгвістичних парадигм, що передають ступінь ввічливості, також може виявитися недоцільним.

Літературознавство також відіграє достатньо важливу роль у формуванні міжкультурної компетентності. Аналіз багатьох літературних творів інших країн дозволяє отримати широке уявлення про культурні особливості та цінності. Наприклад, вивчення роману Франсуа Рабле "Гаргантюа і Пантагрюель" дозволяє краще розуміти Францію у період XVI століття та її культурну специфіку.

Методичні підходи до навчання іноземних мов також повинні бути орієнтовані на формування міжкультурної компетентності. Понад граматичними та лексичними аспектами, важливо включати в навчальний процес культурні особливості. Наприклад, навчання англійської може включати в себе вивчення свят, традицій та важливих подій країни-носія мови. Використання відеоресурсів, таких як фільми чи документальні стрічки, дозволяє отримати живий зоровий зразок культурного контексту. Ці приклади ілюструють, як кожен аспект – лінгвістика, літературознавство та методика навчання мов – важливий у формуванні міжкультурної компетентності і ефективності спілкування між представниками різних культур.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Міжкультурна комунікація виступає невід'ємною складовою взаєморозуміння та співпраці у глобальному світі. Врахування лінгвістичних, літературних та методичних аспектів є важливим кроком до покращення цього процесу. Подальші дослідження можуть включати більш детальний аналіз впливу культурних аспектів на міжкультурну комунікацію та розробку нових методик навчання з урахуванням цих аспектів. Крім того, важливо досліджувати сучасні технології та їхній вплив на міжкультурний обмін і співпрацю.

Список використаних джерел

1. Іванова О. Міжкультурна комунікація: теорія та практика. *Україна*. 2018.
2. Ашкрофт та ін. Міжкультурна теорія літератури. *Дух і Літера*. 2003.
3. Кесслер, Джозеф. Мови, культури, комунікація: міжкультурний підхід. *Академія*. 2009.
4. Смірнова Л. Літературознавство та міжкультурна комунікація: взаємозв'язок та перспективи дослідження. *Вісник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка*. 2020. № 4. С. 25–32.
5. Лі та ін. Теорія та практика міжкультурної комунікації. *Тандем*. 2017.
6. Холл Т. Е. Схеми культури. *ІСПИ*. 2015.

РЕКОНСТРУКЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ МЕТАФОР НА ПОЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Концептуальними метафорами, згідно з дослідженням Дж. Лакоффа і М. Джонсон, називають стійкі відповідності між частиною джерела і частиною мети, фіксовані в мовній і культурній традиції даного суспільства [3, с. 8]. В свою чергу, Л. Кравець і С. Дудецька стверджують, що концептуальна метафора є стійкою та ustalеною частиною мовно-культурної традиції етносу [1; 8]. Дж. Лакофф і М. Джонсон виокремили типи метафори, основними з яких є *онтологічні, орієнтаційні та структурні* [3, с. 26, 33, 62].

Концептуальні метафори не тільки виражають наші погляди, цінності і ідеології, але й впливають на нашу поведінку і сприйняття. Тому вивчення концептуальних метафор в англомовній пресі для вербалізації концепту «UKRAINE» може дати цікавий і актуальний матеріал для лінгвістичного аналізу.

Англомовна преса є одним із найважливіших джерел інформації і комунікації про Україну в світі, а також одним із засобів формування інтернаціонального іміджу України. Використання концептуальних метафор в англомовній пресі може відображати різні аспекти і оцінки України, її політичної, економічної, культурної, історичної ситуації, а також її ролі і місця в світі. Наприклад, можна дослідити, які метафоричні концепти використовуються для опису України, як вони змінюються в залежності від контексту і часу, як вони відрізняються в різних ЗМІ, як вони впливають на сприйняття України читачами.

Метафора «**UKRAINE is SENTIENT ORGANISM**» – належить до типу онтологічних метафор, в яких абстрактне поняття представлено в термінах конкретного. У першому текстовому фрагменті описується біологічний процес розвитку рослини, який порівнюється з історією України, що так само розвивається, не зважаючи на усі випробування: «*a flower*» (*квітка*) «*blooms*» (*розквітає*). У другому текстовому фрагменті Україна асоціюється з людиною, яка намагається відновити своє життя після травми чи хвороби: «**tried**» (намагався), «**return to normal**» (повернутися до нормального). У третьому текстовому фрагменті наголошується на конфлікті, який досі продовжується: «**slowed-down war**» (сповільнена війна), а в словосполученні

«**Death Comes**» (смерть приходить) присутні елементи персоніфікації, що сприймається як вживання людських рис або властивостей до абстрактної ідеї. У трьох фрагментах використовується природна людська здатність до антропоморфізації, тобто приписування людських рис та емоцій не людським об'єктам або явищам.

«*Ukraine is a **flower** that **blooms** in a world that is frequently hostile*» [5]

«*Україна – це квітка, яка розквітає у світі, часто ворожому*».

«*Kharkiv **Tried** to Return to Normal*» [6]

«*Харків намагався повернутися до нормального життя*»

«*In Ukraine's Slowed-Down War, **Death Comes** as **Quickly** as Ever*» [4]

«*У сповільненій війні в Україні смерть приходить так само швидко, як і раніше*»

Концептуальна метафора «**UKRAINE is A PUZZLE**» належить до типу структурних метафор, які базуються на взаємозалежності з досвідом людської особистості, коли одне поняття структурується в термінах іншого. В запропонованому текстовому фрагменті наголошується, що Україна складається з різних аспектів, як позитивних, так і негативних: «**puzzle**» (ребус) означає те, що Україна подібна до складного завдання, яке потрібно розв'язати, а також вказує на наявність численних проблемних аспектів, які слід вирішити; «**complex and contradictory country**» (складна і суперечлива країна) – основні ад'єктиви, які детермінують Україну, як країну з багатою історією та культурою, де проживають люди різних національностей та релігійних конфесій, проте із проблемами на різних рівнях.

«*Ukraine is a **puzzle** that needs to be solved, a **complex and contradictory** country that defies easy categorization and understanding.*» [7]

«*Україна – це ребус, який потрібно розгадати, складна і суперечлива країна, яка не піддається легкій категоризації та розумінню.*»

Концептуальна метафора «**UKRAINE is A BRIDGE**» належить до типу орієнтаційних метафор, в яких одна область пізнання представлена в термінах іншої, що має просторову організацію. У цьому випадку, область пізнання України, яка може включати її територію, населення, історію, культуру, політику, економіку тощо, представлена в терміні «**bridge**» (міст) – споруді, що з'єднує два береги, дві точки, два світи тощо. Використовується слово «**torn**» (розірвана) для підсилення інтенсивності та конфліктності ситуації. Ця метафора дозволяє зрозуміти Україну як об'єкт, який має важливу

роль у забезпеченні зв'язку, співпраці, обміну, інтеграції, діалогу тощо між різними країнами, регіонами, культурами, цивілізаціями тощо.

*«Ukraine is a **bridge** between East and West, a country that has been torn between two different geopolitical and cultural spheres for centuries.» [7]*
«Україна – це міст між Сходом і Заходом, країна, яка століттями була розірвана між двома різними геополітичними та культурними світами.»

Отже, використання концептуальних метафор в англомовній пресі для вербалізації концепту «UKRAINE» є потужним інструментом, який дозволяє створювати образи і викликати емоції. Метафори також можуть бути використані для того, щоб приховати або підкреслити певні аспекти дійсності. Аналіз використання концептуальних метафор в англомовній пресі дозволяє зрозуміти, як англомовні ЗМІ представляють Україну і її проблеми. Метафори можуть бути використані для того, щоб виявити стереотипи, упередженості і позиції, які відображаються в мові ЗМІ. Вони є одним із засобів маніпуляції та переконання в медійному дискурсі, оскільки вони можуть викликати певні емоції, ставлення та дії у читачів або глядачів. Перспективу подальших досліджень становить реконструкція концептуальних метафор у німецькомовних ЗМІ.

Список використаних джерел

1. Dudetskaya S.G. Metaforizatsiya kak sposob terminoobrazovaniya (na materiale angliiskoi terminologii cherepno-chelyustno-litsevoi khirurgii i stomatologii) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Samara, 2007. 24 с.
2. Gall C., Lima M. A Village Retaken, and a Confidence Boost for Ukraine's Troops (Published 2022). *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2022/07/21/todaypaper/ukraine-russia-war.html> (date of access: 27.11.2023).
3. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago : Chicago University Press, 1985. 242 p.
4. Santora M., Hicks T. In Ukraine's Slowed-Down War, Death Comes as Quickly as Ever. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2023/11/20/world/europe/ukrainian-soldiers-stalemate-avdiivka.html> (date of access: 27.11.2023).
5. The New York Times in Print for Thursday, July 21, 2022. The New York Times – Breaking News, US News, World News and Videos. URL: <https://www.nytimes.com/issue/todaypaper/2022/07/21/todays-new-york-times> (date of access: 27.11.2023).
6. Times T. N. Y. Kharkiv Tried to Return to Normal. Russian Shelling Wouldn't Let It. (Published 2022). *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2022/07/21/world/europe/ukraine-russia-war.html>

nytimes.com/2022/07/19/world/middleeast/ukraine-russia-kharkiv.html (date of access: 27.11.2023).

7. Ukraine – Page 3. The New York Times – Breaking News, US News, World News and Videos. URL: <https://www.nytimes.com/topic/destination/ukraine?page=3> (date of access: 27.11.2023).

8. Кравець Л. В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 416 с.

Чорна Крістіна

Хмельницький національний університет

Смець Олександр Васильович

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРНА КАЗКА: МОРАЛЬНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ В КАЗКАХ О. ВАЙЛДА

Постановка проблеми. Літературні казки завжди займали важливе місце в світовій літературі, адже вони занурюють читачів у неперевершений світ химерних історій, чарівних персонажів та цінних життєвих навчань. Одним із найвидатніших авторів літературних казок англійською мовою є О. Вайлд, відомий письменник і драматург. У своїх казках Вайлд яскраво висвітлює важливі моральні та естетичні цінності, які варто розглянути та проаналізувати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Казки Оскара Вайлда вивчалися багатьма зарубіжними та українськими літературознавцями. Зокрема, американський дослідник Ніл Бартлетт у своїй книзі аналізував символізм і естетику цих творів. Французький письменник Андре Жид невдовзі після публікації казок написав критичну статтю про них. Українська дослідниця Майя Корун присвятила казкам Вайлда низку статей, розглядаючи їх з погляду естетичних позицій митця. Британський літературознавець Пітер Ребюк досліджував риси естетизму і декадансу у вайлдівських казках. Американець Джек Зайпс присвятив казкам Вайлда окрему книгу, аналізуючи їх феєрію і фантазійність.

Мета дослідження. Вивчення моральних та естетичних цінностей в казках Оскара Вайлда, визначення тематичних аспектів, аналіз важливих персонажів та їхньої ролі у передачі моральних послань. Аналіз естетичних аспектів, таких як мова, стиль та символіка, для підкреслення глибини та цінності казок Вайлда.

Виклад основного матеріалу дослідження. До числа «вічних» жанрів, які з давніх часів і до сьогодні привертають неабияку читачку й дослідницьку увагу, справедливо належить казка. Казка на-

разі – розповідь, що об'єднує людей, незалежно від їхньої вікової, гендерної, расової і територіальної приналежності, їхніх культурних вполювань та літературних смаків.

Казки є різноманітним жанром літератури, який можна поділити на кілька видів залежно від їхньої структури та характерних особливостей [2]. Незважаючи на це, всі вони мають спільну мету – передати певне повчання, цінність або повідомлення читачеві. Основні види казок включають наступні:

1. Народна казка: передаються з покоління в покоління, часто без відомого автора. Відображають культурні та соціальні аспекти народу. Приклади: "Попелюшка", "Снігова королева", "Червона Шапочка".

2. Літературні казки: створені відомими письменниками, можуть бути частиною літературного доробку або окремими творами. Приклади: "Вінні-Пух" Алана Мілна, "Дитя – зірка" Оскара Вайлда, "Аліса в Країні Чудес" Льюїса Керролла [5].

3. Моральні казки: мають виражену мораль чи життєве навчання, передають важливі моральні цінності через події та персонажів. Надихають до доброти, чесності, відповідальності.

4. Фантастичні казки: мають фантастичний або казковий світ з магією, феями, чарівниками. Вводять читача у вигаданий світ, де все можливо. Приклади: "Пітер Пен" Дж. М. Баррі, "Гаррі Поттер" Дж. К. Роулінг.

Казки в англійській літературі відзначаються своїми особливими рисами, серед яких важливо відзначити присутність фантастичних елементів або магії, моральні або життєві навчання, конфліктів та розв'язок, які розкривають цінність певних рішень або дій [4]. Також характерною рисою є наявність яскравих та характерних персонажів, що представляють різні аспекти людської природи. Естетична складова казок включає описи місць, подій та персонажів, а також використання поетичної мови або ритму, що додає глибину і виразність цим чарівним оповіданням.

Оскар Вайлд був майстром мови та сатири, його твори часто відображають соціальні недоліки та гостро висміюють конвенції суспільства. Його п'єси та романи є важливими творами літератури, які надихають і провокують думки читачів.

Казки Вайлда – втілення досконалої поетичної форми й поетичного мислення. Витонченість і чіткість словесного малюнку роблять їх виключним явищем у англійській літературі. В той же час, цікавим та привабливим є зміст: у цих невеликих за обсягом творах письменник Вайлд, не побоюючись повчальності, але вміло уникаючи її, ставить перед дитиною-читачем серйозні моральні проблеми, питання життя та смерті, добра та зла, пропонує читачу свій власний роз-

в'язок цих проблем, засновуючись на гуманістичному розумінні людської натури, почуттів, моралі [1].

Основною темою казок Оскара Вайлда є вірність дружбі та кохання, що об'єднує такі твори, як "Щасливий принц", "Соловей та троянда" та "День народження Інфанти". Казки автора охоплюють широкий спектр почуттів, від трагічних моментів у "Дитя-зірка" до іронії в "Егоїстичний велетень" та "Чудова ракета". Іронія у творах Вайлда виражена без сарказму, адже автор керується добрими почуттями.

Творча спадщина Оскара Вайлда характеризується тим, що його казки призначались для читачів різного віку. У цих творах відзначається ідея впливу мистецтва на життя. Найвідоміші серед казок автора – «The Happy Prince», «The Selfish Giant», «The Devoted Friend», «The Birthday of the Infanta», «The Fisherman and his Soul» та інші. Сюжети для казок Вайлд брав із світової літератури, глибоко переосмислюючи їх, що надає його творах індивідуального шарму. Його казки вражають оригінальністю стилю, що проявляється у парадоксах, декоративних елементах, таких як екзотичні порівняння, епітети та метафори. Використання прийому контрасту є характерним для стилістики казок Вайлда, як для порівнянь, так і для підкреслення основної ідеї творів.

У казці «Щасливий принц» опис персонажа щасливого принца вражає своєю величністю та витонченістю: «Він був високий і статний, золотистий ангел, золоте перо спадало на його плечі, а його очі були двома синіми сапфірами» [6]. Цей опис підкреслює благородство та надприродну красу принца, що створює контраст зі станом бідних та занепадаючих містят.

У казці "Егоїстичний велетень" Оскара Вайлда герой, велетень, описується як високий і жорстокий: "Він був високий і жорстокий. Його очі були блакитні, як лід, і у них не було жодної пристрасті або любові. Його волосся було сніжно-біле, а шкіра – така біла, ніби він був вирізаний з мармуру." Його внутрішній світ змінюється під впливом моральних принципів та самопожертви, а діти, описані як невинні та безтурботні, відкривають йому значення любові та співчуття. Кожна деталь його зовнішності – блакитні очі, біле волосся і мармурова шкіра – підкреслює його відчуженість та відсутність емоційної прив'язаності. Цей опис служить символічним підкресленням його егоїстичності та байдужості до долі і щастя інших.

У казці "Дитя-зірка" Оскара Вайлда, зовнішність головного героя, дитя-зірки, є ключовим символом, відображаючи його особливе походження та унікальну природу. При народженні його зовнішність вражає магічністю, зірка на чолі робить його видовишно особливим. трансформується, і в його очах з'являється м'якість та тепло, а обличчя

оживає виразом милосердя та співчуття. За словами автора, він "був схожий на дикий нарцис, що вільно росте в нескошеному полі" [3]. Зовнішність героя слугує як символ його внутрішньої трансформації та важливих моральних уроків у казці.

Отже, опис зовнішності персонажів у казках Оскара Вайлда є важливою складовою творчості письменника, яка допомагає нам глибше вникнути у світ казок та зрозуміти їхні глибші значення. Він створює образи, які залишають слід у нашій уяві та переносять моральні, етичні та естетичні цінності, які Вайлд намагався передати через свої твори.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Казки Оскара Вайлда є важливим джерелом моральних та естетичних цінностей, які спонукають до роздумів над життєвими питаннями та пропонують різні погляди на людську природу і моральність. Вони вражають своєю здатністю до створення живописних образів та передачі складних моральних ідей, а також надихають на віру в добро, красу та самореалізацію. Ці казки відзначаються талантом автора у використанні мови та залишають читачів з роздумами про важливість моральних цінностей, кохання, жертвності та милосердя.

Список використаних джерел

1. Гуцало Л. Загадковий світ Оскара Вайлда. Київ : Смолоскип, 2011. 200 с.
2. Кобилянська О. Казки. Київ : Українська Рада, 2004. С. 120–150.
3. Лисенко О. Оскар Вайлд і його легендарна епоха. Київ : Основи, 2014. 200 с.
4. Семенович І. Англійські казки для дітей. Київ : Майстер-клас, 2001. С. 2–80.
5. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland & Through the Looking-Glass. Penguin Classics, 2010. С. 128–150.
6. Saint-Exupéry A. The Little Prince. Houghton Mifflin Harcourt, 2000. 95 с.

Зміст

Передмова	3
-----------------	---

Актуальні проблеми перекладознавства

Болячко Валерія

Переклад термінів як окрема проблема при передачі наукового тексту на цільову мову	5
---	---

Гілевич Валерія

Проблематика перекладу термінів у медичному дискурсі.....	9
---	---

Горбатюк Альона

Лексико-граматичні особливості перекладу німецькомовної термінології у галузі юриспруденції	11
--	----

Горгулько Юлія

Способи передачі метафор при перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі романів Стівена Кінга)	15
---	----

Гуцал Катерина

Прийоми перекладу гри слів у гумористичних текстах	19
--	----

Гуцуляк Марія

Передача гри слів та каламбуру в аудіовізуальному перекладі.....	23
--	----

Домбровський Богдан

Особливості перекладу інфінітивних конструкцій українською мовою	26
--	----

Ісасва Анастасія

Засоби експресивності в англомовних публіцистичних текстах та труднощі їх перекладу українською мовою.....	29
---	----

Кузін Вероніка

Складнопідрядні означальні речення в англійській та українській мовах.....	32
---	----

Кучерява Софія	
Терміни сфери туризму: функційно-перекладацький аспект	35
Лобуренко Ольга	
Особливості функціонування німецьких військових термінів та їх переклад на українську мову.....	39
Льоринс Анастасія	
Особливості перекладу термінів дипломатичних документів (на матеріалі міжнародних угод ООН та ЄС)	43
Магась Любов	
Лексико-граматичні особливості англomовних правових документів (на прикладі аналізу перекладу європейських конвенцій).....	47
Редько Вікторія	
Вербалізація концепту сміливість в економічних медійних текстах та особливості його відтворення в англо-українському перекладі	50
Сем'янів Олександра	
Специфіка перекладу неологізмів сучасної німецької мови.....	54
Сівко Аліна	
Особливості перекладу складних іменників у німецькій мові	57
Тарабан Дана	
Переклад пасивних конструкцій у німецькій мові	61
Таїбова Венера	
Метафори та їх відтворення у перекладі роману Рея Бредбері «Кульбабове вино»	65
Троян Олександр	
Особливості перекладу науково-технічних текстів.....	68
Черноусов Дмитро	
Військовий дискурс у контексті перекладу.....	72
Устимчук Вікторія	
Особливості перекладу герундія українською мовою на матеріалі твору «Великий Гетсбі» Ф. С. Фіцджеральда.....	76
Ярош Марина	
Особливості відтворення англomовних медичних термінів українською мовою (на матеріалі документів ВООЗ).....	78
Яцюк Діана	
Причини застосування трансформації вербалізації у перекладі.....	82

Habbasova Victoria	
Youth Slang As A Kind Of Colloquial Vocabulary (Based On The Material Of Modern TV Series).....	86

Сучасні лінгвістичні та літературознавчі дослідження

Вишневська Вікторія	
Політичний дискурс: ключові поняття	89
Герасименко Тетяна	
Лексичні та стилістичні засоби вербалізації концепту біженець (на матеріалі публіцистичних та юридичних текстів)	93
Герасимчук Анна	
Шляхи утворення термінів на прикладі комп'ютерної англійської терміносистеми	96
Городнича Ілона	
Концепт як засіб творення картини світу	99
Коренчук Карина	
Формування художнього потенціалу семантичного образу твору.....	102
Петрова Олександра	
Міжкультурна взаємодія: виклики та перспективи	105
Трач Вероніка	
Реконструкція концептуальних метафор на позначення України в англомовних ЗМІ	107
Чорна Крістіна	
Англійська літературна казка: моральні та естетичні цінності в казках О. Вайлда	110

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Збірник наукових праць студентів і молодих вчених
(українською та англійською мовами)

Випуск 2

Відповідальний за випуск: *Купчишина Ю. А.*
Оформлення обкладинки: *Купчишина Ю. А., Басалюк Л. Р.*

Підписано до друку 26.12.2023. Формат 30×42/4.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографією. Ум. друк. арк. – 6,88. Обл.-вид. арк. – 6,70.
Тираж 50 прим.

Віддруковано ФОП Сторожук О. В.
29000, м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 19
e-mail: polidruk@gmail.com
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1548 від 01.07.2013.